

Таңпыңыл Луканэн

**Институт Библияелыльаткэн
2003**

Таңпыңыл Луканэн
Лукана нэнатвықэн Иисус

елылатгыргын лыгъоравэтлъяелеты

йилылыэтылын
Куликова И.В.

редактортэ
Тынеру Е.И., Кымытваль А.А., Кергинто А.П.

ISBN
ISBN

© Институт Библияелылаткэн,
2002

Янотвэтгав

Вэймэну лыньёторэ калевэтгавылыторэ!

Турык Таңпыңыл Луканэн, қол валын ңырбакалейпы Торвэтгычыатымңылтэлкэн. Торвэтгычыатымңылтэл (русийилымил «Новый Завет») ытри Талаянвэтгычыатымңылтэл («Ветхий Завет») ыннэнлеңкы рытчылыт — ынқэн Эвынкэликэл (грекьелымэл «Библия»), рьэнут ымы кытоот ымы игыр налгэкалевэтгавъевыркын нутэйиквик.

Торвэтгычыатымңылтэлык ңырақ Таңпыңылтэ, ынкы гатвылен ягталгыргын ынкъам гиливыт Иисус Христосын, Ынин гыёлятгыргын ынкъам тайкыёт таңынанэнэчгытаттэ, Ынин вьэгыргын ынкъам аёгыргын.

Калеёттэ Таңпынлык этгыргыт гатваленат лыгитэленъеп Палестинак (мургин гэвээнарылгат нырылгықэн о'ратгыргэпы Иисус). Ынкэңит Палестина гочылыатытвэлен римкин императорыкы. Ытръэч-ым вэнлыги еврейылыа, нымытвалыа ынкы, гынрыру гэлгылин чиниткин лымаляквыргын, миңкэкин эвынчимгъун — Закон — йылнин ырыкы Эңэңэ (Энантомгавылыа)*, Моисейына-ым гэкэлилин. Нымкықинэт мэтъатвытколъыт Моисейына

* Эңэң — ңотэңвэтгава лыгъоравэтлыарык тэленъеп ныйлылыэтқин русилын эңинмын **Бог** (қыгитэтынэт вэтгавкалет В.Г. Богоразын, А. Аргентовын, М. Петелинын, L. Radloff).

яачы гамңылтэлленат, энмэн рэтгээ Льюё Эңэңин, Микынэ рычьэчинтэвнинэт о'равэтлът аймэтгыпы э'қэлтэтин ынкѡам вѡэгыргэн. Ынкѡам вай қынвэр у'рэтгѡи палестинакэн мѡэнымнымык Вифлеемык о'тчой а'тчаё Христос – Иисус («Христос» йилыльэтык грекѡелепы Льюё).

Таңпыңыл – ынқэн рьягталыквыргык Пыңыл. Ынқэн Пыңыл гамгао'равэтлътгыты, тымңалголяқ миңкы нымытвалъэты ынкѡам икурѡэйиле вэтгавыльэты.

Џотқэн Таңпыңыл гэкэлилин Лукана. Ытлѡн лѡнұтвалъын еврейыно, ынқѡом гэнъэллин лымалявыльѡ Христосына. Ынан гаяленат ы'ттѡыёл калѡёт пыңылтэ ынкѡам энакэтѡаттэ лѡулын эмырѡавыргыкэн. Яачы ынин кэлликэл гэйилыльэтлин мыкмытлыңқлеккэн елѡты. Қынвэр-ым тэңвыткы Таңпыңыл Луканэн вытрэтгѡи лыгийилымил.

Мургин елылътгыргын гэтэйкылин лыгитэлѡнѡепкин грекѡелыкэн калѡейпы. Ынқэната ытлѡн мачалваң валъын таңгыевкы валъэпы русийилыкин елылътгыргэпы.

Џутинкэлик мытѡылын инэнчичевэткин вэтгавкалекал.

Института Библияелылъткэн рывэлывкықунэвыркынинэт йилыльэтылын ынкѡам редактортэ чама винрэтывыт тэйкык лыгийилымил. Мыткоргавыркын, иңқун лыгѡоравэтлътѡелылѡа гаймаңэн наракалевэтгавыркын яотқэн кэлликэл Библияйпы чычетйиле.

Таңпыңыл Луканэн

Лукана нэнатвықэн Иисус

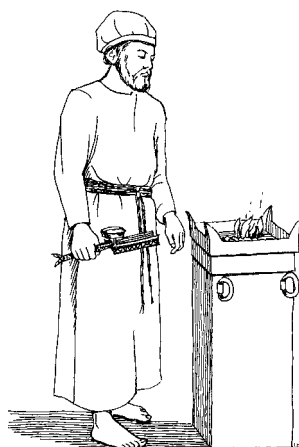
Б'тт'ыёлвэтгав

1 ¹Игыр мыкыч'ыт энмэч энаным'ылыявың'о'гыат эмыр'авагыргык, вал'ыт кэтэм мурыглыку, ²ын-қэн моргынан лыги мытытчын о'равэтл'айпы, микырык ынанторымгойпы чинитлы'етэ гэл'улин тыв'ё ынк'ам микынти гатваленат ы'тт'ыёл т'эвэ-ты ивыл'у Таңпыңылык. ³Ымы гым тывэтгычем-г'ок кэлин'живэтык гыныкы, вэймэну лын'ёйгыт Феофилегыт, пыңылтэл'ык, янор ымыл'о рычич'э-тып'лыткук. ⁴Ынқэн ратваг'а пытқыэнан'омраво гынин гы'л'ятгыргэты, рақэты энмэч гэныг'ивэ-тигыт.

Мэт'атвыгыргын о'ратгыргэн Иоанн Крестителен

⁵Ирод энма тиркэрму Иудеянотак, ынкэңит ынкы ганымытвален таароңрагэ'левыл'ын, микын нынны Захария. Ытл'ён гитлин Авийын энанрымэйпы. Нэв'эн ынин, микын нынны Елисавета, гитлин чинйыр'у Ааронын. ⁶Ытри 'ирэргэри лыгипыл'у о'равэтл'ано гитлинэт Аңаңэты (Энантомгавыл'э-ты) ынк'ам қунчимг'утэ ныркы'еқинэт ымыл'о

тэвэквыргыт Этынвэн. ⁷Ытрэч-ым экимиңыкы-
льинэт: Елисавета экымиңэткылъу гитлин, ңақам
ытри энмэч гэлгинпэвлинэт.

⁸Қол итык Авийын энан-
рымэн таароңгэлевымгогъэ,
ынкы Захария тэлеңкинэмил
гилывылъылқы: ⁹рэсқивы-
лъялқы таароңрачыкогты ын-
къам ынан рынлявъялқылтэ
таңыткэванавыт энанэнтит-
кованвык. Ытлән рэсқиквыи
Этынвэн таароңрачыкогты.
¹⁰Ымыльо-ым рэмкын, ытлән
ванавнынлявма, гатвэтчатва-
лен ңаргыноңқач ынкъам га-
ченъёргаввэтгавлен Аңаңэты.

¹¹Ынкъам люур вытрэтгы Эңэңин пынлынлялбын
(ангел) — ытлән гатвэтчален мраңқач энанэнтитко-
ванвык, миңкы гэнынлевлинэт таңыткэванавыт.
¹²Лъук ытлән Захария гакапчачавлен ынкъам гэли-
ңилюлин. ¹³Ытрэч-ым ангеля ивнин ытлән: «Ынңэ
эқэлиңэткэ, Захария, қун гынин ченъёргаввэтгав
гавалёмлен. Гынин ңэвээн Елисавета раккантогъа
ынкъам рэтэнынныңын ытлән Иоанныно. ¹⁴Ытлән
ритгэ гыныкы қыткоргаквырго, ынкъам мыкы-
чыт ракоргавыркыт ынин о'ратгыргэты. ¹⁵Миңкы-
ри қун ытлән ратвагъа эргычыатыльо Этынвэты,
қырым нъэқимлюркын ынкъам Эңэңин Выйитэ
рэйырээтгэ еп у'рэткэ. ¹⁶Нымқықинэт израилы-
лбыт (еврейылыт) Иоаннына рэнпэлқынтэвнинэт
Этынвэты, ыргин Аңаңэты. ¹⁷Ытлән раянотгъа
Этынвык, тывчимгьутэ энаглытылбын Илияна,

рыленво линлиңыт ытлыгыргин о'ракымэңэты, авалёмкыльэты Эңэңин танчемгьогыргык, ынкъам рантэнмавнэн рэмкын ятынвэты Этын».

¹⁸Захарияна пынләнэн ангел: «Миңкыри-ым гимнан ынкэн лыги тырэтчыңын? Энмэч гим ыныначгэгим ынкъам гимнин һэвээн нэмықэй эңинкыльин».

¹⁹Ангеля татлыгнэн ытлән: «Гым – Гавриилегым. Трэтыркын Эңэңин тэвчемгьогыргын. Ынан инэн-һивыгыи гым тывынво гыныкы һотқэн таңпыңызл.
²⁰Гимнан гыныкы тывё қырым игытқэй нытван, вытку һотқо. Ытрэч-ым чеңэт гынан лымалё лю-һылгэ гимнинэт вэтгавыт, гыт эйилыкэ рэньэлгэ ымыльо ынкэн һалтагнэты».

²¹Ынкэңит-ым рэмкэ һатчақэн Захария ынкъам ниничгытэтқинэт, иа'м ытлән кимылтэтыркын таароңрачыко. ²²Захария һытогэ, ытрэч-ым вэтгавык нылвавқэн. Ымыльо чичеквээт, этааны таароңрачыко ынан лъунин инэнлһуңэт. Ытлән нынығйивэтқин ырыкы мынга, пэнинэмил вама эйилыкыльу. ²³Галһагыт ынин гэлэватһылёт ынкъам ытлән рагыгэ.

²⁴Пэтле ынин һэвээн Елисавета нанқатгэ ынкъам тэңэвытрыкэ гатвален мытлыңэн йһилгыт. ²⁵«Ынкэн ыңин инэntyгыи Этынва, тэгһеңыльэ йытык гымыкайпы а'қапэран, таңпэранво о'равэтлһагыты», – гивлин ытлән.

Гамэтһатвылен Иисусын о'ратгыргын

²⁶Һэрһамытлыңқав йһилгын нанқыльытвама Елисавета, Эңэңэ тыңивынин ангел Гавриил Назаретэты – майһынымэты Галилеянотакэн, ²⁷һавһанылқылеты Иосифын, мэңин гатвален чинйһрһу

тиркэрмин Давидын. Нынны-ым нэвыскэтин — Мария. ²⁸Етык ыныкагты ангеля ивнин: «Вай-ым тыетык. Эңэңэ рыкычымавёйгыт, онтымэты қытваркын! Гынык рээн Этын!»

²⁹Ынан капчачо рытчынинэт ынинэт вэтгавыт ынкъам нычимгьуқин, рэқу ынан тывнэн ынңин валбын тинэнқитпың.

³⁰Ангеля ивнин ытлён: «Ынңэ эқэлиңэткэ, Мария! Гынык нъэлгьи армагыргын, Эңэңэ йыльё гыргочайпы. ³¹Гыт рананқатгъа, раккантогъа ынкъам рэтэнынныңын Ытлён Иисусыну. ³²Ытлён рэнъэлгъэ ынанэргычъо, нэръэйңэвыркын Эккэну Ынангыргочальэн; Этынва Эңэңэ рэйылнин Ыныкы вакъосқыёлгын тиркэрмин Давидын, Ынин ыттыюллъин. ³³Ынан таңқонпың рэнлеркынинэт Иаковын яатлъат, ынкъам Ынин Энанлявагыргын қырым нытэлпыгъэн».

³⁴Марияна пынлёнэн ангел: «Миңкыри-ым ынкэн ратвагъа? Гым еп эқликэткыльыгым».

³⁵Ангел татлыңыткогъэ: «Эңэңин Выйитэ нарайыгыт ынкъам Эңэңин армагырга нэрэнчимкэтгыт, ынкэната Нэнэны, гынан йытоё, вэймэну нэрэлгыңын — Ытлён нэръэйңэвыркын Эккэну Эңэңин. ³⁶Қыкэтъогын Елисавета, гынин чычеткинэңэв, экымиңэткиңэву лынъё: ытлён ынопэвылбын нанқатгъэ ынкъам энмэч ыннанмытлыңқав йбилгык варкын. ³⁷Аңаңэты таңымыльо гаймаңэн валбын».

³⁸Ынкэңит Мария иквьи: «Гым — Этынвэн пурэлңэвигым. Мачынан ымыльо гыныквэтгавыгъет нытвагъан». Ынкъам ангеля пэлянэн ытлён.

Марияна лъусқивыркынын Елисавета

³⁹ Чигтээр ылжәттә галяк Мария гагчакватгәэ майңынымэты, вальэты Иудеякэн һайванвык. ⁴⁰ Ытлән етгы Захариян ярагты ынкъам иквьи: «А'мын тыетык, Елисавета». ⁴¹ Елисаветана валјемнән Мариян қулиқул, Нәнэны лјуур вай камаграрьогәэ нанқычыко, ынкъам Елисавета Әңәңин Выйитә йырәтгы. ⁴² Ытлән нәргәв қулильәтгы: «Гыт — Әңәңә таңәңәнмыейгыт һәвәңийырбылқы! Этынва ымы тәңәңинмынин гынин урәтылбылқыл Нәнэны! ⁴³ Ытлән вай микынә ейвәчу инәлгыгы, гымыкы етгы ытля гымнин Этынвән? ⁴⁴ Әчги гымнан тывалјемын гынин қулиқул, нәнэны амкоргава гымыгчыку камаграрьогәэ. ⁴⁵ Кычымылыгыт, қәлјәқ лымалә лыңын, тывьә Этынва вәты ратвагә!»

⁴⁶ Ынкъам Мария иквьи:

«Гымнин қәлелвынә рәргавыркынән Этын,
⁴⁷ гымнин выйирит кыткоргавыркын Аңәңәты,
Әнанъягталявыльэты гымыкы,
⁴⁸ қәлјәқым Ынан тәңу инәтчыгы,
лыгән а'тав вальәгым;
игыр-ым ымтыңарата кычымыңаво
наратвыркынәгым,
⁴⁹ қәлјәқым Әрмәлбә тәйкынин тәңиничгытәт —
нәргықән Ынин нынны!
⁵⁰ Ынин йыркылеңгыргын вытрәтыркын
ымтыңаратәты,
микынти таароңыркыт Ыныкы.
⁵¹ Ынан рыленинәт лыгәмайңытайкыгыргыт:
рвынинәт тәгыттәмңылбыт
ырынпъоравәтлбат,

- ⁵² рырақылқылявнэнат эрмэт энанляванвэпы,
очылыт-ым эргыпыльо рытчининэт,
⁵³ гытътатыльэты йылнинэт таңгыргыт,
гаймычбылбыт-ым рытрилнинэт эмқулгэ.
⁵⁴⁻⁵⁵ Етгыи вэнратынво Ынин выёлъэты —
Израилеты,
кэтьокво таңқонпыңкэн йыркылеңгыргэн,
энатватъё мургин ыттгыёллъягты,
Авраамына ынкъам ынин яаллъягты».
⁵⁶ Мария гарамкылытвален Елисаветан ярак қы-
мэк ңырбо йбилгыт ынкъам ыңқоры рагтыгъэ.

О'ратгыргын Иоанн Крестителын

⁵⁷ Ынқэңит кымэңатыңоғъэ Елисавета, ыңқом
аккантоғъэ. ⁵⁸ Энаралъа ынкъам чычеткинэтэ нава-
лёмын, ръайыркылеңгыргын Этынва рыленин ыны-
кагты. Ытри гакоргавленат ынык рээн.

⁵⁹ Амңыроотқавкэн ы'лёк ытри етгъэт тайкынво
гыевқаквыргын еврейыльэн*. Чит-ым нэрэтэнын-
ныңгэн ытлён ытлыгымил Захарияно, ⁶⁰ ытрьэч-ым
ытля кавтычгоғъэ: «Этлы, ытлён нэръэйңэвыркын
Иоанныно».

⁶¹ «Аны алымы гынин тыңэрэтык уйңэ ымы мэ-
ңин ынңин ныннылбын», — нивын ыргынан.
⁶² Ынқом намңылёңоғъан гыйивқэвэ нэнэнин
ытлыгын, миңкыри ынкэнына рэтэнынныңыр-
кынин.

⁶³ Захарияна йынаннэн вычготтықай ынкъам
кэлинин: «Ынин нынны — Иоанн». Ымыльо

* 1:⁵⁹ Гыевқаквыргын еврейыльэн ынңин валбын: нычви-
қин камлелың валбын ныватытьол лёлёкэн.

иничгытэтгъэт. ⁶⁴ Ынкы лыгэн эвыр йилынңегъи, ытлѐн вэтгавыңуогъэ ынкъам анъяңонэн Эңэң. ⁶⁵ Ымэнаралыт э’қэлиңэтръугъэт. Ынқом нотэнпыңыл нѐэлгъи ым-Иудеякэн нѐйнутэк. ⁶⁶ Микынэ ынкэн навалѐмын, ымыльо чимгъугъэт ынкъам эвыңуогъат: «Ытлѐн вай микыну рэнъэлгъэ ынкэн нэнэны?» Ынкъам қэглывангэт, ынык рээн гатвален Этынвэн армагыргын.

Захариян мэтъатвыгыргын

⁶⁷ Захария, Иоаннын ытлыгын, Эңэңин Выйитэ йырѐтгъи ынкъам мэтъатвытқоңуогъэ:

⁶⁸ «Мынынэргавын Этын, Израилькэн Эңэң!

Ытлѐн етгъи морыкагты винрэтык,

курык рытавэмэнңытораквыргын

Чиниткин варатэты;

⁶⁹ Ынан тыңивынин морыкы

Эргыналватылдын Инэнъегтѐлевылдын

ярайпы Давидын, Ынин выѐльэн, —

⁷⁰ миңкыри гэнатватлен морыкы

Ынин тѐлеңкин аңаңмэтъатвытқольэпы.

⁷¹ Ынан мури нэрэнъегтѐлевмык

морыкъақальэпы ынкъам ымыльоргэпы,

микырык лыгъэқу нѐлгыркынимык.

⁷² Ытлѐн гэнатватлен йыркылиңылыу вак

морыкъыттыѐллярыкы ынкъам

лыги лыңык вэтгычатвылгын.

⁷³ Ытлѐн гьомрэнатватлен Авраамына,

морыкъыттыѐллыагты,

⁷⁴ энмэн нэрэнъегтѐлмык а’қальэпы.

Қырым мэкына мынъэқэлиңэнмык

⁷⁵ ынкъам выѐльо мытратваркын Ыныкы,

иңкун вак лыгипылыу, а'қатвакылыу
Ыныкэгийт.

- 76 Гыт-ым, гимнин нэнэнэйгыт, рэныннынңэгэ
мэтыатвытколыу Ынангыргочальэн,
қэлёқым рэлеркын ы'ттыёл Этынвык,
иңкун Ыныкы татылжаныңык
77 ынкъам ивык Ынин вараэтэты,
Эңэңэ мэчынкы рэнаачыторавнэнат
э'қэлтэтти вараэтэн
ынкъам рэнъегтэлевнинэт о'равэтлътат.
78 Мургин Эңэң ы'лгылыэтылыын,
йыркылыңылыын
рээтгэ морыкы э'эйпы,
қынур ининилыын тиркытир,
79 иңкун рықэргавык валыт
қынур вэгыргывосқымчыко
ынкъам рыгйивэтык морыкы рьэт,
рылелыын онтымгыргэты».

⁸⁰ Иоанн-ым нымэйңэтқин ынкъам нықалжалвы-
о'мравқэн. Ытлэн ганымытвален чыгэйнутэк ын-
катагнэты, титэ валылықыл кэливытгыр еткин
Израилькэн вараэтэты.

О'ратгыргын Иисусын

2¹ Ынңэнбылёткок Римкин императора Августы-
на гэтыивкэлилин, иңкун таңымылыу вараэт ы'н-
нынныкэлин Римнутэкин империяк. ² Тэңвытку
ынңот нарылгыңңонат о'равэтлътат, титэ очочо Си-
рияк гитлин Квириний. ³ Ынқэната гамгао'равэтлътан
эквэтгьи ченэтнымнымэты рылгаткаленво. ⁴ Май-
ңынымгыпы Назарет Галилеянотакэн Иосиф нэ-
мықэй қытгьи Иудеягты, майңынымэты Вифлеем.

Ынқэн мэйңынымным Давидын. Нэнри эквэтгы Иосиф, кэлёқ-ым ытлён Давидыргэпы валын. ⁵ Ытлён рылгаткалесқэквэ гаңавъанылқылма Марияна рээн, мэңин нанқылбын. ⁶ Вифлеемык Мария кмэңатыңногэ ⁷ ыттгыёлакката. Рычымкэннин Нинқэй, рытрилнин раңқаматкынык ярагыннэкэн, миңкыри қун ытри арамкылырака гатваленат.

*Кытэпгынрэтылыт ынкъам ангелтэ
(пындынлялыт Эңэңин)*

⁸ Мэччимче ергык гатваленат рюлбыт. Ытри гакытэпгынрэтленат. ⁹ Ырыкы вытрэтгыи ангел, ынкъам эргычыатын Этынвэн тықэчгытратгырго нвэлгыи ырык гыролмакы. Кытэпгынрэтылыт эқэлиңэтрыугэт. ¹⁰ Ытрэч ангел иквыи: «Тэңынңэ

айылгавка! Торыкы тырэтын таңпыңыл. Лыгэкор-
гын ратвагъа ымваратэты: ¹¹Давидын мэйңынымны-
мык урэтгы тургин Инэньегтэлевылбын, тургин
Этын, Христос (Эңэңин Льюё). ¹²Миңкыри рэл-
кылһыткы Ытлён: ынан һан рэлыуһыткы Нэнэны,
рычымкатыё ынкъам рытрэлыё раңқаматкынык».
¹³Люур ангелык қача вытрэтръугъэт қутти нымкы-
қинэт, ыргынан нытаньяқэн Эңэң:

¹⁴«Мачынан нэргавыркын Эңэң и'и'к, нутэк-ым
мачынан нытваркын онтымгыргын о'равэтлъяры-
кы, микынти ы'лгу лыңыркынинэт Эңэң».

¹⁵Титэ ангелтэ йъэқэты пэлқынтэтгъэт, кытэп-
гынрэтылһыт вэтгаквылгыгъат: «Китақун, мыныл-
қынмык Вифлеемэты ынкъам мынгитэн Этынвэн
тивъё». ¹⁶Гагчакватгъат Вифлеемэты, ынкы нэлыунэт
Мария, Иосиф ынкъам Нэнэнэқэй, раңқаматкы-
нык валһын. ¹⁷Льунэну Нэнэны, кытэпгынрэтылһа

ымытва нэнтын, рэқын гивлин ангел Ыныкэгйит.
¹⁸ Ымыльо палёмтэлыльыт гиничгытэтлинэт пыңы-
леты кытэпгырэтыльэн. ¹⁹ Марияна-ым валёмьё
линчыку нинэгйипқин. ²⁰ Палқын таттыляма, кы-
тэпгырэтыльа нынэргавқэн Эңэң, иңқун ыргынан
навалёмын ынкъам нэлыун кэтэм тывьё.

Иисус нэрэтгээн таароңрагты

²¹ Амңырооткэн ы'лэңэт галяк тайкыёлқыл Нэн-
қаеты гыевқаквыргын еврейыльэн. Ынкъам Ытлён
нэтэнынныңын Иисусыну, қэлёқ еп ананқатка ыт-
ля, ынңиннынныльу гэлгылин ангеля.

²² Ньэлгьэт ы'лёт гытамавысқэвкэн Мариян ын-
къам Иосифын, қэлёқ ынңин гэныгйивэтлин
Моисейын Законьк. Иосифына ынкъам Марияна
нэрэтгээн Иисус Иерусалиматы, иңқун Этынвэты
рытэнмавык*. ²³ Қэлёқым Этынвэн Законьк гат-
вылен: «Гэмгэңинқэй ы'ттгыёлкэн Этынвэты
рытэнмавьёлқыл». ²⁴ Ымың Этынвэн Законьгьет
инэнинтыткулъылқылти һирэқ нутэпчиқэтэ лы-
мэвыр һирэқ голубқая Аңаңэты.

Симеонына луркынин Иисус таароңрак

²⁵ Ынкэңит Иерусалимык гатвален о'равэтлған,
нынныльын Симеон. Ытлён гатвален лыгипыльу
ынкъам таароңыльо Аңаңэты, нэнъатчақэн рьяг-
таляквыргын Израилен. Ынкъам Эңэңин Выйитэ
нинэвинрэтқин. ²⁶ Ынан ивнин Симеон, ытлён эн-
мэн қырым нывьин, вытку виин эльукэ рэнтыг-
нин Этынвэн Христос (Льоё). ²⁷ Эңэңин Выйитэ

* ^{2:22} Рытэнмавык – һутку қычичеквын «посвящать».

қытыйгут рыннин Симеон таароңрагты. Титэ ытлыгырык нэрэтын Нэнэны Иисус, иңкун рыкуврэтэвык Ыныкы, рьэнут гэкэлилин Моисейын Законьк,²⁸ Симеонына пиринин Ытлён ынкьам тэңэңинмынин Эңэң:

²⁹ «Эңэңигыт, қинэтрилги

Гынин пурэлигим,
иңкун таңонтымэты мывьик,
миңкыри Гыт гивигыт:

³⁰ игыт тылбун Инэнъегтэлевьылын,

³¹ рытэнмавьё Гынан ымваратэты:

³² Ынан ранқэргавнэнат гыёлгырга
ымы алвалыянвыт вараттэ,
ынкьам Гынин варат Израиль
ранэргавнэн».

³³ Иосиф ынкьам Мария гиничгытэтлинэт, титэ навалёмын, миңкыри Симеонына вэтгаво лыгнин ыргин Экык. ³⁴⁻³⁵ Ынқоры Симеонына тывнэнат ырыкы Эңэңин тэңэңинмыт ынкьам ивнин Мария, ытля Нэнэнин: «Вай арычгытваркын Ытлён, Микынэ курэ мыкылыт Израилык уйңэ рэнъэлңыт ынкьам мыкылыт рэлқунңыт, ынкьам ымы гынин қэлелвын рэнпыткэвнин рьысқа. Ытлён рэнъэлгэ Эңэңин гыйивқэву, мэкына рирвывиченңыт мыкылыт, ынкьам ынкэната о'раң рэнъэлңыт ыргин линчыку вэнвакы валыт тагьяңгыргыт».

Мэтъатвыгыргын Аннан

³⁶ Нутку гатвален ымы мэтъатвытколбыңав Анна, Фануилын нээкык, валын Асирын ченйырэпы. Ытлён гатвален колё ыппылыу. Анна ганымытвален нэръамытлыңэн гивиңитти гыввэқучитэ,

³⁷ чымзык-ым вагыргын – қликвильу. Игыр ынин ұыраққлеккэн ұыръа гивиңитти. Ынан таңванэван титэ ныпэлянэн таароңран, ытрьэч ынкы гатвален таңамқынғычо, кытпэлгъарэтвама ынкъам ченьёр-гаввэтгавма. ³⁸ Ынкэмил эймэвык ырыкагты, ынан рывэлынқықунэвнин Эңэң ынкъам нэнатвықэн Нэнэны ымыльорыкы, микырык нъатчақэн, титэ Эңэңэ рэнтэвиминұытурэвнин Иерусалим.

*Иосиф ынкъам Мария ныпэлқынтэтқинэт
Назаретэты*

³⁹ Рыкуврэтэвыпльткук ымыльо, ръэнут валъылы-қыл тывынңиву Этынвэн Законыгъет, Иосиф ынкъам Мария пэлқынтэтгъэт Галилеягты, ченэт-майңынымэты Назарет. ⁴⁰ Нэнэны нымэйңэтқин ынкъам наройвавқэн, кувчемгъольо нынъэлқин. Ынык гатваленат вэнратгыргын ынкъам рықэтпак-выргын Эңэңин.

Ңинқэй Иисус таароңрак

⁴¹ Эмқынгивик, Пасхакэн крычмыы'лэк, Иисусын ытлыгыт нылқытқинэт Иерусалимэты. ⁴² Титэ Ынык гэнъэллинэт мынгыткэн ңиръэ парол гивиңитти, қынур-ым қонпың қытгъэт крычмынво. ⁴³ Крычмыпльткугъэт. Титэ нырагтыпалқынтатқэнат, Иисус пэлятгъэ Иерусалимык. Ытлыгырык гэммо гэлгылин, ⁴⁴ мытив Ытлён тылержын қутырык рээн. Ынңин гэлелинэт таңымъылёңэт, ынқо-ым налқырэрыңногъан Ытлён чычетлыку ынкъам лыги лынъё о'равэтлъялыко, ⁴⁵ титэ-ым люнлбутэ нэнтыгъэн Ытлён, пэлқынтэтгъэт Иерусалимэты қыритйивэ Ытлён. ⁴⁶ Ытрьэч ңырьо ы'леңэттэ галяк

ыргынан нэлыугъэн Нинқэй таароңрак. Ытлён ны-
вакьотвақэн инэныгыюлевэтылгык рээн, ныпалём-
тэлқэн, ынқо нымңылёқэн. ⁴⁷ Ымыльо, микынэ
Ытлён ныпалёмтэлқэн, ниничгытқинэт чечаквыр-
гэты ынкхам татлыңыткогты. ⁴⁸ Ытлыгыт гинич-
гытлинэт лдук Ытлён нэнку. «Эккэкэй, ытлён вай
иа'м Гыт ынңин морыкы итгы? – пынлёнэн Ытлён
ытлыата. – Гынин ытлыгын ынкхам гым гэлгипэг-
чиңэнмури ынкхам нылқырирыткумури Гыныкы».
⁴⁹ «Рэку гэнэрэторэ? – пынлөгъэ Ытлён. – Эви
торгынан гэмо, Гымнин Ытлыгин ярак валыылқы-
легым?» ⁵⁰ Ытри люнчичевылыт, рэқын Ытлён
ивыркын. ⁵¹ Ытлён пэлқынтэтгы ырык рээн Наза-
ретэты ынкхам лымалыльо ырыкы нытвақэн. Ыт-
лыата нинэйипқин линчыку ымыльо льоё, Ынин
очыткот. ⁵² Иисус нымэйңэтқин ынкхам кувчем-
гьоң нынбэлқин. Ытлён ы'лгу гэлгылин ымы о'ра-
вэтлыата, ымы Эңэңэ.

Тъэвэквыргын Иоанн Крестителын

З ¹ Кылгынқавкэн гивиңитык энантылывма импе-
ратора Тиверийына, титэ Понтий Пилат гатвален
очочо Иудеяк, Ирод гатвален эвынэрму Галилеяк,
ынин-ым йичьэмиттумгын Филипп гатвален эвы-
нэрму Итуреяк ынкхам Трахонитида-ванвык,
Лисаний-ым гатвален эвынэрму Авилинеяк, ² ы'т-
тыёлтаароңрагэлевылыт Анна ынкхам Каиафа ва-
ма, Эңэңэ чыгэйнутэк рывыёльавнэн Иоанн, экык
Захариян. ³ Ынкхам Иоаннына кавраңнонэнат ну-
тэт, валыт Иорданкэн гычурмыйиквик. Ытлён
тъэвэты нивқин, иңқун ы'мпаңвагыргын алва
рытчыёлқыл, ынқоры Эңэңэ рэнаачыторавнэнат

э'қэлтэтти, ынкъам вэты турытвилъылқылти мимле.
⁴Кэлик мэтыатвыткольэн Исаян ынңин гэкэли-
 лин: «Қолентолъын чыгэйнутэк: „Қынтэнмаквыткы
 рьэт Этынвэты, қынвэтгатгыткы Ынинэт кытвэн-
 выт: ⁵гамгатроочгын мачынан ныйырбатын, гэмгэ-
 нэй ынкъам иннун мачынан нычивтэтын, пьолтакы
 валъыт рьэттэ мачынан нывэтгатынат, апэтгыкы-
 лъэнат мачынан нынъэлынэт таңрыратылы, – ⁶ын-
 кэңит ымылы нымывалъырык нэрэлыңын Эңэңин
 рьягталаяквыргын“».

⁷Иоанн нывэтгавқэн о'равэтлыагы, микынти
 ныетқинэт ыныкы торытвэнво мимле: «Мэркыч-
 гыргыторэ! Микынэ лыги рытчынин торыкы чим-
 гьун, энмэн рэгынтэвыркынитык валъылқылепы
 анңэнгыпы? ⁸Эмтэңычъэ қынкалыроквыткы, тургин
 ы'мпаңвагыргын қэйвэ алва рытчыткы. Ытрьэч-ым
 ынңэ ивкэ эмқэлелвынэ: „Мургин ы'ттышолъэн –
 Авраам!“ Тивыркынитык тури, Эңэңэ гаймаңэн
 рэтэйкынинэт нотэнвыква яаллыат Авраамына.
⁹А'лыгаттэ энмэч варкын уттыкинмык қача: уттуут,
 этэнтэңэйырбатыкылыин, ныпрықин ынкъам ны-
 нинтықин йынайынэты». ¹⁰«Ытлән вай мури мын-
 рьэмык?» – нымңылөқэн ытлән рэмкэ. ¹¹Иоанн
 нытатлыңытқоқэн: «Ынқэнына, микын варкыт һи-
 рьэ мычыквыт, мачынан қол ныйылнин нъолъэты.
 Ынкъам ынқэн, микын варкын роолқыл, мачынан
 нитгээн ымы ынңин». ¹²Етгэет торытвэнво мимле
 ымы инэгтэтнумэкэвылыт. «Инэныгыюлевэтылы-
 гыт, – нымңылөқэнат ытри, – мури мынрьэмык?»
¹³«Ынңэ айынатка мыкың тьэр валъылқылык», –
 татлыңытқогэ ытлән. ¹⁴Маравъалывылыя нэмы-
 қэй намңылөгъан ытлән: «Мури-ым мынрьэмык?»

Иоанн татлыңыткогъэ: «Ынңэ аманэванлялъятка, ыргъэ авнэнаачыка ынкъам қыкачыарытваркынэ-тык ченэтмэгчермынгыквэ».

¹⁵ Варата гытгытэ нъатчақэн Христос, ынкъам ымыльо нычимгъуқинэт эмқәлелвынэ, Иоанн вэ-чыым вай Христос. ¹⁶ Ытръэч-ым Иоанн иквыи ымыльорыкы: «Гымнан тури тынтурытвивыркыни-тык мимје. Ытръэч-ым тылержын Ынқэн, Мәңин лыгармаң валъын гымык. Гым атымңэтвакыльэрым ымы рыкылвэттурэвык кыелпынитти Ынык санда-лияпьякык. Ынан нэрэнтурытвивыңытык тури Эңэ-нин Выйитэ ынкъам йыңына. ¹⁷ Вылпы, рэқэ Ынан нинэчеритвықин кавкавтыңачылықыл кыкватвъай-гыпы, энмэч Ыныкмынгык; кавкавтыңачылықыл Ынан рэнумэкэвңынин энаномакаванвык, кык-ватвъай-ым рэнлывэнңынин авайңыкэйыңынык». ¹⁸ Иоаннына нинэныгыюлевқинэт о'равэтлът, таңпыңылтэлма. ¹⁹ Титэ-ым ынан тывыңңонэн лыгивыну лыңгё этгыргын эвынэрмин Иродын, вэнвыматалъын ынык йичьэмиттумгин нэвэнык Иродиада, ынкъам ымыльо қутти ынин ръачгыр-гыт, ²⁰ Иродына инээрнин ымъақагыргэты қээқын қол: ынан рывосқыравнэн Иоанн.

Иисус турытвигъи мимје

²¹ Ымваратык рээн Иисус нэмықэй турытвигъи мимје. Ынкъам титэ Ытлён гаченъэргаввэтгавлен, ааңкатгъэ и'и'н ²² ынкъам Ынык нъэлгъи Эңэңин Выйивый – увикилъын қынур пчеқалгын-голубь, – ынкъам қэнтэтгъи қулиқул: «Гыт – Гымнинэйгыт ы'лгу лыңгёйгыт Эккэйгыт, Гынык Гымнин кор-гаквыргын».

Чинйырвэтти Иисусын

²³Титэ Иисусынэ моонэн Чиниткин гэлэватгыргын, Ынык гэнбэллинэт этыманы қликкин мынгыткэн гивиңитти. Ытлән гатвален, ынңин о'равэтлбат нычимгбуқинэт, эkkэну Иосифын, мәнин гатвален эkkэну Илийын. Қутти Ынинэт ы'ттгыюлльэт: ²⁴Матфат, Левий, Мелхий, Ианнай, Иосиф, ²⁵Маттафия, Амос, Наум, Еслий, Наггей, ²⁶Мааф, Маттафия, Семейн, Иосих, Иодай, ²⁷Иоанан, Рисай, Зоровавель, Салафиил, Нирий, ²⁸Мелхий, Аддий, Косам, Елмадам, Ир, ²⁹Иисус, Елиезер, Иорим, Матфат, Левий, ³⁰Симеон, Иуда, Иосиф, Ионам, Елиаким, ³¹Мелеай, Меннай, Маттафай, Нафам, Давид, ³²Иессей, Иовид, Воос, Сала, Наассон, ³³Аминадав, Админ, Арний, Есром, Фарес, Иуда, ³⁴Иаков, Исаак, Авраам, Фара, Нахор, ³⁵Серух, Рагав, Фалек, Евер, Сала, ³⁶Каинам, Арфаксад, Сим, Ной, Ламех, ³⁷Мафусал, Енох, Иарет, Малелеил, Каинам, ³⁸Енос, Сиф, Адам, Эңэң.

Таныгбөңгыргын Иисусын

4 ¹Иисус, Эңэңин Выйитэ йырвэтылбын, пэлкынтэтгыи Иордангыпы ынкъам Выйитэ рыленин Ытлән чыгайнотагы. ²Ҳэнку ңирэкқликкин ы'лөңэттэ Ытлән гэтэныгйиңлин калбайңа-дьяволя. Ҳотэнылөк Иисус ытрвэчтэгын гапэлгьарэлен, ванэван рвэнут нынунин ынкъам гэгытвэвлин. ³Дьяволя ивнин Ытлән: «Эвыр Гыт – Эңэңин Эккэйгыт, қытывиквын ңотқэн выквылгын нвэлзык кавкаво». ⁴«Гэкэлилин Калегыргык: „Этлы амкавкава егтэлылбылқыл о'равэтлбан“, – татлыңыткогвэ

Иисус. ⁵ Ынқоры рыленин Ытлән эквыңайыткы-
нэты ынкъам рыкалыровнэн Ыныкы ыннанчеча-
мыткава таңымылжо нутэт ңаргынкэнат. ⁶ Ынкъам
дьяволя ивнин Ытлән: «Гымнан трэйылңын Гыны-
кы очочынлягыргын ымңотэннотак ынкъам ыргин
эргычыатын. Ымылжо ынкэн гэйыллин гымыкы,
ынкъам гымнан гаймаңэн трэйылңын мэкына
трэтэгъеңгэ. ⁷ Кита-ым, қылевтытэқэги гымыкы –
ынкъам ымылжо ңотқэн ратвагъа Гынин». ⁸ «Эңэ-
ңин Калегыргык гивлин, – татлыңгэ ыныкы
Иисус, –

„Этынвэты, гынин Аңаңэты, қытаароңыркын
ынкъам ытръэч Ынин выёлжо қытваркын“».

⁹ Ынқоры дьяволя рыленин Ытлән Иерусалимэты,
рывэтчавнэн расқыткынык таароңракэн ынкъам
ивнин: «Эвыр Гыт – Эңэңин Эккэйгыт, қыпиңку-
ги ңотқоры эвтылягты. ¹⁰ Ңон-ым Калегыргык гә-
кәлилин, энмэн Эңэңэ

„Ченэтангелырыкы рэтививнин гынрыру
лыңык Гыт“

¹¹ ынкъам энмэн

„ыргынан нараа’рэгыт Гыт мынга,
иңқун Гынин гытқалгын
выквык эвнэй’гнэткэ нитын“».

¹² «Гәкәлилин: „Ынңэ арматааңка Этын, гынин
Эңэң“», – татлыңытқогэ Иисус. ¹³ Ынкъам дьяво-
ля, рытэлпэтык ымылжо таныгъеңгыргыт, пәлянэн
Ытлән қоленәкатагнэты.

Назареткэн синагограк

¹⁴ Армайпылбын Эңэңин Выйитэ, Иисус пәлқынтэт-
гы Галилеягты, Ытлән натвыңңон ымчымчаванвык,

¹⁵ Ынан нинэныгыюлевқинэт синагограк ынкъам ымыльорык нанъяйвықэн.

¹⁶ Қол итык Иисус етги Назаретэты, майңыным-нымэты, миңкы Ытлён гэмэйңэтлин, ынкъам суб-ботак, қынур қонпың, етги синагограгты. Ытлён вэтчагэ калевэтгавынво Калегыргын. ¹⁷ Ыныкы нэйбылын Кэликэл мэтъатвыткольэн Исаян. Ынан рывэнтэннин ыңқэн, лъунин ваны, миңкы гэкэ-лилин:

¹⁸ «Этынвэн Выйивый Гымык рээн – Ынан нэнэр-мэвыркынигым, қэлёкъым Эңэңэ льоёйгым. Ынан инэнңивыгы Гым таңпыңызлтэлынво ңъочыры-кы, рытымучьэвэ валырыкы рымңылявынво чъа-чентатгыргын, элкылырыкы – лыляльогыргын. Ынан инэнңивыгы Гым рытэвиминңытурэвык ры-тавэмэнңавьёттэ, ¹⁹ эвынво, энмэн нъэлги Этын-вэн йыркылеңгыргын».

²⁰ Иисусынэ рыныманнэн Кэликэл, йылнин ың-қэн гэлевильэты ынкъам вакъогэ. Ымыльо сина-гограк гэллеплинэт Ыныкы. ²¹ Ытлён вэтгавыңногэ: «Игыр нъэлги Калегыргыкэн калее, торгынан ва-лёмьткы».

²² Ынкъам ымыльо вэтгычъатгъат ынык рээн ынкъам иничгытэтгъэт, миңкыри Ытлён галгэтаң-вэтгавлен. «Аны вай-ым Ытлён ытръэч экык Иоси-фын», – ытри чама нивқинэт.

²³ «Торгынан, қэлёқым, ратвыңыткы Гымыкы игыр коттапвэтгавыт: „Инэнмэлевильыгыт, қынмэ-леквын чинитувик“, – ивнинэт ытри Иисусынэ. – „Моргынан, энмэн, гавалёмлен, ръэнут гатвален Капернаумык. Қытчыгын ымы ынңин ңутку, Гыны-кьурэннутэк“. ²⁴ Қэйвэ тивыркынитык, – қээқын

нивқин Иисус, – этлы нынрыгэлын мэтътывытколъын ынин у’рэннутэк. ²⁵Алгаңэка тивыркынитык: вама мэтътывытколъын Илия, титэ ңыр’о гивит гачывэптыма люңилетыл’ын ынк’ам ымнотаеквэк гэн’эллин евэқэты вал’ын гыт’атгыргын, Израилык гатваленат мыгқликв’ил’ыт. ²⁶Ытр’эч-ым ымы ыннанч’агты ырыглыку люңын’ивыл’ын Илия, гэн’ивыл’ин амқ’лекв’эл’эты Сарептакэн, чымче вал’ын Сидонык. ²⁷Ымы энаврыңгылгыт’ычгырга (проказа) т’ытл’эт нымк’эв гатваленат Израилык вама мэтътывытколъын Елисей, ытр’эч-ым ымы мэн’ин люңынм’елевэтыл’ын, арылгыка ытр’эч сир’иял’ын Нееман».

²⁸Ымыл’о синагограк а’қан’энайпыг’ат, титэ навал’эмын ынк’эн. ²⁹Ытри қутысқычетг’эт, нэнвивын Иисус май’нынымнымгыпы ынк’ам нэрэтг’эн ңай’ынр’эты, опын’ыленво Ытл’эн. ³⁰Ытр’эч-ым Иисус галяг’э ырыглык’оеквэ, эквэтг’и.

Капернаумкэн синагограк

³¹Иисус етг’и галилеякэн май’нынымным’эты Капернаум ынк’ам субботак Ынан нинэнин’эйвықин в’арат. ³²Ымыл’о гиничгыт’этлин’эт, миңкыри Ытл’эн гинэныг’юлевыткулин, қ’эл’эк Ынин в’э-гав гатвален эрм’эл’у. ³³Синагограгты г’этлин кал’байпыл’ын о’рав’этл’ян, люур ытл’эн н’эрг’ав қ’улил’ырыг’и: ³⁴«Мэй, р’энут Гынан т’эг’еңу лыңыркын морыкайпы, Иисус Назаретыл’ын? Гыт етг’и тымынво мури? Гымнан лыги, мэн’инэйгыт. Гыт – Л’ю’ейгыт Эң’эңин!» ³⁵Ытр’эч-ым Иисусын’э т’ививнин: «Эқулик’э қытваркын ынк’ам қынтог’э ыныкайпы!» Рып’эқ’этавык рып’эт о’рав’этл’ян

гынонсинагограк, кэлы ңытогъэ ыныкайпы, лю-
ңинэнъэкэрэвэ ынык. ³⁶ Ымыльо гэлгиничгытэтлин-
нэт. «А'мын-ым вай како? Ынык ынңин валъын
очочынлягыргын ынкъам армагыргын, рыпэт тьи-
вивыркынинэт кэльэт ынкъам ынкэнат ңытор-
кыт», – нивқинэт ытри ыргичгу. ³⁷ Ынкъам Иисус
натвыңногъан ымчымчаванвык.

*Иисусынэ рымэлевыркынинэт нымкықин
о'равэтлъат*

³⁸ Синагограйпы Иисус қытгыи Симонын ярагы.
Њавматалъын Симонын гатъылыңолен, ынин гыл-
гын гэлгитгылетлин, ынкъам Иисус нъэйңэвын
вэнратынво ытлән. ³⁹ Ытлән и'мпыгыи ыныкы, ры-
нъотавнэн гылгыл ынкъам ынкэната пэлянэн ыт-
лән. Њэвъэныръын лыгэн эвыр қутгыи ынкъам
гыпэлятыңногъэ.

⁴⁰ Тэркамэчатыңок о'равэтлъата наратыңнонат
Иисусына амалва валъа тъычгыгырга тэвимин-
ңэтылбыт. Ынан нинэныиқинэт мынга ынкъам
нинэнмэлевэтқинэт ытри. ⁴¹ Мыкылыргыпы нын-
тоқэнат кэльэт гақолелъыма: «Гыт – Эккэйгыт
Эңэңин!» Ытръэч-ым Иисусынэ ивыну нинэлгы-
қинэт ытри ынкъам нэнанъотавқэн ынкэн тывык:
алымы ыргынан лыги гэлгылин, Ытлән – Христос.

Иисус энаныгбёлвэтгавыркын Иудеяк

⁴² Инъэ Иисусынэ пэлянэн мэйңынымным ын-
къам қытгыи о'равэтлъакэванвэты. Мыкъоравэт-
лъат қытгъэт қырэрынво Ытлән. Титэ нэлыугъэн,
нытъивэв иквээт Ыныкы, иңқун эвнэквэткэ ни-
тын ырыкайпы. ⁴³ Ытръэч-ым Ытлән иквьи: «Ымы

қулимэйңынымнымык Гымнан тывьёлқыл Энан-
лявагыргын Эңэңин. Ынқэнагты Гым гэнңивигым». ⁴⁴Ынкъам Ытлён қээқын тьэвэты гавэтгавлен си-
нагограк Иудеянотак.

*Иисусынэ эйңэвыркынинэт ыттғыёлкэн
рэгъючечңылыт*

С¹Қол гитлин Иисус гатвэтчатвален Генниса-
рет-гытгык қача, ынкъам рэмкэ, чымчуултэ
гролмакы валья Ынык, ныпалёмтэлқэн Эңэңин
вэтгав. ²Иисусынэ лъунинэт мимлык қача ңирьэ
ытвыт ынныңыттылыргинэт, ыргынан ныңойтэв-
ляқэнат купрэт. ³Ытлён ңэлқиквьи ыннэнъытвык,
Симонын ытвык, ынкъам иквьи, иңқун нытэвы-
лбатынат мачгынонагты гытгычормэпы. Ынқо-ым
Ынан рыгьёлявыңонэн рэмкын ытвыткойпы.
⁴Вэтгавыплымкок Иисус иквьи Симонына: «Қыгну-
нэтги ымысқың вальэты ынкъам қыкопрантыват-
гытык». ⁵Симон татлыңгьэ: «Инэнығйивэтылыгыт,

мури гэмигчирэнмури ымныкирит ынкъам тэнлю-
 ңыннутэ, ытръэч-ым гым тритгэ Гыныкэгйит». ⁶Ытри копрантыватгъат ынкъам лыгэколё ын-
 ныңыттыгъэт, рыпэт купрэт тъайытчаңоҕъат. ⁷Ыргынан нъайҕавыңоҕонат вэнратынво тумгыт,
 кулиытвык валыит. Ынқэнат-ым эймэквээт, ын-
 къам ыргынан чезкэй нэйыръэтынэт ңирэқ ытвыт,
 эми рыпэт анҕатыңоҕъат. ⁸Льук ынқэн, Симон
 (ытлён-ым чама Пётр) ңырэпэтгьи Иисусына ын-
 къам иквьи: «Қэнапэлягэ гым, Этынвэгыт, гым-ым
 вай эқэлтэтылыгым!» ⁹⁻¹⁰Пётр, ынин тумгыт Иаков
 ынкъам Иоанн, эккэт Зеведейын ынкъам қутти
 ынныңыттылыт колё гиничгытэтлинэт мыкынны-
 лыук. Ынкъам Иисус иквьи Симонына: «Ынҕэ
 эқэлиңэткэ. Ңоткатагнэпы гынан рэльуркынэт
 оравэтлыат Гымыкагты». ¹¹Ыргынан нагтонат ыт-
 выт гытгычормэты, напэлян ымыльо ынкъам нэр-
 кылегэн Иисус.

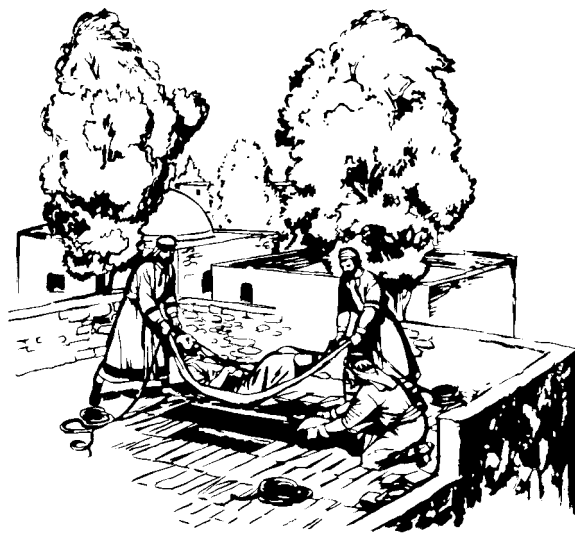
*Рымаляквыргын тбытльэн
 энаврыңгылгытбычгырга*

¹²Қол гитлин Иисус гатвален ыннэнмэйңыным-
 нымык. Ининигьи оравэтлбан, таңымыльэты
 энаръэлын энаврыңгылгытбычгырга. Льук Иисус,
 ытлён лбунирэтгьи нутэсқык ынкъам иквьи ченёр-
 гавэты: «Этынвэгыт, алымы Гынан гым гаймаңэн
 ринэнмэлевэты, ыныкит ытръэч Гыт рэтэгъеңгэ!»
¹³Иисусынэ ръэвытлявнэн мынгытлыңын, рыйи-
 нин ытлён ынкъам иквьи: «Тытэгъеңыркын, қымэ-
 лекви». Ынкъам лыгэн эвыр тбытльэн мэлеквьи.
¹⁴Иисусынэ тывивнин ытлён ымы мэкына ръэ-
 нут авнатвыка: «Қылқытги таароңрагэлевильэты,

мачынан ыргынан гыт ырынчичьэтгыт. Гыт гэн-мэлевэтигыт, ыңқэната қытаароңылпынрыткогэ, миңкыри гэтывивлин Моисей, иңқун ымылборык ыңқэн ыңлбун». ¹⁵Тэндымынкы Иисус вэтгаво нылгықин, ынкьам мыкьоравэтлът нумэкэтрүқи-нэт палёмтэлынво Ытлён ынкьам рымалявынво тычгыргыт. ¹⁶Чинит-ым Иисус нымкыче ныйы-қунтэтқин о'равэтлътэкэванвэты ынкьам нэнку ны-ченъёргаввэтгавқэн.

Рымаляватгыргын чывачгатылэн

¹⁷Қол итык, титэ Иисус гинэныгыюлевыткулин, гавакьотваленат Ынык палёмтэлылтыко фарисейы-лтыт ынкьам законычечаватылтыт, етылтыт ым-нымгыпы Галилеякэн ынкьам Иудеякэн, ынкьам Иерусалимгыпы. Ынык рээн гатвален Этын, рынэр-мэтвивэ инэнмэлевэтык. ¹⁸О'птытгар о'равэтлътата

нэрэтын энанрыёлгыткынык чывачгатылын, нан-
 раратвыңнын ытлён ярачыкогты, рытрэлынво
 Иисусына рьягнавки. ¹⁹ Ытръэч-ым ытри галвав-
 ленат рэсқивык аммыкьоравэтлъята. Ыргынан,
 тыттэтык расқыткынэты ынкъам рырыткук рэс-
 қын, нэнивтылевын ытлён гэнанрыёлгыткынма
 гынонэты Иисусына ягнагты. ²⁰ Иисус, лъук ыргин
 лымаляквыргын, иквьи џотэнъоравэтлъягты: «Га-
 нэнаачыторавленат гынинэт э'қэлтэтти». ²¹ Инэн-
 чичевэтылбыт Калегыргыкэн ынкъам фарисейылыбыт
 эмқэлелвынэ чимгугъэт: «Џотқэн рақъоравэт-
 лъан, микынэ кытъақатвыркынэн Эңэң? Мы-
 тив-ым ранэнаачыторавыркынэнат э'қэлтэтти
 ытръэч Эңэң». ²² Иисусынэ, лыги лыңэ ръэнут
 чимгугуу ыргынан нэлгыркын, ивнинэт ытри: «Иа'м
 ынңин валбыт тургинэт чимгугт? ²³ Ръэнут нутгъэв –
 ивык „гэнэнаачыторавленат гынинэт э'қэлтэтти“
 эвытлым-ым „қылқутги ынкъам қылеркын“? ²⁴ Игыр
 торгынан лыги рэтчыңыткы, Эккэтэ О'равэтлъяр-
 гэн* гаймаңэн рэнаачыторавнэнат э'қэлтэтти нутэ-
 йиквик. Гымнан тивыркынигыт, – ивнин Ынан
 чывачгатылын, – қылқутги, қыпиригын чиниткин
 энанрыёлгыткын ынкъам қырагтыгэ». ²⁵ Ынқэн
 лыгэн эвыр қутгьи, пиринин энанрыёлгыткын,
 рақыткынык гарычгытвален, ынкъам рагтыгъэ,
 анъяйва Эңэң. ²⁶ Ымыльо гэлгиничгытэтлинэт. Ыр-
 гынан нанъяйвықэн Эңэң ынкъам айылгэты нив-
 қинэт: «Йыққайбым! Иничгытэт игыр моргынан
 мытльун!»

* 5:24 Эзык О'равэтлъяргэн – ынңин Иисусынэ нэнатвықэн
 Чинитувик (қыгитэтын џуткэкин вэтгавкалекал).

Иисус ынкъам Левий

²⁷ Њыток ъотэнрайпы Иисусынэ лъунин инэгтэт- нумэкэвылбын, ныннылбын Левий, вакъотвалбын налогономакавванвык қача, ынкъам иквѣи ыныкы: «Қылжеркын Гымык яачы». ²⁸ Ынкъам ынкъэнына ымыльо пэлянэн, қутгѣи ынкъам яалятгѣэ Ынык.

²⁹ Левийына рытэнмавнэн ыныграк мэйңықэму- мэкэт. Рэмкылбылыку гатваленат нымкықинэт инэгтэтнумэкэвылбыт ынкъам қутти о'равэтлѣат, микынти гарычгывакъоленат* ырык рээн. ³⁰ Фарисейлыбыт ынкъам инэнчичевэтылбыт Калегыргыкэн нивқинэт, акавкэнма Ынин рагѣчачңылѣэты: «Иа'м тури қамэтваркынэтык ынкъам ыпавыркынэтык инэгтэтнумэкэвылбык рээн ынкъам э'қэлтэтылбык рээн?» ³¹ «Инэнмэлевэтылѣэ нинэнмэлевэтқинэт тѣытлѣэт, ванэван этѣылкылынэт — татлыңытко- гѣэ Иисус. — ³² Гым тыетык рыгѣивэтык, иңқун чиниткин ы'мпаңвагыргын алва ы'нытчыгѣэн эт- лы лыгипылѣу валырык, ѣан-ым ипэ э'қэлтэты- лырык».

Пындѣк кытпэлгѣарэгыргын

³³ Ынкэңит ыргынан Ытлѣн нивын: «Иоаннын рэ- гыючечңылбыт нымкыче ныпэлгѣарэқэнат қамэтвак ченэттѣэватгырга ынкъам ныченѣэргаввэтгавқэнат, фарисейлыбыргэн нэмықэй, Гынинэт-ым — нықа- мэтвақэнат ынкъам ныпавқэнат!» ³⁴ Ытрѣэч-ым Иисус иквѣи ырыкы: «Тэнмычѣо, эви торгынан гаймаңэн рапэлгѣарэңыткы рэмкылбыт ѣавынрагтатѣылѣк,

* ^{5:29} Ынкэңит еврейлыбыт гақамэтваленат арычгывакъота.

виин ырык рээн ы'вэқучилқыл? ³⁵ Ытръэч-ым рэ-
нъэлгъэ ы'лѐнэт, титэ ырыкайпы нэрэнэквэтэвңын
ы'вэқучилқыл, вай ынкэңит, нотэнъылѐнэтык ын-
рѝа ракытпэлгъарэтваркыт».

³⁶ Иисусынэ тывнэн ырыкы нэнъайвымңылтэл:
«Ванэван нычвигъэн мэнигытѝул торавэръэпы,
иңқун тэнкэвңык пэтавэръын, аны вай ымы турэ-
виръын нэрэнъэкэрэвңын, ымы-ым пэтавэръын
ванэван нынкэвын турмэнигытѝуле. ³⁷ Ымы ванэ-
ван нинэттъын нинъэкимыл пэтыпыгычыкогты,
аны вай нэнъақэмля рэпурылқынтынин пыгыг —
ымы э'қимыл рэтықырѝугъэ, ымы пыгыг ръэкэ-
рэгъэ. ³⁸ Мачынан нинъэкимыл ы'нинэттъыркын
торпыгычыкогты! ³⁹ Ынкъам ванэван микынэ,
пылык пэтъақэмэл, тэгъеңу нылгынин турылбын,
қэлѐқъым нивқин: „Пэтылбын таңың“».

*Рэгъюечңыльэ ныпрықинэт
тыңачылылқыльѐчгыт субботак*

6 ¹ Қол итык субботак Иисус гатален яргылѐеквэ,
ынкъам Ынык рэгъюечңыльэ напрыңнонат
тыңачылылқыльѐчгыт, накаляйвыңнонат ынкэнат
мынга ынкъам наноңнонат кавкавтыңачылылқыл-
тэ. ² Нырбықутырык-ым фарисейлылырык нам-
ңылѐнат ытри: «А'мын-ым рэқыркынитык?! Этлы
ынңин иткылыин субботак!» ³ Иисус ырыкы тат-
лыңыткогъэ: «Эви торгынан лѐңкалевэтгавылыын,
гэръэлин Давид, титэ ытлѐн ынкъам ынин о'ра-
вэтлѝат гытъэтгъэт? ⁴ Титэ ытлѐн рэқиквѝи Эңэ-
ңин ярачыкогты, пиринин раңаңытвэвыѝ кавкав,
рѝэнут қырым микынэ роѐлқыл, арылгыка таар-
оңрагэлевыльа, роңнэнэн чинит ынкъам йылнин

о'равэтл'арыкы, ынык рээн вал'ыт». ⁵ Ынк'ам қээқын ик'ви: «Экык О'равэтл'аргэн – суббота-кэн этын».

Кыкватмынғыл'ын о'равэтл'ан

⁶ Қолесубботак Иисус қыт'ги синагограчыкогты ынк'ам энаныг'ёлявыңног'э. Ынкы гатвален о'равэтл'ан, микын м'раңқачкэн мынғыл'гын гақыкватлен. ⁷ Инэнчичевэтыл'ыт Калегыргыкэн ынк'ам фарисейыл'ыт ныл'лепыткуқинэт, қ'эйвэ эты ран-малявыңнонэн Иисусынэ ытл'ён субботак, энаачо лыңынво Ытл'ён. ⁸ Ыт'р'эч-ым Иисусынэ лыги гэл'гылинэт ыргинэт чимг'ут ынк'ам ик'ви о'равэтл'агты, микын м'раңмынғыл'гын гақыкватлен: «Қылқут'ги ынк'ам қыет'ги н'утрилы, гынонэты. ⁹ Гымнан тымңыл'ёркынэтык тури, р'энут гавэт-гытрэллен тэйкык субботак: таңгыргын лымэвыр а'қагыргын? Гынритык ягталгыргын лымэвыр рылиңылевык ынк'эн?» Ытри ав'еткынка гатваленат. ¹⁰ Ынан гитэнинэт ытри лыляпкамлелың ынк'ам ик'ви ын'эн'оравэтл'агты: «Қын'эвытляквын мынғыл'гын». Ынк'эн ын'ин ит'ги. Ынк'ам ынин мынғыл'гын малявыт'ваңног'э. ¹¹ Ытри-ым гэл'гигэр-гэтлинэт ынк'ам вэтгаво налгыңног'ан ыргичгу, ытл'ён вай нэн'ынр'эқэвын ыргынан Иисус.

*Мынғыткэн нир'э парол апостолтэ
(тыңэвы'еттэ)*

¹² Ын'эн'ыл'ёк Иисус тыттэт'ги н'айыткынэты чен'ёргаввэтгавынво ынк'ам гачен'ёргаввэтгавлен Аңаңэты ымныкирит. ¹³ Титэ-ым ин'ыыр'у-гы, Ынан э'йңэвнинэт Ынинэт рэг'ючечңыл'ыт

ынкъам юнрынинэт ырыглыку мынгыткэн ңирэ парол, микынти ипэ тэнынныгнинэт апостолё (тыңэвыёно): ¹⁴Симон, мэңин Иисусынэ тэнынныгнин Пётрыно, йичьэмиттумгын Симонын Андрей, Иаков, Иоанн, Филипп, Варфоломей, ¹⁵Матфей, Фома, Иаков – экык Алфейын, Симон, танынныңъё Зилото*, ¹⁶Иуда – экык Иаковын ынкъам Иуда Искарот, нъэлылдын яачы винвы-э’қэйылыткулбу.

Тэңэңинмэт ынкъам э’қэңинмэт

¹⁷Иисус кэңкэлетгьи ырык рээн эвтылягты вэт-гысқэты, миңкы гумэкэтлинэт нымкықинэт Ынинэт рэгъючечңылдыт ынкъам мыкьоравэтлъямкытым-Иудеяйпы, Иерусалимгыпы ынкъам аңқачормык валъэпы майңынымнымгыпы Тир ынкъам Сидон. ¹⁸Ытри етгъэт Ытлён палёмтэлынво ынкъам тычгыргынмалявынво. Калъайпылдыт нэмықэй нымэлевқинэт. ¹⁹Ынкъам ымыльорык о’равэтлъята нырэниткуңқин Ытлён, қэлёқым Ыныкайпы нынтоқэн армагыргын, рақэпы ымыльо нымэлевқинэт. ²⁰Иисус иквьи рагъёчачңылдырыкы:

«Кычымылдыторэ, ңъочыторэ!

Энанлявагыргын Эңэңин – тургин.

²¹ Кычымылдыторэ, гытгатытвалдыторэ игыр!

Эңэңэ нэрэнъэнқэвэвңытык.

Кычымылдыторэ, тэргылдыторэ!

Тури рэтэнңыткуңытык.

²² Кычымылдыторэ, ымыльо вай ңотқэн ратва-гъа Эккэк О’равэтлъяргэн курэ:

* ^{6:15} Зилот – грекъелепы «қрақатылдын».

- о'равэтл'ята э'ку нэрэлгыркынитык,
наранъянр'авңытык, ңыркылеты
нэрэтчытык, нар'ақатвытык.
- 23 Қыкоргавыркынэтык ынңэн'ыл'ёк ынк'ам
қыкач'аравыркынэтык!
Қэл'ёқ'ым тургин ан'ямынгыквын и'и'к
кыннымайыңқэн.
Кэтэм ынңин гитлинэт мэт'атвыткол'ырыкы
ы'ттыюл'ьэт ңотэн'оравэтл'яргэн.
- 24 Ынк'ам а'ткэңэты тури, гаймыч'ылы'иторэ!
Тури энмэч коргытвал'ьаттык эт'югынмыл.
- 25 А'ткэңэты тури, а'нқавытвал'ьыторэ игыр!
Тури рагыт'авытватык.
А'ткэңэты тури, игыр тэнңыткул'ьытури!
Тури рапыннытваркынэтык ынк'ам
ратэрганңытык.
- 26 А'ткэңэты тури, ымыльорык ан'яйвы'иторэ,
қэл'ёқ'ым тэкэмынңин ган'яленат
ы'р'ымэт'атвыткол'ьыт
ырык'ыттыюл'ьэ».

Б'лгу қылгыркыниткы э'қэлы'ыт

27 «Ынр'ам-ым торыкы, пал'ёмтэл'ылы'иторэ, ти-
выркын: ы'лгу қылгыркыниткы чиниткинэт э'қэ-
лы'ыт, нытэнқин қытэйкыркыниткы ынкэнырыкы,
микынэ э'ку нэлгыркынитык, 28 қытэн'эңинмэ-
тыркыниткы ынкэнат, микынэ мэркычгырго нэл-
гыркынитык. Чен'ёргаввэтгаво қылгыркыниткы
тинэн'эқэңэтылы'ыт торыкы. 29 Ынкэнына, микынэ
нылпытэгнугыт, ыныкы қынычвачгынлевын ымы
қол ылпылгын; ынк'ам эвыр микынэ ниниткэ-
қин гыргочаңэр'ын, ынңэ ан'ютавка пирик ымы

эвычаңэръын. ³⁰Гамгаванлялъян қылпынрыркын, ынкъам эвыр ниниткэқин гинин, ынңэ эрэнпэл-қынтэвңыкэ. ³¹Ымылъя, ръэнут тэгъеңу лыңыркы-ниткы, иңқун о'равэтльарык нэнъынтын торыкы, қынтыркыниткы ырыкы ымы торгынан. ³²Эвыр ы'лгу лыңыркыниткы торыкы ы'лгыльэтылъят, ытлән-ым вай рэқу рывалынқықонавъялқылторэ? Алымы ымы э'қэлтэтылъя ы'лгу нэлгыркынэт ырыкагты ы'лгыльэтылъят. ³³Ынкъам ыныкит тури тэңлиңэтыркынитык ынқэнырыкы, микынти тэңлиңэтыркыт торыкы, ынръам вай рэқу рывалынқықонавъялқылторэ? Ымы э'қэлтэтылъят ынңин нитқинэт. ³⁴Ыныкит торгынан рачыңавыркынэткы ынқэнат, мэкгыпы мычвынатыркынэтык рыпалқынтавпэрэнво, ытлән-ым вай рэқу рывалынқықонавъялқылторэ? Алымы ымы э'қэлтэтылъя ныначыңавқэнат э'қэлтэтылъят, пэрэнво рыпалқынтаквыргын ынкэмил мыкэлын. ³⁵Ытръэч-ым торгынан ы'лгу қылгыркыниткы тургинэт э'қэлъят, нытэңқин ырыкы қытэйкыркыниткы ынкъам қыначыңавыркынэткы, авнъатчака рыпалқынтавъялқыл. Ынкэңит тургин анъямынгыквын ратвагъа кытмайңылы, ынкъам тури ратваңытык эkkэну Ынангыргочалъэн, қэлёқым Ытлән тэнлиңылыын ымы энвэлынқықунэвкылырыкы, ымы анңэналъырыкы. ³⁶Қытваркынэтык йыркылиңылыу, қынур-ым тургин Ытлыгын йыркылиңылыын».

А'ткэвма чимгъуу элгыкэ қутти

³⁷«Ынңэ мәңин ивыну элгыкэ, ымы тури қырым ивыну ы'нылгытык. Қынэнаачыторавыркынэткы ынкъам ымы тури наранэнаачыторавтык.

³⁸ Қылпынрыткоркынэтык, ымы тури наралпынрыр-кынэтык, нэрэнқэвивтык икурэқэ танйырбат-тантэнмыңа: нарантымляванңын, нэрэнтълпиңын ынкъам нараналянтанңын торыкы танйырбат-тантэнмыңычыын гагырголяма. Ръатантэнмыңычыа тури ратантэнмыңатыркынэтык, кэтэм ынңин вальа наратантэнмынтык ымы тури».

³⁹ Иисусынэ тывнэн ынңин валъын инэнлъуңэтичгын: «Эви гаймаңэн илкыльэ рэнривинрыгнин илкыльын? Эви ытри һирэргэри қырым ныпэқэзатынат рыгъёлгычыкогты? ⁴⁰ Рэгыючечңылъын гыёлъуң атвакыльэн ынык инэныгыюлевэтылбык, ытръэч-ым гыюлетыплыткук ытлён гаймаңэн рэнъэлгъэ ынңин валъо, қынур инэныгыюлевэтылбын. ⁴¹ Рэқу гынан гитэркын һуйңуйқэй гыныкйичъэмиттумгин лылечыку, оттыйңын-ым чинитлылечыку элбукэ лыңыркын? ⁴² Рақынво гынан ивыркын чинитйичъэмиттумгын: „Йичъэмиттумгигыт, китақун гынан мыгтогъан һуйңуйқэй гынык лылячыкойпы“, эвыр элбукэ лыңыркын чинитлылечыку оттыйңын? Винвыыръунтэтылгыгит! Қыптогын янор оттыйңын ченэтлылячыкойпы – һотқо рэльуңын, миңкыри йыток һуйңуйқэй йичъэмиттумгин лылячыкойпы».

Уттуут ынкъам тыңэйырбыт

⁴³ «Тэңуттэ энынңэвкыльинэт эқэтыңэйырбыт, эвыр-ым эқуттэ энынңэвкыльинэт тэңтыңэйырбыт. ⁴⁴ Гэмгэуттуут нэлкылқин тыңэйырбыгйит. Қэлёқым ванэван ыннумэкэвын тыңэйырбын-инжир аёпыткотыңачъэпы-терновникгыпы, ванэван ынпи-рин виноград аёпыткотыңачъэпы-шиповникгыпы.

⁴⁵Таңборавэтльата нэнагтоқэн таңгыргын ынык таңлеңгыпы; анңэнборавэтльата ынык анңэнлеңгыпы – таңамбақагыргын. Ынкэмит о'равэтльата тывыркынэн ынкэн, рэқэ йыр'атытваркын ынин линлиң».

Ҳир'э ып'ёлгыт

⁴⁶«Рэқу торгынан ин'эйңэвыркынитык „Этынвэ-гыт, Этынвэгыт“, нақам ванэван қытэйкыгыткы Гымнин тыв'ёт? ⁴⁷Гэмгэмэңин, етылбын Гымыкы ынк'ам пал'ёмтэлылбын Гымык вэтгавык ынк'ам инэнкуврэтэвылбын ынкэґйит, тривңыркынитык тури, микынэмил ныпэрақэн: ⁴⁸ытл'ён ныпэрақэн тараңылбын о'равэтльагыт, мэңин онмывылпатко-г'э ынк'ам рытрилнин ранпы'ёлгын выквыткы-нык. Титэ гэн'эллин майңэмл'ятгыргын, ынк'ам мимыл упг'и ңотэнрагыт, лывавнэн рил'юк ынкэн, қул'ёқ'ым ынкэн нымэл'эв гэтэйкылин. ⁴⁹Пал'ём-тэлылбын-ым Гымык вэтгавык, нақам энкуврэ-тэвкылын, ныпэрақэн о'равэтльак, тараңылбын нотасқыткынык аранпы'ёлгыка. Титэ мимыл упг'и ңотэнрагыт, ынкэқ'эй чимир'этг'и. Ңотэнрақэн чемэр'ятгыргын гатвален кытмайңылы».

Вы'ёлбынмаляквыргын римкин маравочочен

7 ¹Плыткук вэтгавык, Иисус эквэтг'и Капернаум-эты. ²Ынкы қол римкин маравочочен вы'ёлбын галгэтгылыңолен в'эңңотагнэты. Маравочоча кол'ё қылгил'юу нинэлгықин ынин вы'ёлбын, ³ынк'ам титэ ынан вал'ёмнэн Иисус, ынкы-ым тыңивыни-нэт Ыныкагыт еврейыл'ээн ынычылыл'ыт эвынво, иңқун Иисус ныетын ынк'ам нынмэл'евэннин

ынин выёлъын. ⁴Ынпычылыгыт етгъэт Иисусына ынкъам нэвыңногъан Ытлѐн: «Ҳотқэн о'равэтлъан эмтэңэ ытлѐн, лыгэколѐ вэнратъѐлқыл. ⁵Ынан ы'л-гу лыңыркынин мургин варат ынкъам рыпэт тэй-кынин морыкагты синагогран». ⁶Иисус қытгыи ырык рээн. Ытлѐн энмэч нэймэвқин ярагты, титэ маравочоча тыңивынинэт Ыныкагты тумгыт эвын-во: «Этынвэгыт, ынңэ эңъэлеткэ, гым этки вай этэңкылыгым Гыт рэсқивык гымыкрагты. ⁷Гым-ым чинит Гыныкы люнъетэ, қэлѐқъым тычимгъуркын, этки вай этэңкылыгым. Қыквын ытръэч вэтгав, ынкъам гымнин выёлъын рэмэлэквэ. ⁸Гым о'равэтлъайгым, тэвынңэвыейгым қутырык, гымыкы-ым нэмықэй нывалѐмқэнат маравқлявылтэ. Гым тивыркын қотына: „Қыетги нутрилы“ — ынкъам ыңқэн ныетқин. Гымыквыѐльэты нивигым: „Қытэйкыгын ыңқэн“ — ынкъам ыңқэн ынан нинэтэйкықин». ⁹Валѐмык ынңин валъыт вэтгавыт, Иисус колѐ гиничгытэтлин ынкъам, чывачгынлек о'равэтлъамкэты, тыляльэты Ынык яачы, иквьи: «Тивыркынитык тури, ынңин валъын лыгэлыма-ляквыргын Гымнан люнлътэ ымы Израилык». ¹⁰Тыңэвыѐттэ пэлқынтэтгъэт ынкъам нэлыугъэн выёлъын мэлевлыын.

Қликвильын экык эюгъи Наинык

¹¹Ынкэмил пэтле Иисус қытгыи майңынымнымэты Наин, Ынык рээн гатваленат Ынинэт рэгъючечңылыгыт ынкъам қутти мыкборавэтлъат. ¹²Ытлѐн аймавма майңынымнымэты, тэкэм нынлеқин выи-лыын пысқунэкык ытлѐн — қликвильын. Ынык рээн нылеқин о'птыо'равэтлъамкын. ¹³Этынва лъунин

ытля, гэейвэчетлин ыныкы. «Ынңэ атэргатка», – ивнин Ынан ытлән. ¹⁴ Ынқоры Ытлән эймэквыи ынкъам рыйинин энарэвлыёчгын, ынқэнат инэ-ривлылыыт нывилгъэт, ынкъам Иисус иквыи: «А’ачекэгыт, тивыркынигыт гыт, қылкутги!» ¹⁵ Выйлын вакъогъэ ынкъам вэтгавыңногъэ, ынкъам Иисусынэ рэймэвнин ытлән ытльэты. ¹⁶ О’равэт-льарык эмъэкэлиңэ чама эмйымгымгэ нанъяйвыкэн Эңэң, қолелыэвма: «Мурыглыку ининигыи ынанэргычыын мэтъатвытколбын! Эңэңэ вэнратынво йьонэн ченэтварат!» ¹⁷ Ынқэн тывьё таңымыльорык лыги нэтчыгъэн ым-Иудеяк ынкъам чымче валыык ванвык.

Тыңэвыёттэ Иоанн Крестителены

¹⁸ Титэ Иоаннын рэгъючечңыльэ намңылтэлгъан ыныкы ымыльо, ръэнут рырэкэвнин Иисусынэ, ¹⁹ Иоаннына эйңэвнинэт ңирьэ ырыглыку валыыт, тыңивыининэт ытри Этынвэты пынлөк: «Гыт – ынқэнайгыт, мэнин етыльылқыл, этықун моргынан а’тчалыылқыл лымңэ мэнин қол?» ²⁰ Ытри етгъэт Иисусына ынкъам иквээт: «Иоанн Крестителына нэнңивымык мури Гыт пынләнво, Гыт – Ынқэнайгыт, Мэнин Етыльылқыл, лымэвыр моргынан а’тчалыылқыл лымңэ мэнин қол?»

²¹ Иисусынэ тэкэмынкэңит рымэлевнинэт нымкықинэт о’равэтлыат тьычгыргэпы, калъайпы ынкъам рыпэлқынтэвнин лыляльогыргын элкыльэты. ²² Ытлән татлыңыткогъэ: «Қылқытгытык ынкъам қытвыгыткы Иоаннына ымыльо, ръэнут торгынан лъуткы ынкъам валёмыткы: илкылыыт нэмэ лъуркыт, атқылыыт тэнлейвыркыт, энаврыңгылгытычыгырга

тылльэт мэлевиркыт, қъэвилюльыт валёмыркыт, вьилыт эюркыт, ңьочьэты Эңэңин вэтгав наңым-ңылятыркын. ²³ Вай-ым кычымык валын ынқэн, мэңин қырым нымэтивэтын Гымыкы». ²⁴ Иоаннын тыңэвыёттэ эквэтык, Иисусынэ варатэты тывыңңонэн Иоанн: «Рьэнут гэтанво гэлқыттури чыгайнотагы? Гэтанво эты ңан выроттымкын, рэ-лжөө кытыйга? ²⁵ Эвыр ванэван, рьэнут-ым гэтанво гэлқыттури? О'равэтлван гаймычыавэрьыллын? Ыт-рьэч-ым о'равэтлват гаймычыавэрьыллыт, йыққайыым нымытваллыт, – ынқэнат майңытампэраарак. ²⁶ Ытлжён-ым вай мэңин лшонво гэлқыттури? Мэ-тватвытколлын? Ии, торгынан лжуткы пытқымэ-тватвытколлын. ²⁷ Ытлжён ынқэн, мэңин гатвылен Калегыргык: „Ңоот-ым Гымнан тынңивыркын Гымнин пынлынлжяллын Гынык ыттыёча, микынэ рантэнмавнэн Гынин рьэт ыттыёча Гынык“. ²⁸ Тивыркынитык, тэңуйңэ ымы мэңин тыңэрэтык ымборавэтлваргэн, мэңин ньытван эргычыатың валло Иоаннына. Кытваткэ-ым ынқэн, мэңин ынанмықыллың Энанлявагыргык Эңэңин, майыңкың ынык».

²⁹ Ымылжо о'равэтлварык ымы инэгтэтнумэкэ-вылжэ, валёмык ынқэн, наньягъан Эңэң ынкъам нэнрултэтынэт эқэлтэтти, турытвигьэт мимже Ионаннына. ³⁰ Фарисейыла-ым ынкъам законынчечаватылжа э'нқу нэлгыгъэн тагыңгыргын Эңэңин ынкъам э'нқэтгьэт мимже турытвик ынык.

³¹ Ынкэңит Этын иквьи: «Рэқык мынтэнмынат Гымнан о'равэтлват ңутинтыңэрэткин? Мэкына ытри гэнаглятленат? ³² Ытри гэнаглятленат нана-нагы, микынти вакъотваркыт вэтгысқыткынык

ынкъам қутти қулилэтыркыт қотырыкы: „Мури гъэйңэнэңэткумури торыкы, тури-ым люңпутурэ-лыбытури; моргынан гаяаленат торыкы майынлјятэ-пъайңат, тури-ым лјңтэргатылыбыторэ“. ³³ Иоанн ныкытпэлгъарэткоқэн ынкъам этлы нъэқимлю-гъэн, – ынкъам тури ивыркынитык: „Ынык кэлы“. ³⁴ Эқык-ым О’равэтлъяргэн қамэтваркын ынкъам э’қимлюркын, – ынкъам тури ивыркынитык: „Ңоот вай тумгытум инэгтэтноумэкэвылдын ынкъам э’қэл-тэтылдын, нылгэнықавтақэн ынкъам нъэқимлы-гытлқин“». ³⁵ Кувчемгъогыргын ы’ттыюллын нэлкылқин вагыргэпы яаллјэн.

*Э’қэлтэтылыңэв, энаркэделдын
Иисусын гыткак*

³⁶ Қол фарисейыла ачыгнэн Иисус амгынотгы-лјқамэтванво. Иисус етгы ыныкрагты ынкъам арычгывакьогъэ. ³⁷ Ынкъам ынңот вай, нутин-мэйңынымкин э’қэлтэтылыңэвэ лыги рытчынин Ытлјн қамэтвалдын фарисейылјэн ярак, рэннин выквыповтын гатаңыткэмытқыма. ³⁸ Вэтчатвама Иисусына рымагты Ынык гыткак қача ынкъам тэрганма, мэрэттыңногъэ Ынык гыткагты. Ынқо-ры чиниткырвирэ нэнамалеқэнат, нинуквэтқинэт Ынинэт гыткат ынкъам нэнаркэлеқэнат ынқэнат таңыткэлын ыпалга. ³⁹ Лъук ынқэн, фарисейы-лдын, э’йңэвылдын Иисусына, чимгьугы эмқэ-лелвынэ: «Эви нотқэн о’равэтлјан қэглывангэт нытван мэтъатвыткольо, ынан лыги нылгы-нин, рьэңэвэңйырын игыр ыныкы рыйиткур-кын, алымы ытлјн э’қэлтэтылыңэв». ⁴⁰ Ынкэңит Иисус иквы ыныкы: «Симон, ивкэқун Гымнан

ръэнут тратвыңыркын гыныкы». «Қывэтгавыркын, Инэныгъюлевэтылгыт», — татлыңыткогъэ ынқэн. ⁴¹Иисус иквыи: «Қол ачыңылылгык гатваленат ңиръэ ачыңылыт: ытгыёлкэнына ганачыңавленат мытлынча мытлыңқлеккэн динарийтэ, қутынэ-ым — ңирэққликкин мынгыткэн парол. ⁴²Ымы ытгыёлкэн эвыр қутынин лёңытвалыын рэқэ ачыңытрэлятык, гамгаачыңылыэты ытлён иквыи: „Вынэ авнаачыңытрэлятка“. Қикви-ым, микынэ ылгоң рэлгыгнин ытлён?» ⁴³Симон гататлыңытколэн: «Этааны ңан ынқэнына, микын ачың мыкың валыын». «Қэглывангэт гыт чимгъугыи», — иквыи Иисус. ⁴⁴Ынқо-ым Ытлён ңавъанйырбаты тылгыи ынқам иквыи Симонына: «Қэйвэ эты лъуркын ңотқэн ңэвъэнийырбын? Гым тыетык гыныкрагты, ынқам гынан люңылые Гымыкы мимыл гыткат элгытавынво, ынан-ым мэрэтгыынэнат ынқам ыныклявтыкырвэра маленэнат! ⁴⁵Гынан рыпэт люңуквэтэ Гым тутрэсқивык, ңотқэн-ым ңэвъэнийырбын, яттагнэпы Гым, люңынвиле уквэтивык Гымнинэт гыткат. ⁴⁶Гынан лёңмалета рытын Гымнин левыт ыпалга, ынан-ым маленэнат Гымнинэт гыткат мэйңывилльэ таңыткэтыңачыпалга. ⁴⁷Тивыркынигыт: ынинэт мыкьэқэлтэтти гэнаачыторавленат, ынқэната ытлён гэлгыи лгычыэтлин; титэ-ым нынэнаачыторавқэн оравэтлян эмыкьэқэлтэткылын, ытлён элгыи лгычыэткылын». ⁴⁸Ынқо Иисус иквыи ңавъанйырбаты: «Гынинэт эқэлтэтти ганэнаачыторавленат». ⁴⁹Ынқам қамэтвалыт Ынык рээн чемгьонгогъат эмқэлелвынэ: «Ытлён вай мэңин ңотқэн ынңин валыын, рыпэт ымы эқэлтэтти

рэнаачыторавыркынэнат?»⁵⁰ Ынан-ым ивнин нэвээнйырбын: «Гынин лымаляквырга нэнъегтэлеквыт, онтымэты қылеркын».

Иисусынэ яалытылбыт нэвээнйырбыт

8¹ Ынқоры пэтле Иисус тагэ майңынымъеквэ ынкьам мьанымъеквэ, тэввэтгава ынкьам таңымңылтэля Энанлявагыргык Эңэңин. Ынык рээн гатваленат мынгыткэн нирэ парол рэгьючечңылыбыт, ²ымың-ым нырбықутти нэвээнйырбыт, микынти Ынан рымэлевэннинэт калъайпы ынкьам тычгыргэпы: Мария, танынныңё Магдалина*, мэкгыпы гантоленат нэръамытлыңэн кэльэт, ³Иоанна, мэңин гатвален нэвээнү Хузанэн (ярамэгчерэнанлялын Иродын), лымңэ Сусанна ынкьам нымқықинэт қутти. Ынқэнат нэвээнйырбыт гэвинрэтлинэт нымытваяәлқыля Иисусына ынкьам Ынык рагьёчачңылыбаты.

*Нэңайвымңылтэлык Иисусынэ
нэнатвықэн инэнритлевылбын*

⁴Титэ-ым умэкэтгэет мыкьоравэтлэат, ынкьам ыммайңынымнымгыпы ныетрұқинэт Ыныкы нымытвалыбыт, Ытлэн нэңайвымңылтэлыңногэ: ⁵«Қытгы о'равэтлэан яргэты энанрэтлэанво тыңэчылқылти. Энанрэтлэавма чымқык эрэтгэет рэатык қача ынкьам нэтэнтисқуйвынэт эвыр пчиқэ нэнуывынэт. ⁶Қутти эрэтгэет выквыткынэты ынкьам пинтықэтылыбыт тымэтгэат, қэлёқым имлыкэ

* 8:2 Мария Магдалина — ытлэн гурэтлин нымнымык Магдала.

гатваленат. ⁷Қутти эрэтгъэт эюпыткутыңэчылыку, ынкъам эюпыткутыңэчыт мэйңэтръук, эвыр нэн-пиркылевынэт моолъыт мэйңэттылек тыңэчылқылти. ⁸Қутти-ым эрэтгъэт таңнотасқыткынэты. Ынқэнат мэйңэтгъэт ынкъам тыңэчылқылти мыкэтгъэт мытлыңжлеккэнак мыкың энанрэтлявьёк». Тывыплымкок ынқэн нэнъайвымңылтэл, Иисус нэргъав иквьи: «Микын варкыт вилют, мачынан нывалёмнэн!»

Энанчечаватгырын нэнъайвымңылтэлкэн

⁹Ынык рэгъючечыльэ намңылёгъан Ытлён: «Ытлён вай ръэнут ганкалыровлен нотэннэнъай-вымңылтэлык?» ¹⁰Иисус татлыңыткогъэ: «Торыкы гэнвэнтэтлин вэнвакы лынъё Энанлявагыркыкэн Эңэнин, қотырыкы Гым тывэтгавыркын нэнъай-вымңылтэля, ванэван-ым вэтгыры, ынкъам вай ытри лылепыткуркыт — ытръэч-ым элбукэ варкыт, палёмтэлыркыт — ытръэч-ым эчичевкыльынэт. ¹¹Нэнъайвымңылтэля ганкалыровлен вай нотқэн: тыңэчылқыл — ынқэн Эңэнин вэтгав. ¹²Тыңэчылқылти-ым, эрэтылыт ръэтык қача, — нан-ым ынқэнат, микырык навалёмыркын вэтгав, ытръэч-ым ныетқин дьявол-кальайңын ынкъам нинэнэквэтэвқин вэтгав ырыклеңгыпы, иңқун ытри алымалявка нитынэт ынкъам эегтэлкэ ныванат. ¹³Тыңэчылқылти, эрэтылыт выквыткынык — ынқэнат, микырык коргэты линчыку нынрыгэлқин вэтгав, титэ нывалёмқэн ынқэн. Ытръэч-ым ытри экинмыкэ валыт, ынкъам ынқэната ытри лыгикытэ нывалямалявқэнат, ытръэч титэ нываңноқэнат кыттэнгыеңыт, ытри этлы нывытлыңычыэтынэт.

¹⁴Эрэтылбыт-ым эюпыткутыңэчылыку – ынқэнат, микырык навалёмгъан вэтгав, ытръэч-ым ытри ңотқо нывысқэвқинэт эмырѡаваңэлта, раманэнңа-ңылыбатгырга ынкъам ратаңычъанңылыбатгырга – ынкъам ыргин тыңэчылқыл ванэван нынңэгъэн ыръаттагнэты. ¹⁵Тыңэчылқылти-ым, эрэтылбыт таңнотасқыткынэты, – ынқэн таңлеңѡоравэтлбат, микырык навалёмгъан вэтгав, қонпы антыятка нылгықин, ныркылеқин ынқэн ынкъам қынур ны-тыңэчыырьэтқинэт ныкытъымав».

Пиңинэң олечгыткынык

¹⁶«Ымы ванэван микынэ, рынлевык пиңинэң, нэнатрынэн ынқэн пувтэ эвытлым нытрилнин йылқыёлгыгэңкы, ипэ-ым ынқэн нытрилқин олечгыткынык, инқун рэсқивылыырык ы'нльуркын қаргықэр. ¹⁷Ымыльѡ вэнвакы валъын о'раң ратвагъа, ымы тыңэво лыньё лыги ратвагъа. ¹⁸Ытлён вай қыгитэгыткы, миңкыри тури ныпалёмтэлторэ. Алымы ынқэнына, микын варкын, қээқын лым нэрэйылңын, микын-ым уйңэ, ынқэнын ымы қынур валъын ръэнут, рылгыё чиниткинэну, нэрэпириңын».

Иисусын ытля ынкъам йичьэмиттумгыт

¹⁹Иисусына етгъэт Ынин ытля ынкъам Ынинэт йичьэмиттумгыт, ытръэч-ым галвавлэнат эймэвык Ыныкы, қэлёқым Иисусынэ гролмакы гатваленат мыкъоравэтлбат. ²⁰Ытлён нивын: «Гынин ытля ынкъам йичьэмиттумгыт вэтчатваркыт ңаргыноңқач, Гыт нэрэлъуңыркынигыт». ²¹Ытръэч-ым Ынан ивнинэт: «Гымнинэт ытля ынкъам

йичэмиттумгыт – ынқэнат, микырык напалёмтэ-лыркын Эңэңин вэтгав ынкьам инэнкуврэтэвыркыт ынқэнак».

Иисусынэ рунтымэвэтыркынин эйычгын

²²Иисус қол итгьи иквьи Чиниткин рагъёчач-ңылъэты: «Мынъирмык қолегытгырочгэты». Ытри ытвыңатвагъат ынкьам эквэтгъэт. ²³Гытгыэрма Иисус гэйылқэтлин. Гытгык колё кытыйгырьогъэ, ынкьам ытвъэт қынур нынинтивықин, лыгэн-ым қымэк гыарэты ваңоғъат. ²⁴Рэгъюечңылъэ нэныгъевын Иисус: «Инэныгъивэтылыгыт, мытпылқэтыркын!» Ытлён қутгьи ынкьам рынъотавнэнат эйычгыт ынкьам кытыйгын. Эйычгын унтымэквьи, ынкьам мэлэтгьи. ²⁵«Ытлён-ым иа'м тури алымалаявкылыторэ?» – пынлёнэнат Иисусынэ рэгъюечңылъыт. Ытри-ым, чеңыттэтылыгыт ынкьам иничгытэтылыгыт, ытръэч нымңылъёткоқэнат: «Қоо, мэңин Ытлён? Нақам рыпэт кытыйгэты ынкьам мэмлэты рытывэвыркын, ынкьам ынқэнырык навалёмыркын Ытлён».

Гэнмэлевдин калъайпылыын Гераса-нотак

²⁶Ытри ытвэ пыкиргъэт Гераса-нотагты, ранъав валъын Галилеяк. ²⁷Титэ Иисус ытвымпэгьи гытгычормэты, Ытлён ягнанэн мэйңынымнымкин қол о'равэтлъата, тэленъеп калъайпылыа. Ытлён нылейвыткуқин эвиръыкэ, нынымытвақэн ванэван ярак, ипэ-ым қэйгиңчыку. ²⁸Ынан лъунин Иисус, ваңэйпыгъэ, қаплетатгъэ Ынык ытгыёча ынкьам нэргъав иквьи: «Вынэ вай Гынан гым ринэнрэкэв-ңыркын, Иисус, Эккэйгыт Ынангыргоча Валъэн

Эңэңин? А'мын-ым ивкэ, ынңэ инэнтэвиминңэткэ гым». ²⁹ Иисусынэ тывивнин кэлы ңыток ңотэ-нъоравэтлжайпы. Алымы лыгъотчой кэльэтэ ни-нэнтэвиминңэтйивықин ынқэн о'равэтлжан, рыпэт нынкылвэтйивықинэт қалгэткопылвынта ынинэт мынғыт ынкхам гыткат, эмгынрыру лыңэ ытлјен, ытръэч-ым ынан нинэнлыпъэтқинэт қалгэткопылвынтыт, ынкхам кэльэтэ нинэнэквэтэвқин ытлјен анымкэлқэты. ³⁰ Иисусынэ пынлјенэн ытлјен: «Миңкыри валын гынин нынны?» «Мыгмаравратыльэгым», – татлыңыткогъэ ынқэн, қэлјқым ытлјен галгэмыгкалжайпылен. ³¹ Ынқэнырык наванляйвыңңон Иисус, иңқун Ынан этывынңивыкэ нынтынинэт ытри а'қакальяонмычыкогты.

³² Кэтэм ңутку гэвиинэт мыкымпыргут. Кэльэтэ нэчымчуултын Ытлјен, иңқун Ынан нывэтгытрэлнэ-нат рэқивык ырыкачыкогты. Ынан рывэтганнэнат ытри. ³³ Кэльэт, ңытолыт о'равэтлжайчыкойпы, рэгъэт э'мпыргочыкогты, ытръэч-ым и'мпыргумкыт гынтэвысқычетгъэт э'қопгыпы гытгэты ынкхам пылқэтгъэт. ³⁴ И'мпыргугынритылыт ынрхам айылгэты кытгынтакватгъат ынкхам энанымңыляквъат мэйңынымнымык ынкхам мъэнымык. ³⁵ О'равэтлжат лылєпысқиквъэт, етгъэт Иисусына ынкхам нэлыугъэн о'равэтлжан, мэкгыпы гантоленат кэльэт, нывакъотвақэн авэръэпылбын, чыкаеты валын Иисусын гыткаңқач. Ытри йивиқэтгъэт. ³⁶ Ынқэнырык, микырык гэлулин рымаляватъё калжайпылбын, намңылтэлган ынқэн қотырыкы. ³⁷ Ымыльо варага, нымытвалъа Гераса-ванвык қача, эквэтийгу нэнтыгъэн Ытлјен ырыкайпы, қэлјқым ытри гэлгийивиқэтлјинэт. ³⁸ О'равэтлжан-ым, мэкгыпы

гантоленат кэльт, иквьи Ыныкы, энмэн Ынык рээн ратваңыркын. Ытрьэч Иисусынэ рытрилнин ытлён, ивнин: ³⁹«Қыпэлқынтэтги гыныкрагты ынкъам қымңылтэлгэ, рьэнут рытомгавнэн гыныкы Эңэңэ». Қол эквэтги ынкъам пыңылтэлгэ ымыльорыкы мэйңынымык, рьэнут рытомгавнэн ыныкы Иисусынэ.

*Рымэлевэннин Иаирын нээкык
ынкъам тбьллэңэвээнйырғын*

⁴⁰ Палқынтаттыляма Иисус, мыкьоравэтлята нэйтэвэын ырыкы, қэлёқ ымыльорык нэатчақэн. ⁴¹ Ынңот-ым етги о'равэтлян ныннылыын Иаир, гитлин синагогракэн эрму, ңырапычга пэқэатгэ Иисусын гыткагты, ванляңнонэн етык ыныкрагты, ⁴² қэлёқым ынин қымэк мынгыткэн ңирэ парол гивилын пысқуннээкык гавэңнолен. Титэ-ым Иисус қытги ынык рээн, рэмкэ чымчуултэ нэгрулмыгээн. ⁴³ Ынкы ымы гатвален нэвэйтэвэын, рочгыпылыын эммуллытылылэтык мынгыткэн ңирэ парол гивинитти. Ынан яайвынэн ымыльо нымытвайырғын энанмаляватылэты, нақам ымы микынэ нывавқэн рымэлевэтык. ⁴⁴ Эймэвык яалең-қачайпы, рыйинин Ынин авэрычыомыткын, ынкъам лыгэн эвыр ынин моллытылылэтыгын нывилги. ⁴⁵ «Мэңин Гымыкы гинэйткулин?» – пынлэгэ Иисус. Титэ-ым ымыльо қооңатгыт, Пётр ынкъам қутти Ынык рээн валыт иквэет: «Инэныгйивэтылыгыт, рэмкэ чымчуултэ нэгрулмыгыт ынкъам нанрыкытатгыт». ⁴⁶ Ытрьэч-ым Иисус иквьи: «Мэңин вай гинэйткулин Гымыкы. Гымнан тылыгэлычыэтын, миңкыри Гымыкайпы

ңытогэ армагыргын». ⁴⁷ Ынкъам ңэвэныйырэ чичевнин, ралваквэ атчытвак, вэвралъатэты эймэквыи ынкъам ңырапычга пэкэататгэ Ынык гыткагты, энанымңыляквэ Ыныкы ымылырамкык ягна, иа'м ытлэн гэныйткуллин Ыныкы ынкъам миңкыри лыгэн эвыр мэлэквыи. ⁴⁸ Ынан ивнин ытлэн: «Ңэ-эккэйгыт, гыныклымалыаквырга нэнъегтэлэквыт. Қылжыкын қалжалвонтымаватэты».

⁴⁹ Титэ Ынан еп нэнатвықэн ынкээн, етгыи ңырымэңин армайпы синагогракэн ынкъам иквыи ыныкы: «Гынин ңээкык уйңэ нъэлгыи. Ынңэ энэңэлевкэ Инэныгыюлевэтылыын». ⁵⁰ Ытръэч-ым Иисусынэ валёмнэн, иквыи ыныкы: «Ынңэ э'қэлиңэткэ, ытръэч қылымалыаквыркын, ынкъам рэегтэлгэ». ⁵¹ Рэсқивык ярачыкогты, рьотавнэн ымымэңин яалытык, арылгыка Пётр, Иоанн, Иаков чама ңээккэқэйин ытлыгын ынкъам ынин ытля. ⁵² Ымыльо нытэргатқэнат ынкъам ныркыпчевықэнат чиниткин мачвэт*. Ытръэч-ым Иисус иквыи: «Ынңэ атэргатка. Ытлэн люңвильын, ытръэч йылқэтыркын». ⁵³ Ыргынан тэнңу нэтчыгээн Ытлэн, қэлёқым лыги гэлгылин, ытлэн энмэч уйңэ. ⁵⁴ Ынан-ым ытлэн мынгыпэрэнэн, нэргъав ивнин: «Ңээккэқэйигыт, қылқутги!» ⁵⁵ Ынкъам егтэл ыныкы пэлқынтэтгыи, ытлэн лыгэн эвыр қутгыи. Ынан рықамэтвавийгот рыннин ытлэн. ⁵⁶ Ытлыгыт ынинэт гиничгытэтлинэт. Ынан-ым тывиввинэт, иңқун ымы мэкына авнатвыка лъоё.

* 8:52 Тэленъеп еврейылырык ынңин нынкалыровқэн чиниткин кытқылгэлёгыргын.

Мынгыткэн ниръэ парол рэгъюечңылыыт

9¹Иисусынэ румэкэвнинэт мынгыткэн ниръэ парол рэгъюечңылыыт, йылнин ырыкы очочынлягыргын ынкъам армагыргын, рытавык ымыльо кэльэт ынкъам рымэлэвэтык тычгыргыт. ²Ынан тыңивынинэт ытри тэвэты эвынво Энанлявагыргын Эңэңин ынкъам рымаляватынво тьыллэет. ³Ынкъам ивнинэт ытри: «Тэңынңэ ръэнут эпирикэ акватыңок: ымы кэңунэң, ымы тэючгын, ымы кавкав, ымы манэт, эвыр авнатвака эмңирэют эвиръыт. ⁴Ръаярачыкогты рэрэсқивңытык, ынкы қыпэлятыркынэтык ынкъам ыңқо қэквэтыркынитык. ⁵Миңкы-ым тури қырым ы'нынрэсқивэттык, пэляма ыргин мэйңынымным, ымы рыпэт пиңпиң, эймысқэтылдын торыкгыткагты, қытивыткуркыниткы ырыкы. Мачынан ыңқэн нытвагъан мэтъаквырго ырыкы».

⁶Рэгъюечңылыыт манаңакватгъат нымнымыткогты, рымңылява Таңпыңыл ынкъам энанмалявма лымынкы.

Иродын капчачаквыргын

⁷Эвынэрмэтэ Иродына ымыльо валёмнэн, гэръэлин Иисус, ынкъам гакапчачавлен, қэлёқъым қутти нивқинэт, энмэн ыңқэн Иоанн эюгьи, ⁸қутти — энмэн Илия етгьи, қутти-ым — энмэн қол тэленъепкин мэтъатвытколдын эюгьи. ⁹Ынкъам Ирод ныкапчачытвақэн: «Иоанн гымнан тылевтычвигъэн, ытлён вай мэңин Ыңқэн вэтгаво нэлгыркын?» Ынкъам ынан ральовылгыңңоңынэн Иисус.

*Ръанқаквыргын мытлыңэн мытлыңча
мынғытқлеккэнат*

¹⁰Апостоля, пэлқынтэтык, натвыгъан Иисусына ымыльо, ръэнут ыргынан нэтэйкыгъэн. Ынқъом Ынан э'йңэвнинэт ытри Ынык рээн, ынкъам ытри қытгъэт Вифсаида-нымнымэты. ¹¹О'равэтльата-ым лыги нэтчыгъэн ынқэн, ынкъам лымңэнагъат Ынык рээн. Иисусынэ нэнамңылтэлқэн ырыкы Энанлявагыргын Эңэңин ынкъам нинэнмэлевэтқинэт тбылльэт. ¹²Ячы-ым вулқытвик мынғыткэн ңиръэ парол рэгъючечңылыт эймэквъэт Ыныкы ынкъам иквъэт: «Қытрилгынэт о'равэтльат, иңқун ытри нылқытынэт ынанчымчаң валъэты нымнымэты ынкъам ынльунэт ырыкагты роолқылтэ ынкъам кэвын, қэлёқъым мури ңутку энымкилқык мытытваркын». ¹³Иисус татлыңгъэ: «Торгынан қыйылыткы ырыкы роолқыл». Рэгъючечңылыт иничгытэтгъэт: «Аны вай мурык ытръэч мытлыңэн кавкавыт ынкъам ңиръэ ынныт, миңқыри моргынан мытранқамэтвавңынат ынңин мыкэлыт о'равэтльат? Вэчымы вай мытрэрқурысқивңынэт ымыльорыкы роолқылтэ?» ¹⁴Ынкы гатваленат қымэк мытлыңэн мытлыңча мынғытқлеккэн о'равэтльат. Ытръэч Иисусынэ ивнинэт рэгъючечңылыт: «Қын-вакъоквыткы о'равэтльат нотасқыткынык эмңирэққликкин мынғыткэн паролъёно». ¹⁵Рэгъючечңылыт лыгэн-ым ынңин итгъэт. Титэ ымыльо вакъогъат, ¹⁶Иисусынэ пирининэт мытлыңэн кавкавыт ынкъам ңиръэ ынныт, гитэнин и'и'н, ченьёргаввэтгавык рырэқулымңэвнин Эңэң, ынкъам мылетқунинэт кавкав эвыр ынныт. Ынан нинэйылқинэт ынқэнат

рагъёчачңылырыкы, иңкун ынтэйвыңыркынэт рамкэты. ¹⁷ Ымыльо нықамэтвақэнат ынкъам лыгъэнқэквээт, рэгъючечңыльэ-ым қээкын нэnumэкэ-вынэт мынғыткэн ңиръэ парол йырғылыыченлет, гынулыыт гароолқыля.

Пётрына о'ра нэнатвықэн Иисус

¹⁸ Қол итык, титэ Иисус гаченъёргаввэтгавлен қувликэ, етгъэт Ыныкы рэгъючечңылыыт. Ынан пынлёнэнат ытри: «Микыну нэлгыркынигым Гым варата?» ¹⁹ Ытри татлыңыткогъат: «Қутти нивқинэт, энмэн Гыт – Иоанн Крестителегыт, қутти – энмэн Илияйгыт, ңырғықутти-ым нивқинэт, энмэн қол тэлеңкин мэтыатвытколъын эюгъи». ²⁰ Ынан пынлёнэнат ытри: «Торгынан-ым микыну Гым инэлгыркынитык?» Пётр татлыңыткогъэ: «Гыт – Христос Эңэңин». ²¹ Ытръэч-ым Иисусынэ тьэвэты митьэивнинэт ытри, авнатвыка ңоот ымы мэкына.

А'қанмыкэн уттыпын (крест)

²² Ынқоры Иисусынэ ивнинэт: «Экык О'равэт-льаргэн лыгитэвминңэтылылқыл, Ытлён э'нқу нэрэлгыңын ынпычылыырык, ыттгыёлтаароңра-гэлевылъа ынкъам инэнчичевэтылэ Калегыргыкэн, Ытлён тымгёлқыл, ытръэч-ым ңыроқав ы'лэк раёвёлқыл».

²³ Ынқоры Иисусынэ ивнинэт ымыльо: «Эвыр мэңин рэлеңыркын Гымык рээн, мачынан ынан э'нқу нытчынинэт кылек чиниткин тагьяңгыргыт ынкъам ынкэнына мачынан амқынғычо нимтипи-риркынин чиниткин а'қанмыкэн уттыпын ынкъам

нинэркылеркын Гым*. ²⁴ Қәлжәқым, микынә эм-
кумъу рәлгыңыркынин чиниткин ягталгыргын,
ыңқэнына рантымнәвнән ыңқэн, микынә-ым ран-
тымнәвнән чиниткин ягталгыргын Гымык курә,
ыңқэнына эмкумъу рәлгыгнин ыңқэн. ²⁵ Қәлжәқым
рәқу о'равәтлъята эймитык ымвалъын, чинит-
кин-ым увик рывъиңэтык эвытлым тәнбәқэңык
ченәткэнагты? ²⁶ Қәлжәқым, микынә ңыркылә ри-
нәлгыгъә Гым ынкъам Гымнинәт вәтгавыт, ыңқэн
Әккәтә О'равәтлъяргән ңыркылә рәлгыгнин, титә
Ытлјән рәетгъә гәргычатгыргыма Ынин ынкъам
Ытлыгин ынкъам ангелен Әңәңин. ²⁷ Тивыркы-
нитык-ым лыгәтаңқәглынангәт, варкыт ңутку вәт-
чатвалъылыко қутти, микырык энкытвылjevкә еп
ченәтвәыгыргын, әнмәч нәрәлбуңын Әнанлявагыр-
гын Әңәңин».

Иисус гаявматјен

²⁸ Галягъат қымәк амңырооткән ы'лјәнәттә, титә
Иисусынә тывнән ыңқэн, Ынан пирининәт Ынык
рәән Пётр, Иоанн ынкъам Иаков, тыттәтгьи ңа-
йыткынәты ченәргаввәтгавынво. ²⁹ Ченәргаввәт-
гавма, Ынин лбулқыл явматгъә, ынкъам Ынин
эвииръыт гилгәтјинәт, гақәлпәраленат. ³⁰ Ынкъам
ңиръә о'равәтлјат гапычвәтгавленат Ынык рәән.
Ыңқэн гатваленат Моисей ынкъам Илия. ³¹ Ыргы-
нан, әргавәты вытрәтылјә, нытвықән Ынин әналват,

* ^{9:23} «...Ыңқэнына мачынан нимтинин чиниткин а'қанмы-
кән уттынпын...» — ңотқән қычичеквын ынңин: «ыңқэны-
на мачынан гытгытә нынтыркынинәт тавәмәнңыгыргыт,
Гымык курә валъыт».

валбылқыл Иерусалимык. ³² Пётр-ым ытри қутти гэтърэтқулинэт, кыевык-ым нэлюгъэн Ынин эргав ынкъам ңиръэ о'равэтлът, вэтчатвалъыт Ынык ачгыта. ³³ Ынкъам титэ ынкэнырык напэляңуогъан Ытлён, Пётр иквьи Иисусына: «Инэныгъивэтылыгыт, а'мын-ым йыққай вак ңутку! Кита-ым ңырбо отрат мынтэйкынэт: ыन्नэн Гыныкы, ыन्नэн Моисейына ынкъам ыन्नэн Илияна». Ынан гэмo гэлгылин, ръэнут тывнэн. ³⁴ Ынкээн эвма, ининигъи йбын ынкъам энаръэнэнат ытри ыныквииле. Рэгъючечңылыт, валъыт йычыку, чеңыттэтгъэт. ³⁵ Ынкъам қэнтэтгъи йыйпы қулиқул ивылын: «Ынкээн Гымнин Экык, Гымнин Лъоё. Ытлён қывалёмыркынэткы». ³⁶ Титэ қулиқул выйитвыгъи, Иисус нэмэ амынан нытвақэн. Ынкъам рэгъючечңылыт авъеткынка гатваленат, ынкъам ынкээн ы'лэк ымы мэкына лёңытва нэнтыгъэн, ръэнут нэлюгъэн.

Рымэлевэннин калъайтылыңэнқай

³⁷ Қолеттылэк, титэ ытри тэгрэтгъэт ңайгыпы, мыкъоравэтлътарык нэнрынгиивын Иисус. ³⁸ Люур қол қычықун о'равэтлътан қулильэтгъи: «Инэныгъюлевэтылыгыт, а'мын-ым ивкэ, қыгитэгын гымнин экык! Ытлён нақам тэңыннэн! ³⁹ Ытлён ныкалъайпықэн: люур-ым вай нықулильысқычетқин, кэльэтэ-ым рытрыкымгыта иттилийгут нинэнтықин ытлён, рыпэт йыкыргычыкойпы ныкытрантоқэн ынкъам колё нинэнтэвиминңэвқин, ыңқо-ым мэткиит яал нынъэлқин. ⁴⁰ Гымнан тивынэт Гынинэт рэгъючечңылыт рытавык кэльэт, ытръэч-ым галвавлэнат ытри». ⁴¹ Иисус-ым татлыңыткома

иквѝи: «Аны вай о'равэтлѝаторэ, э'қэрэлѝытури ынкѝам алымалявкылыторэ! Тѝартагнэты қээқын Гым тратвагѝа турык рээн ынкѝам гытгытэ трэл-гынткы? Қынрывинрыгын нутрилѝы гынин экык». ⁴²Еп тылелѝын нинқэѝ кэлѝэтэ рыпэкэтавнэн нотасқыткынэты, рытрыкымгыта иттилырѝулыын. Ытрѝэч-ым Иисусынэ рѝотавнэн кэлы ынкѝам рымэлевэннин нинқэѝ ынқѝом рыленин ытлѝн ытлыгэты. ⁴³Ынкѝам ымылѝо гиничгытэтлинэт Эңѝин майңармагыргэты.

*Иисусынэ нэмэ мэтѝатвыркынэн Чиниткин
вѝэгыргын*

Виин ымылѝо лыгэколѝ ниничгытэтқинэт Иисусын тайкыгыргык, Ынан ивнинэт рэгѝючечнѝылыт: ⁴⁴«Қыпалѝмтэлгыткы ынкѝам антыятка қынтыгыткы нотқэн вай, рѝэнут тратвыңын торыкы: Экык О'равэтлѝаргэн нэрэѝылнѝын о'равэтлѝамынгэты». ⁴⁵Ытрѝэч-ым ыргынан эчичевкэ гэлгылин, рѝэнут нэнатвықэн нотэнвэтгава, қэлѝқѝым чечаквыргын люнѝылѝе гэлгылин ырыкы. Пынлѝк-ым Ытлѝн, рѝэнут Ынан тывнэн, гѝэқэлиңэтлинэт.

Мэңин майңың валѝын

⁴⁶Қол итгѝэт рэгѝючечнѝылыт елырачвыңгыат, мэңин ырыглыку майңың валѝын. ⁴⁷Иисусынэ-ым, лыги лыңэ рѝэнут ыргынан чимгѝуу эмқэлелѝынэ нэлгыркын, пиринин нэнэны, рытвэтчавнэн Ынык ачгыта ⁴⁸ынкѝам ивнинэт ытри: «Микынэ рэнрыгэлевнин нотқэн нэнэны қынур Гым, ынқэнына ринэнрыгэлеквѝэ ымы Гым, микынэ-ым ринэнрыгэлеквѝэ Гым, ынқэнына рэнрыгэлевыркынин

Ынқэн, Микынэ инэнңивыгьи Гым. Қун мэңин ымыльорык турык мықылбың валдын, ынқэн ына-нэргыпылбын».

О'ралвагты атвакыльэн, торыкагты валдын

⁴⁹ Ынкэңит Иоанн иквьи Иисусына: «Рычиче-выткульгыт, моргынан гэлбулин қол о'равэтлбан, микынэ Гынинныннэ нинэнвықинэт кэлъэт, ыт-ръэч моргынан мытнъотавын, қәлјөқъым ытлјән ванэван нылейвын мурык рээн». ⁵⁰ Иисусынэ тат-лыгнэн ытлјән: «Ынңэ анъотавка, қәлјөқъым мэңин торыкагты о'ралвагты атвакыльэн, ынқэн торыкаг-ты валдын».

Самарияльа энрыгәлевкә нэнтын Иисус

⁵¹ Титэ тьэрытвигъэт ы'лјёт пэрэңјотагнэты Иисус нотаеквэйпы, Ытлјән рэквэнңыгьи Иеруса-лимэты. ⁵² Ынан тыңивынинэт ытгыёлягты Ыни-нэт пынлынлялбыт. Ынқэнат қытгыэт самариякән нымнымэты рытэнмавынво ымыльо Ытлјән ятың-қок. ⁵³ Ытръэч-ым нэнку Иисус люңынрәсқивэтэ нэнтыгъэн, қәлјөқъым Ытлјән гакавралыпэрален Иерусалимэты*. ⁵⁴ Ынык рэгъючечңыльэ Иаковы-на ынкъам Иоаннына, лъук ынқэн, нивын: «Этын-вэгыт! Вэчымы тэгъеңыркын, мури мытривмык, иңқун йыңйын нэрэтын э'эйпы ынкъам уйңэ нынъэлынэт ытри, миңкыри һан итгыи Илия?» ⁵⁵ Ытръэч-ым Иисусынэ, тылик о'раырыкагты, рьо-тавнэнат ытри. ⁵⁶ Ынкъам ытри қытгыэт қоленым-нымэты.

* 9:53 Самариялбыт ынкъам еврейтэ гьәқәлътлинэт.

Ралымңэнаңылыт Иисусынэ рээн

⁵⁷ Қол итык, тыляма рьэтъеквэ, рьэмэңин иквьи Иисусына: «Гым тралымңэнагъа Гынык рээн, қэй-вэлым миңкыри Гыт нъэквэтын». ⁵⁸ Иисусынэ татлыгнэн ытлән: «Ятъялтэ гаемыкыленат, ынкъам и'и'пчиқэт гакытчыгъялгыленат, Экык-ым О'равэт-лъяргэн таңанымытванвыка». ⁵⁹ Қотына-ым Иисус иквьи: «Қылымңэнагэ Гымык». Ынқэн татлыңгъэ: «Этынвэгыт, қинэтрилги янор ярагты ынкъам мынумкэвын гымнин ытлыгын». ⁶⁰ Ытръэч-ым Иисусынэ ивнин ытлән: «Мачынан вьилырык ы'ннумкэвыркынэт ыргинэт вьилыт, гыт-ым қы-леркын ынкъам қыкоргымңылтэлыркын Энанля-вагыргын Эңэңин». ⁶¹ Қээқын лым қол иквьи: «Этынвэгыт, гымнан тралымңэнагыт Гыт! Ытръэч-ым янор тьэмлжусқивынэт гымнин яралыт». ⁶² Иисусынэ татлыгнэн ытлән: «Ынқэн, мэңин мэгчеранма таалгылятыркын, ынқэн лыгэнңуну ритгъэ Энанлявагыргэты Эңэңин».

*Тыңивыркынэт ңыроққлеккэн мынгыткэн
ңиръэ парол рэгъючечңылыт*

10 ¹ Ынқоры Иисусынэ лъунинэт қээқын ңыроққлеккэн мынгыткэн ңиръэ парол рэгъючечңылыт ынкъам тыңивынинэт ытри эмңирэюну Ынык ы'ттъяёл ыммайңынымнымэты ынкъам мьанымэты, миңкыри Ытлән Чинит нырэлқын-ңықин. ² Ынан ивнинэт ытри: «Лыгэколё нъэл-гы пэңвытрывъяйгыркэгыргын, мигчирэтылыт-ым тьэркинэт. Ытлән вай қыванляркынэткы Этын пэңвытрывъяйгыркэгыргыкэн, иңқун нынңивынинэт

мигчирэтылзыт Ынин пэңвытывъайгыркэгыр-
гэты. ³Қыжеркынитык! Гымнан тури тынңивыр-
кынитык, қынур яракытэпалгықагтэ э'гымкэты.
⁴Ынңэ эпирикэ ымы тэючгын, ымы ңыркир,
ымы плекыт, ынкъам ынңэ мэңин ръэтык эйилыт-
рилкэ. ⁵Рэсқивык ръарачыкогты, янор қиквытык:
„Онтымгыргын мачынан нытваркын ңотэнрак“.
⁶Ынкъам эвыр ынкы нымытваркын ленлеңонты-
мытвалзын о'равэтлзын, тургин ленлеңонтымгыргын
рапэлятгъа ынык рээн, эвыр-ым этлы – рэпэлқын-
тэтгъа торыкагты. ⁷Ынкъам ңотэнрак қыпэлятыр-
кынэтык, қынуркыниткы ынкъам қылпыркыниткы
ымылзы, ръэнут ырык варкын, қэлёқзым мигчирэ-
тылзын мэгчермынгыквылзылқыл. Ынңэ элпуур-
зыкэ ыннанран қолерагты. ⁸Ынкъам эвыр тури
еттык ръамайңынымэты ынкъам ңэнку тури нэн-
рыгэлевтык, қынуркыниткы ымылзы, ръэнут торы-
кы нэрэйылтык, ⁹қынмэлевэтыркыниткы ыргинэт
тыллээт ынкъам қивыркыниткы: „Энанлявагыр-
гын Эңэңин энмэч турык қача!“ ¹⁰Эвыр-ым рэ-
енңытык ръамайңынымнымэты, ынкы-ым тури
қырым ы'нынрыгэлевтык, қылейвытык ынкэкин
равытгырьэквэ гавэтгавма: ¹¹„Рыпэт пиңпиң, эй-
мысқэтылзын морыкыткагты турыкмэйңынымны-
мык, моргынан тэвляткота мытынпэлқынтэвыркын
торыкы. Ытрьэч-ым лыги қылгыркыниткы: Энан-
лявагыргын Эңэңин энмэч чымче варкын“. ¹²Ти-
выркынитык тури, Содом таңың ратвагъа ынкэн
мэйңынымнымык ңотқэн Ы'лэк!»

Мэйнынымнымкинэт алымалкэдьыт

¹³ «А'тқэңэты гыт, Хоразин! А'тқэңэты гыт, Вифсаида! Эвыр-ым Тирык ынкъам Сидонык тайкыёт ынкэнат таңынанэнэчгытаттэ, миңкыри гэтэйкылинэт турык, тэленъеп-ым нотэннымытвалъырык, чемгъоанңэлёта тымңэавэръыйпыльа ынкъам пиңпиңытвилъэ, ымпаңэты валъын ыргин вагыргын алва нэнъытчыгъэн. ¹⁴ Ынкъам ынкэната Тир ынкъам Сидон ратваңыт таңың турык Судык! ¹⁵ Ымы гыт, Капернаум, тэгъеңыркын йъыйықытагнэты эргавык? Қырым, таңқонпыңтанымчаңгыргыкэн ванвэты нэрэнинтыгыт! ¹⁶ Ынкэнына, микынэ напалёмтэлыркынэтык тури, энапалёмтэлыркын Гым, микынэ э'нқу нэлгыркынитык, э'нқу нэлгыркынигым Гым. Микынэ-ым Гым э'нқу нэлгыркынигым, э'нқу лыңыркынин Ынкэң, Микынэ Гым инэнңи-выгыи».

*Ныроққлеккэн мынгыткэн ниръэ парол
пэлқынтэтыльыт*

¹⁷ Ныроққлеккэн мынгыткэн ниръэ парол рэгъючечңыльыт коргэты пэлқынтэтгъэт ынкъам нивқинэт: «Этынвэгыт, ымы кэльэт оча варкыт морыкы, титэ мури мытгъививыркын ырыкы Гыныкныннэ!» ¹⁸ Исусынэ-ым ивнинэт ытри: «Гымнан тылбугъэн, калъайңын-Сатана эрэтгъи э'эйпы қынуру йбилкээвйынайын. ¹⁹ Лъуркыниткы, тури Гымыкайпы эрмэтвитык тэнттик кымбылгычгыт ынкъам чилимуқыэпээпэгти, ынкъам рырулылтэвытвиткы э'қэлын ымармагыргын — ынкъам қырым ръэнут торыкы нытинэнъэқэңын. ²⁰ Ытръэч-ым коргаво

элгылкэ кэлыэргин оча вагыргын торыкы, ипэ қы-
коргавыркынэтык — тургинэт нынныт гэкэлитэй-
кылинэт и'и'к».

Иисусын коргав

²¹ Ынкъам ынқэн чечамыткавык Иисус коргаквъэ
Эңэңин Выйитэ ынкъам иквьи: «Тынэргавырки-
нэгыт, Ытлыгигыт, и'и'кинэйгыт ынкъам нутэйик-
викинэйгыт Этынвэгыт, қэлёқъым Гынан вэнвакы
рытын ынқэн кувчемгьольэпы ынкъам калегьёля-
тыльэпы, ынкъам рывэнтэтын мықылъырыкы. Ии
вай, Ытлыгигыт, ынңин валъо гатвален Гынин
пытлиңылыын тагьяңгыргын!» ²² Ынкъам иквьи:
«Гымык-Ытлыгэ таңымыльо гинэйыллин Гымыкы.
Ванэван микынэ лыги нылгынин Экык, Микыну
валъын, арылгыка Ытлыгэ, ынкъам ванэван микы-
нэ лыги нылгынин Ытлыгын, Микыну валъын,
арылгыка Эккэтэ ынкъам ынқэнат, микынти Эк-
кэтэ инэнлюңэтыркынинэт лыги рытчык Ытлыгин
вагыргын». ²³ Ынқоры-ым, рагьёчачңыльэты тылик,
иквьи ынңин, эмытри валёмынво: «Кычымыльы-
тури, инэлюльытури ынқэнак, рьэнут торгынан
льуркыниткы! ²⁴ Тивыркынитык тури, нымкықинэт
мэтыатвытколъа ынкъам тиркэрмэрык гэрэлюнлин
ынқэн, ытръэч-ым люнлютэ нэнтыгьэн, гарава-
лёмңылен ынқэн, рьэнут торгынан валёмыркынэт-
кы, ытръэч-ым лёңвалёма нэнтыгьэн».

Ейвэчетылыын самариялыын

²⁵ Ынкы ыттыгьёлятгьэ ыннэн законынчечаваты-
лыын ынкъам пынлёнэн Иисус, тааңынво Ытлён.
«Инэныгьюлевэтылыыгыт, — пынлөгьэ ытлён, —

ынрақ вай гым мырьэгъэк, иңқун эймитык таңқон-пыңкэн ягталытвагырын?»²⁶ «Ръэнут-ым гэкэлилин Законык? – пынлөгъэ ынрѡам Иисус. – Миңкы-ри гынан калевэтгавыркын?»²⁷ Ынқэн татлыңгъэ: «„Эңъэлю қылгыркын гынин Этын Эңэң ымылбы-леңгыпы эвыр ымылбычемгъойпы“ ынкѡам „Эңъэлю қылгыркын гынин чымчелбын қынур гынин увик“». ²⁸ «Қэглывангэт гыт татлыңгъэ, – ивнин ытлѡн Иисусынэ, – ынңин қытыркын, ынкѡам гыт рэегтэлетыркын». ²⁹ Ытръэч-ым эмрэйилюңык чиниткин увик, ынан пынлѡнэн Иисус: «Мѡңин-ым гымнин чымчелбын?» ³⁰ Татлыңык Иисус ыныкы иквыи: «Ыннэн о'равэтлѡан гэлелин Иерусалимгыпы Иерихонэты. Ръэтык ыныкы пѡнрыткогъат э'қэ-тѡрмэчыңылыыт. Ыргынан ытлѡн нирѡытвыгъэн, наталяйвэвыгъан ынкѡам эквэтгъэт, напѡлягъан ытлѡн вѡэңолбын. ³¹ Кэтэм-ым ынңэнрѡэта гэлелин њаанкакэн таароңрагэлевылыын, ынан лѡунин ынқэн о'равэтлѡан, галянэн. ³² Ынңин-ым гитлин ымы левийылыын*, ынан гитѡнин ынкѡам кавранэн. ³³ Ынқоры ванвэты, миңкы нытвақэн тѡвими-нѡэтылыын, пыкиргыи самариялыын. Ынан лѡунин ытлѡн ынкѡам ейвэчу рытчынин. ³⁴ Ытлѡн эймэк-выи, ынкѡом, энаркэлеплыткок ынин атынвыт мыт-қэ эвыр э'кимле, рыкылвѡннинэт. Ынқоры ынан рывакѡовнэн тѡвими-нѡэтылыын ченэтосѡлыткы-нык, рыпкирѡннин рамкылыырагты ынкѡам ынкы винрѡннин ытлѡн. ³⁵ Қолетѡылѡк ынан йылнин рамкылыыраэтынвэты мынгыквын ынкѡам ик-выи: „Қывинрѡэтыркыниткы ытлѡн, титѡ-ым гым

* 10:32 Левийылыын – яаллѡан Левийын.

трэпэлқынтэтгээ, ынкы трамынгыквынат ымыльо қутти яаётгэ“. ³⁶ Мэңин ыңқэнырык ңыроргарык гыныкгэта гатвален ынанчымчалъо тэрмэчыңыльэ рытавэмэнңавъё о’равэтлягты?» ³⁷ Законьичежаватылын татлыңгээ: «Ыңқэн-ым ңан мэңин ейвэчетгы». Иисусынэ ынкы ивнин ытлён: «Қылеркын, ынкъам ымы гыт ынңин қитыркын».

Марфан ынкъам Мариян ярак

³⁸ Рымагтэты тыляма рэгьюечңыльырык рээн, Иисус етгы қол мъанымнымэты. Ңэнку ңэвээн-йырээ, нынныльэ Марфа, э’йңэвнинэт ытри ыныкрагты. ³⁹ Ынин гатвален чакэтгомгын, нынныльын Мария. Мария вакъогээ Этынвэн гыткаңқач ынкъам нэнапалёмтэлқэнат Ынинэт вэтгавыт. ⁴⁰ Марфа-ым

ныгпилъэтқин кывайынво. Ытлән эймэквьи ынкъам иквьи: «Этынвэгыт, эви Гыныкы тымңалголяқ, гымыкчакэттомга пэлянэн гымыкы ымыльо мигчир? Қиквын ытлән, иңқун ынан гым нинэвинрэтгъэн». ⁴¹Иисусынэ-ым ивнин ытлән татлыңык: «Марфайгыт, Марфа, гыт гыпинилюркын ынкъам мыкэмэркэчетыркын, ⁴²алымы-ым ыन्नэн вэты эңъэлю лынгълқыл. Марияна-ым лъунин ыныкы лыгэяагты валъын, ыңқэн ыныкайпы қырым ы'ниткэгъэн».

Ченъэргаввэтгав

11 ¹Қол гитлин Иисус гаченъэргаввэтгавлен қол ванвык. Ытлән пльткугы, қутынэ рэгъюеччылъэ ивнин: «Этынвэгыт, қыныгъюлевыткуги ченъэргаввэтгавык, қынур Иоаннына рыгъюлевнинэт ынинэт рэгъюеччылъыт». ²Иисусынэ ивнинэт ытри: «Ченъэргаввэтгавык ыңот қивыркынитык:

Ытлыгын мургин, и'и'к валъэгыт,
мачынан лыгивэймэну ы'нылгыркын нынны
Гынин!

Мачынан нынъэлын Энанлявагыргын Гынин,
мачынан нытваркын тэвчемгъогыргын
Гынин

нутэйиквик, қынур-ым и'и'к.

³ Қылпынрыткоркын ягталынво роолқыля
морыкы амқынъылёк,

⁴ ынкъам қынэнаачытораквынат мургинэт
э'қэлтэтти,

қун-ым ымы моргынан
мытнэнаачыторавыркынат

тинэнъэкэңэтылбыт морыкы.
Қитги Гыт ынңин, иңқун вэты авнатвака мо-
рыкы кыттэнгыеңыт,
ипэ-ым қывириңыткуги анңэнальэпы».

⁵ Ынқоры Иисус иквьи ырыкы: «Энмэн-ым, қы-
нур турык варкын тумгытум, ынкъам вай гыт ет-
гьи ыныкагты гынунныкитэ ынкъам эвыңногъан:
„Тумгигыт, қыначыңаквынат гымыкы ңырџо кав-
кавыт, ⁶гымыкы пыкиргьи тумгытум, ынрақ-ым гым
тэңуйңэ тытваркын рэқэ кывэйык“.⁷ Ынқэн-ым,
мэңин ярак валын, рататлыңгъа: „Энанаромкавка
аны гымыкы. Тытыл энмэч ганныматлен, гымнан
тынатчавынат нэнэнэт, тылжавыркын пынрыткок
гыныкы“.⁸ Тивыркынитык тури, энмэн эвыр ыт-
лән қырым нылқутын ынкъам қырым ныйылнин
қотына кавкав эмтумгылъэтык, эвыр тэвванляк,
ытлән рэлқутгэ ынкъам рэйылнин ынкэмил, тээр
ынқэнына рамңыләнэн. ⁹ Ынкъам Гымнан тивыр-
кынитык: қыйынатыркынэткы – ынкъам торгынан
рэйминңыткы, қылқырирыркыниткы – ынкъам
рэлъуңыткы, қыпэгчаткоркынэтык – ынкъам то-
рыкы наратылжэмңын. ¹⁰ Гамгао’равэтлбан, мэңин
ныванляқэн – нэймитытқуқин, микынэ нинэл-
қыриркин – ынқэнына нинэлъуқин, ынкъам мэ-
ңин нытытлыпэгчатқоқэн – ыныкы нытытлөпқэн.
¹¹ Рэқытлыгэ рэйылнин аккагты кымбылгычгын,
титэ ынқэнына рамңыләнэн ынык ыннээн?
¹² Эвытлым, эвыр рамңыләнэн лиглиг, ыныкы
рэйылнин чилимуқ-эпээпэй? ¹³ Ынкъам эвыр ту-
ри, анңэнальыо’равэтлляторэ, гэгьюлеттури йы-
лык ченэткмэйңэты рьэнут таңэты валын, қэйвэ

эты тургин И'и'кин Ытлыгэ қырым ныйылнин
Эңэңин Выйивый ыңқэнырыкы, микынти Ынык
ванляркыт?»

Иисус эвытлым Веельзевул?

¹⁴ Қол итык Иисус ныкальантоңатқэн эйилы-
кылъыргин кэльэк, ынкъам, титэ кэлы ңытогъэ,
эйилыкылын вэтгавыңоғъэ. Рэмкын гиничгытэт-
лин. ¹⁵ Ытръэч-ым ңырбықутти гивлинэт: «Ынқэн
Веельзевулынэ, кэльэргин очоча, рэрмэвэннин
Ытлён калъантавык!» ¹⁶ Қутырык-ым нытэнгыең-
қин Ытлён – натъэвванляңоғъан Ыныкайпы
эңэңгийив э'эйпы. ¹⁷ Ытръэч-ым Иисусынэ, лыги
лыңэ ыргинэт чимгъут, ивнинэт ытри: «Варат
гэмгэнутэкин чинит ыныкчыку э'қэткулъын рьо-
равэтлъаталпыгъа, ымы-ым ройырбын, миңкы қон-
пың амъянратко валъыт, рэтьэттивигъэ. ¹⁸ Эвыр-ым
ымы калъайңын-Сатана чинит ыныкчыку янр'ят-
гъэ, эви-ым ынин энанлявагыргын ранкытгылгак-
въа? ¹⁹ Эвыр Гымнан тынынтоңатыркынат кэльэт
Веельзевулыннин армагырга, р'аармагырга-ым ту-
рыкэккэрык нанынтоңатыркынат ытри? Ынқэна-
та ытри нытванат торыкы судылыу. ²⁰ Эвыр-ым
Гымнан Эңэңин армагырга тынынтоңатыркынат
кэльэт, эвыңан, Энанлявагыргын Эңэңин энмэч
етгьи торыкагты. ²¹ Эвыр эрмэлъэ о'равэтлъата
гаырма рыюркынин чиниткин яраңы, ынин яңа-
йырбын гынрэтэты ратвагъа. ²² Ытръэч-ым эвыр
пэнрыткоркын ыныкы мэңин армаң валъын,
эвыр ралвыгнэн ытлён, риткэгнин ынык ырыт,
р'энут мычвыно лыгнин ыңқэнына, ынкъам рэ-
т'эйвыгнин ынык пэрэ. ²³ Мэңин ванэван Гымык

рээн нытвагъан, ынқэн Гымык о'ралвагты валъын. Мэңин ванэван нынумэкэвын Гымык рээн, ынқэн ныляплыпатқэн».

Кэлын палқынтатгырын

²⁴ «Титэ кэлы нынтоқэн о'равэтлжайпы, ытлён нылейвыткуқин эмлыкэванвыткок, эмылқырирэ ваны паңэвңытокэн, ынкъам элбукэ лыңык, нивқин: „Китақун-ым мыпэлқынтэтгэк гымыкрагты, мэңқо тынтогъак“. ²⁵ Ынкъам, пэлқынтэтык, нинэлықин ынқэн гэңуйвэгыткулин ынкъам гэйырыывылин. ²⁶ Ынкэңит ытлён нэквэтқин ынкъам нинэпириқинэт ынык рээн қутти нэръамытлыңэн кэльэт, пытқыанңэнаң ынык валъыт, ынкъам ытри, рэсқивык, ынкы нынымытвақэнат. Қымэл қотэньоравэтлжан пытқыаткэң ыттыёлвагыргык нытванңоқэн».

Иисус о'птың Ионана

²⁷ Иисусынэ ынқэн тывма, нэвэңйырыын о'равэтлжалыкойпы қулильэтгы: «Кычымылбын ынқэн ытля, микынэ наптогыт Гыт ынкъам нанлыватгыт!» ²⁸ Иисус-ым татлыңыткогъэ: «Кычымылбыт ынқэнат, микырык навалёмыркын Эңэңин вэтгав ынкъам нэркылжеркын тывё!»

²⁹ Титэ-ым рэмкын умэкэтръугы Иисусынэ гролмакы, Ытлён вэтгавыңногъэ: «Колё гэкэрэлин игыркин тыңэрэт! Натэвытвыркын эңэңгыйив, ытрэч-ым қырым ныйылын ырыкы эңэңгыйив, рыпароч Ионан эңэңгыйивык. ³⁰ Миңкыри Иона нээлгы эңэңгыйиву Ниневиякэн нымытвалбырыкы, лыгэн-ым ынңин Экык О'равэтлъяргэн ратвагъа

эңэңгыйиву игыркин тыңаратэты. ³¹Айвалыңқачкэн тиркэрмэңэв рэетгээ Суд-ы'л'ёк ынк'ам энаачо рэлгыгнинэт нутинтыңэрэткин о'равэтл'ят, қәл'ё-қ'ым ытл'ён нотач'омыткынгыпы гәетлин пәл'ём-тәлынво тиркэрмин Соломонын кувчемг'огыргын. Игыр-ым турык рээн ынк'эн, мәңин о'птың вал'ын Соломонына. ³²Нымытвал'ыт Ниневияк рэенңыт Суд-ы'л'ёк ынк'ам энаачо нэрәлгыңын нутинты-ңэрәт, қәл'ёқ'ым ниневиял'я, вал'ёмык Ионанэн т'эввәтгаквыргын, ыргин ы'мпаңвагыргын алва гәтчылин. Игыр-ым турык рээн Ынк'эн, Мәңин о'птың Ионана вал'ын».

Әк овәкәгты

³³«Ванэван микынэ нытрилнин ңылетыл'ын эәк ыяа вал'ык ванвык эвытлым күкәгиңкы. Аны вай й'әлыги ынк'эн нытрилқин олечгыткынык, иңқун рәсқивыл'я ы'нл'уркын қәргықәр. ³⁴Гынинәт лы-лет — ынк'эн гыныкувикин эәк. Эвыр гынинәт лылет тәңык инәл'уркыт, ымыл'ю гынин увик қәргылыын. Ыныкит-ым лылет инәл'уркыт ә'ткиңык, ымыл'ю гынин увик вусқыл'ын. ³⁵Аны вай қыгитә, гыныкгәта қәргықәр, гыныкчыку вал'ын, қыры-мән эты вусқывуч? ³⁶Ынк'әнәта, эвыр ымыл'яты гынин увик қәргылыын ынк'ам уйңә ымы р'әнәт вусқыл'ын, ынкы ымыл'яты қәргытваркын, қынур аакгыпы рықәргав'ейгыт».

Иисус рәнаачатыркын

³⁷Титә Иисус вәтгавып'лытког'ә, қол фарисейы-л'я ә'йңәвнин Ытл'ён митиврәк. Иисус рәсқиквыи ынк'ам арычгывак'ог'ә. ³⁸Фарисейыл'я-ым л'унын,

энмэн Ынан люңилгытэвэ мынгыт мэтэвраңҗотагнэты, ынкъам гиничгытэтлин. ³⁹ Ытръэч-ым Этын-ва ивнин ытлён: «Вай-ым торгынан, фарисейыльа, гыргочаңқач койңыт ынкъам уққэмэт эчерикэ ытыркыниткы, ипэ-ым тури нытульытури ынкъам нанңэнаторэ. ⁴⁰ Тотъэты валыиторэ! Эви Ынқэнына, Микынэ рытомгавнэн тургин гыргочан, ванэван нынтомгавнэн ымы тургин йырсын? ⁴¹ Қылпын-рыркынэткы ңьолыт ымлеңгыпы рэвинрэнңэ ытри, ынкэңит турык ымыльо ратвагъа эпэты валъо.

⁴² Э'тки торыкы, фарисейыльыиторэ, қәлјәқъым торгынан йылыркыниткы мынгытқав чывипыт мятайпы, рутайпы-таңыткэвъайгыпы ынкъам қутти тыңачэпы эвыр ырыгтыңайырэпы, тури паатык қәглын итык ынкъам ы'лгычэтык Аңаңэты. Аны вай рыковратавэ'лқыл ынқэн, ынкъам ымы қол антээватка. ⁴³ Э'тки торыкы, фарисейыльыиторэ, қәлјәқъым тури нытэңычэ'ттури инэнлјек синагог-рак, тэгъеңыркынитык, иңқун нывэймәнэв ын-йилытрилыркынитык варатэн омакатынвык. ⁴⁴ Э'тки торыкы! Тури қынур эгыйивқэвкыльинэт панэналъытванвыт: о'равэтлјат лейвыткуркыт ынқэнаткынык ратгэмаво лыңэ».

⁴⁵ Ынкэңит қол закончечаватыльын крупупэтгъи Исусына: «Инэныгьюлевэтыльыгыт, Гыт ынқэната ымы морыкы инэнээ'выткуркын».

⁴⁶ Ытръэч-ым Исус иквьи: «Э'тки ымы торыкы, закончечаватыльыиторэ, қәлјәқъым торгынан аңбачтагнэты о'равэтлјарыкы йыңэркыниткы имтит, чинит-ым ымы қырым киткит қынвинрэттык.

⁴⁷ Э'тки торыкы, қәлјәқъым тэйкыркыниткы кэтьок-выт мэтъатвытколъырыкы, микынти ганмыленат

тургин ыттыюлльэрык. ⁴⁸Нотқэната рыкалыровыркынэткы, вэтгыры варкынэтык турык ыттыюлльэк рээн: ыргынан ганмыленат мэтъатвытколъыт, торгынан-ым тэйкыркыниткы ырыкы кэтъоквыт. ⁴⁹Эңэңэ Чиниткин кувчемгьогыргык митьэлъуниин ыңқэн, титэ иквыи: „Гымнан трэнживынэт ырыкы мэтъатвытколъыт ынкъам пынлыратылыыт. Қутти ыргынан наранмынат, қутти лымынқо нэрэркылелъэтынэт. ⁵⁰Ынкъам Гымнан трэтэнымчевңын игыркин тыңэрэт курэ ымтымьёттэ мэтъатвытколъык рытомгавтагнэпы вагыргын: ⁵¹Авельгыпы Захариятагнэты, мэңин ганмылен вытгырык энанэнтывкованвык ынкъам таароңрак“. Ии аны, тивыркынитык: трэтэнымчевңын нутинтыңэрэт. ⁵²А’ткэңэты торыкы, законынчечаватыллыиторэ, қелёқым торгынан лыги рытчыткы, миңкыри рэсқивык Энанлявагыргэты Эңэңин, ытрьэч-ым тури чинит люңрэсқивэ, ынкъам ымы рэрэсқивңылыыт люңытриле».

⁵³Иисусынэ тывнэн жоот ынкъам ңытогъэ. Ынкаатагнэпы инэнчичевэтылльэ Калегыргыкэн ынкъам фарисейылыа, анңэнайпылыыт Ыныкы, намңылёлъатыңногъан, ⁵⁴иңқун вэлер рэқык энаачо лыңык Ытлён.

Ынңэ эвинвыы’рхунтэткэ

12 ¹Ынкэңит умэкэтгъэт йъарат кытнымкықэнат о’равэтллат, рыпэт қычекыттак нырыттэлытқоқэнат ыргичгу. Иисус эвыңногъэ Ынин рагъёчачңылыырыкы: «Гынрыру қылгыркыниткы фарисейылльэн нэнаврыңқэн винвыы’рхунтэт. ²Уйңэ ымы ръэнут атчеты лыньё, ръэнут нотқо эвытрэткэ

нынъэлын, ынкъам ымы уйңэ ръэнут вэнвакы вальын, ръэнут ңотқо лыги элгыкэ нынъэлын. ³Ымыльо, ръэнут тивыркынэткы вусқымчыку, наравалёмңын ы:лёқэргык, ынкъам ръэнут торгынан қотына вэнвывэтгава ивыткы ярак, нарақолелъат-тивңын ңаргыноңқач о'раң».

Мәңин э'қэлиңу лынъёлқыл

⁴«Тивыркынитык, Гымыгтумгытури: ынңэ э'қэлиңу элгыкэ ынқэнат, микырык гаймаңэн наранмыңын эмувик, ынқоры қырым ръэнут лым ы'нынрэкэвын. ⁵Гымнан трэныгйивэнңын, мәңин торгынан э'қэлиңу лынъёлқыл: айылго қылгыркыниткы Ытлён, Мәңин кытармалъын ринтык тымъейгыт таңқонпыңтанымчаңгыргыкэн ванвэты. Ии аны, тивыркынитык, ынқэн вай Ытлён айылго лынъёлқыл! ⁶Эви ванэван ңиръэ пылвынтыманэт ы'нъяанат корынво мытлыңэн мьыпчиқэт? Эңэңэ-ым лёңынтыгэвата ымы ыннэн ырыглыку. ⁷Турык-ым ымы кырвитти левтык ымыльо гарылгыленат. Ынңэ э'қэлиңэткэ! Тури этчывэлың вальыторэ мыгмьыпчиқэк».

Микынэ э'нқу рэлгыгнин Иисус

⁸«Гымнан тивыркынитык: гэмгэмәңин ивыпкэ ынкъам о'раң лымалявыркын Гымыкы, ынқэн Эккэтэ О'равэтлъяргэн ратвыгнэн ангелырыкы Эңэңин: „Ытлён – Гымнин“. ⁹Гэмгэмикынэ-ым э'нқу нэрэлгыркынигым о'равэтлъярык ягна, ынқэн ымы Ынан э'нқу рэлгыгнин Эңэңин ангелырык ягна. ¹⁰Эвыр мәңин ракольовэтгавыркын О'равэтлъя-Аккагты, Эңэңэ рэнаачыторавнэн, ытрьэч-ым микынэ

анэна кольотвыркынэн Эңэнин Выйивый, ынқэн Эңэңэ қырым нынэнаачыторавнэн.

¹¹Титэ нэрэпиритык синагограгты армагты ынқам очо лыңжөгты, ынңэ тури элиңилюкэ, миңқыри очыткок чинитувик вэрэңынво, лымэвыр рьэнут тывык, ¹²қэлёқым Эңэнин Выйитэ нэрэныгыюлевтык кэтэмынкэңит, рьэнут очыткок».

Эчимгьукэ валын гаймычылырын

¹³Икумэнин о'равэтльалыкойпы иквьи Иисусына: «Инэныгыюлевэтылгыт! Қиквын гымнин йичэмиттумгын, мачынан нынъянр'явнэн гымыкы ытлыгэ пэляё яайыр'ыгаймычыын». ¹⁴Иисусынэ-ым татлыгнэн ытл'ён: «Микынэ найпатгым Гым судык тури лымэвыр рычич'этык тургинэт а'т'еквыргыт?» ¹⁵Ынқоры-ым Ытл'ён эвыңног'э ырыкы: «Гынрыу қылгыркыниткы рапойгыңпэчгычыатгыргын, қэлёқым о'равэтл'ён вагыргын атвакыл'ён нымытвайыр'эпы, қэйвэ эвыр ынык варкын ымыльо гапаролма». ¹⁶Иисусынэ тывнэн ырыкы нэньайвымңылт'эл: «Қол гаймычылыл'ён энанын'яв'ьяргык гатвал'ен тэңтың'эчыын'нэн. ¹⁷Ынк'ам ытл'ён нычимг'уқин: „Ынрақ вай мыр'эқыг'эк? Гым уй'ңэ аванвыка румкэвык тың'эчыын'нэн“. ¹⁸Ынқ'ом ытл'ён иквьи: „Вай-ым ын'ңин гым тритг'э: трэнчимэв'ңынэт гымнинэт пэтыгынр'этрат ынқ'ам трэт'эйкыңынэт ным'эйыңқинэт, трамайынляңын 'нэнриллы ымыльо кавкавтыңачыылқыл ынқ'ам гымнинэт ымыльо қутти тыңачыроолқылтэ, ¹⁹ынқ'ам эмқ'элелвынэ трикв'э: игыр гымык нымкықин нымытвайыр'ын, ратан'яв'ңэн мыкг'эв'эгты. Қыпаң'эв'ңыторкын, қықам'этваркын, қиквичиркын

ынкъам қытәңычъэтыркын“. ²⁰ Ытръэч-ым Әңәңә ивнин ытлән: „Әчимгъуки! Игыр ныкитә гыт рэвьи-гъә. Мәкына рапәлятгъа ымыльо гынан рытәнма-въё ченэтовэкэгты?“ ²¹ Ынңин нытвақән о’равәтлъяк, микынә румэкэвыркынин гаймычбын ченэтәты, нақам ванэван ныятконән Әңәңин тагъяңгыр-гыгъет».

Лымалятгыргын лымэвыр қовчемгъогыргын

²² Рагъёчачңылъырыкы-ым Иисус иквьи: «Ынқә-ната Гымнан тивыркынитык: ынңә әқувчимгъукә роолқылжеты ынкъам авәръәты. ²³ Алымы ягталгыр-гын этлы ытръэч роолқыл, ынкъам увик варкын этлы амавәръәты. ²⁴ Қыгитәгыткы вәлвыт: ытри ванэван нинэнритлжынәт ынкъам ванэван ныпиң-вытрывъәйгыркинәт, уйңә ырык ымы гынрәтрат-қу-мбыт ымы кавкавтыңачыылқылжкән яңат, нақам Әңәңә нинэрәңқинәт ытри. Миңкәмил-ым тури таңың пчиқәк? ²⁵ Микынә қовчемгъогырга гайма-ңән рәнивлжвинн чиниткин ягталгыргын вәлж-ым ыннанкалжытгырәты? ²⁶ Әвыр-ым торгынан рыпәт ынңин валбын мьықәй лывавыркынәткы, рәқу қувчимгъуу лыңыркыниткы қутти? ²⁷ Қыгитәгыткы миңкыри нымәйңәтқинәт тампәраәлгытыңачыт: ытри ванэван нымигчирәтынәт, ванэван нываңә-нат. Ытръэч-ым, тивыркынитык, рыпәт Соломон эргычъанма ләңавәръәпылбын таңың ынқәнак гәм-гәтыңәчык. ²⁸ Әвыр Әңәңә ынңин равәръәпатыр-кынән вьаглыңын, ә’ми игыр варкын, эргатык-ым нэрәнинтыңын йыңыңәты, әты қырым ы’навәръә-паттык ымы тури, мьалымалжкәторә? ²⁹ Қун-ым әлқы-рирыльәткә, рьәнүт торгынан рәнүңыткы лымэвыр

ръэнут рэлпыңыткы, ынңэ эқувчимгъукэ. ³⁰ Ынқэн авынчемгъоё қутыргин нымытвалъыргэн нутэйиквик. Тургин Ытлыгэ лыги, тури қамэтвалъыылқылторэ, ыпавылъылқылторэ ынқам авэръэпылбылқылторэ. ³¹ Лыгикытэттэгын қылқырирыркыниткы Энанлявагыргын Эңэнин, ымыльо-ым чымқык рэйылнин торыкы. ³² Ынңэ эқэлиңэткэ, мбыңалвыльэты пэралыторэ! Қэлёқым тургин Ытлыгэ рантэнмавнэн торыкы Энанлявагыргын. ³³ Қынвилыткувыркыниткы ръэнут турык валъын ынқам қывинрэтгыткы һолыт. Қытэйкыркыниткы торыкы апэтаткыльэнат гаймычыёчгыт, этэлпыкыльын анъямынгыквын и'и'к, һэнри тульэтыльын эймэвкыльын ынқам миңкы қырым рэқэ ынқэн нынъэқэрэвнин. ³⁴ Қэлёқым миңкы тургин гаймычыын, ынкы ратваркын тургин линлиң».

Кыюльэтыльын пурэл

³⁵ «Қытваркынатык қонпың тантэнмавэты: эвиръыт тургинэт гэричитлинэт ынқам ээкэт гэнынлевлинэт. ³⁶ Энаглытыльо қытваркынатык ынқэнырыкы, микырык нъатчаркын этын, пэлқынтэтыльын һавтыңгыргэпы, иңқун лыгэн ынкы тытлынвэнтэтык ыныкы, титэ ытлён рэпэлқынтэтгэ ынқам ракагпэгчаткогъа. ³⁷ Кычымылбыт ынқэнат пурэлти, микынти пэлқынтэтыльэ этынва рэлыгнинэт эйылқэткыльинэт. Лыгиқэйвэ тивыркынитык, ынан чинит рэричиннин ирбын, рантэнмавнэн роолқыл ынқам ранвакьовнэнат ытри кывайынво. ³⁸ Кычымылбыт ытри, эвыр этынва рэлыуркынинэт эйылқэткыльу валъо, икутитэ ытлён рэпэлқынтэтыркын, гынунныкирик эвытлым эргырома.

³⁹Лыги қылгыркыниткы, эвыр яраэтынва лыги нбынтынин, титэ рэетгэ тульэтылын, қырым нывэлвачыатын вэнвырасқэквыргык ыныкрасчыкогты. ⁴⁰Ымы-ым тури қытваркынэтык тэнмавэты, қәлэқым Экык О'равэтльаргэн рәпәлқынтэтгэ ынңот, титэ торгынан қырым қыатчагыткы».

⁴¹Ынкәнит Ытлән пынләнән Пётрына: «Этынвэгыт, Гынан тывыркын ынқән нәнбайвымңылтэл морыкагты лымэвыр ымыльорыкы?» ⁴²Иисус татлыңыткогэ: «Қытваркынэтык ынңин вальо, қынур мычвынэты валын ынкәам кувчемгьолын яраэнанлялын, мәңин этынва алгыгаркэгты гаймаңән райпаннән ымыльо пурәлин ынпычыу ынкәам ранывёлъавнән ыныкы тэйвыңык ыргин роолқыл. ⁴³Кычымылын ынқән пурәл, мәңин пәлқынтэтык этынва рәльугнин ынңин итылын. ⁴⁴Лыгиқэйвэ тивыркынитык, ынңин валын пурәл этынва райпаннән ынпычыу ынин ымнымытвайырык. ⁴⁵Эвыр-ым нотқән пурәл эмқәлелвынэ риквэ: „Қырым пәтле ныпәлқынтэтын этын“, ынкәам раталяйвыңңонәнәт пурәлти ынкәам пурәлнәвти, рьақәмләңңога, рақамәтвалъатыңңога, — ⁴⁶этын нутинпурәлин рәпәлқынтэтгэ, титэ ынқәнына қырым нъатчанән ытлән, ынкәам ынкәнит кәливытгырык, титэ ынан таңгәмо; этынва раталяйвынән ынқән ынкәам рунмәтчигнин, рәтәнымчегнин қынур очылыкыльән. ⁴⁷Пурәл, микынэ лыги лыңыркынинәт ыныкэтынвән чинитчимгьут, тагьяңгыргыт, ытрэч-ым қырым нынкуврәтәвнинәт ынқәнәт, эйвәчкә нараталяйвын. ⁴⁸Эвыр-ым пурәле ынқәнәт гәмо нинәлгықинәт ынкәам рәнрәқәвнин рәнәт нән, рәқык курә ытлән таляйвыёлқыл,

танымчаңгыргын ыныкы ратвагъа тъарың. Мэкына нымкъэв гэйыллин, ынқэнайпы нымкъэв рам-һылжгъа, ынкъам мэкына нымкықин мычвыно гэлгылин, ынқэнайпы пытқымыкың ратъэвым-һылжгъа».

Янръатгыргын

⁴⁹«Гым тыетык рынынлявынвы йыныйн нутэ-йиквик, ынкъам лыгикытэттэгын тытэгъеңыркын, иңқун ынқэн энмэч ныюнэтын! ⁵⁰Қытылылқылыгым Гым тымынвэты, ынкъам тылиңилюркын ынқэн нъалтагнэты! ⁵¹Тури һэвэқ чимгъуркынитык, Гым тыетык йылынво онтымвагыргын нотаеквэты? Гымнан тивыркынитык – ванэван, янръатгыргын! ⁵²Һоткатагнэпы, эвыр ярак мытлыңаргарэ, ытри райнръанһыт: һырогарык эңқу нэрэлгыркынэт һирэқ ынкъам һирэргэрык эңқу нэрэлгыркынэт һыроқ. ⁵³Ытлыгэ эңқу рэлгыркынин экык, ытлята эңқу рэлгыркынин һээкык ынкъам һээккэтэ эңқу рэлгыркынин ытля, һавматалъа эңқу рэлгыркынин ынтэ ынкъам ынтыёта эңқу рэлгыркынин һавматалъын».

Гыйивыт эймэтылелын этгыргэн

⁵⁴Қычекытвалъырыкы-ым Иисус иквыи: «Титэ торгынан лъуркыниткы, қэралгыңқач ининигъи йъын, тури лыгэн эвыр ивыркынитык: „Рилыръугъэ“, ынкъам ынқэн ынңин нытвақэн. ⁵⁵Титэ-ым айвачыңқачайпы, тури нивтури: „Рагытлягнаръогъа“, ынкъам ынқэн ынңин нытвақэн. ⁵⁶Винвыы'ррунтэтылытытури! Гъюлетылытытури элкылык һаргынэн, лыги нинэлгытури рэрэқыңытык, лъома-ым

гыйив эймэвтылелын этгыргэн, тури ванэван қырқытык?

⁵⁷Иа'м торгынан чинит лывавыркынэткы кычгэпык, рьэнут торыкы эпың? ⁵⁸Вай-ым тэнмычын, титэ гыт тылжкын гынык ралвыңчеттомга рээн судэты, нымэльэв қитги ынңин, иңқун қывэтгычъатгэ ынык рээн еп тыляма, қәлжқьым ынан нэрэнлжэтэтгыт судыльэты, судыльэ-ым нэрэйылгыт восқырамэгчератыльэты, восқырамэгчератыльа-ым нэрэнинтыгыт восқырачыкогыт. ⁵⁹Лыгикэйвэ тивыркынигыт, һоонқо қырым қынтогэ, виин һан ачыңыплыткока ытръэсқэвкин мьаманэқайтагнэты».

Б'мпаңвагыргын алва қытчыгын, иңқун эвнэвбикэ

13 ¹Ынкэтэгнык һырбықутти етгэат Исусына ынкьам пыңылтэлгэат, энмэн галилеялбыт ганмыленат Пилатына, титэ ытри гатаароңленат. ²Исусынэ ивнинэт ытри татлыңык: «Тури чимгуркынитык, ынкэнат галилеялбыт гатваленат а'қалтатың валъо ымыльо қутырык галилеялбырык, эвыр ынңин тэвиминңэтгэат? ³Аны ванэван, тивыркынитык! Ытръэч-ым эвыр тургин ы'мпаңвагыргын қырым алва қытчыгыткы, рэвбитык ымыльоторэ, қынур ытри! ⁴Эвытлым тури чимгуркынитык, һан кылгынкэн һырбо парол о'равэтлжэат, мэкырыкы эрэтгы Силоамкэн эквырайңын ынкьам тымнэнат ытри, гатваленат энаачың валъо ымнымытвалбырык Иерусалимык? ⁵Аны ванэван, тивыркынитык! Ытръэч-ым эвыр ы'мпаңэты валын тургин вагыргын қырым қынтэңытвэтгыткы, рэвбитык ымыльоторэ, қынур ытри!»

Этыңэйырбыкылын уттуут-инжир

⁶ Ынқоры Иисусынэ тывнэн ырыкы нэнбайвым-ңызлтэл: «Қол оравэтлғанэн виноградынңавынвык гэнңэлин уттуут-инжир. Ытлән етғыи нэнриллы ынкъам қырэрыңңонэнат ынкэкин тыңэйырбыт, ытрьэч-ым люнлбүтэ. ⁷ Ынкъам ынкэңит ынан ивнин мигчирэтылбын ынык нутэсқык: „Вай-ым энмэч ңырбо гивиңитти тыетыркын нутри ынкъам тылқырирыркынэт нутинутгык тыңэйырбыт, ынкэнат-ым уйңэ. Қъалыгатгагын ынкэн! Рэқу ңан яаркынэн нутэсқын?“ ⁸ Ытрьэч-ым ытлән татлыңык ыныкы иквьи: „Этынвэгыт, қыпэлягын ынкэн қээқын ыннэн гивиңит. Гымнан травылпаткоңын ытлән, траа'лямайңыңын нутэсқын. ⁹ Вэчымы, қулигивик ынкэн ратыңайырбатыңногъа? Эвыр-ым қырым, ынкэңит трыалыгатгаңын ынкэн“».

Ңэвэңйырбын гэнмэлевэтлин субботак

¹⁰ Қол синагогык Иисус гэнинъэйвылин субботак. ¹¹ Ынкы гатвален каңэлбытвалбын ңэвэңйырбын, ытлән аръяля ңылжавқэн вэтгатык: кылгынкэн ңырбо парол гивиңитти гакалбайпылен. ¹² Лбук ытлән, Иисусынэ эйңэвнин ынкъам ивнин: «Ңэвэңйырбыгыт! Гыт этбылкылбу нбэли». ¹³ Ынан мынгытрэлнэн, ынкъам ытлән лыгэн эвыр вэтгатгэ ынкъам анъяңңонэн Эңэң.

¹⁴ Синагогракэн очоч, анңэнайпылбын ынкэната, энмэн Иисусынэ рымэлевэннин субботак, иквьи варатэты: «Варкыт ыннанмытлыңэн ылјет мигчирэткин. Ынңэнылјек-ым қыетыркынитык малявынво, ыңңэ-ым субботак».

¹⁵ Ытръэч-ым Этынва татлыгнэн ытлён: «Винвы-ы р'рунтэтылытыри! Эви ванэван микынэ турыглыку нывъяннэн вотытванвэпы тыркылдын лымэвыр ярагыннэкоёл субботак ынк'ам нынривинрынин рэквэчевынво? ¹⁶ Ытлён-ым, яатлыаңав Авраамын, мэнин кал'айңа-Сатанана ымылыо кылгынкэн ңыр'о парол гивиңитти кэңил'у гэтчын, чам'ам рымал'ав'ёлкыл т'ычгыгыргэпы субботак?» ¹⁷ Титэ Ынан ынк'эн тывнэн, ымылыо Ынинэт қыр'ачет-томгыт гаңыркылатленат, варата-ым коргаво гэл-гылинэт Ынинэт чекалваң вал'ыт тайкыгыргыт.

*В'эйт'ыңэчыкин тыңач'ылкылқай
ынк'ам инэнпээв*

¹⁸ Ынк'оры Иисус пынл'өг'э: «Миңкыри мытвыг'ан Энанлявагыргын Эңэңин? Рэқык Гымнан мынтэнмыг'ан ынк'эн? ¹⁹ Ытлён г'наг'латлен в'эйт'ыңэчыкин тыңач'ылкылқаеты, р'энут о'равэт-л'бата пиринин ынк'ам инэнритл'евнин чиниткин инэнтыңэвкин ванвык. Тыңэчылыкылқэи мэйңэт-гыи ынк'ам н'элгыи утту, қымэл ымы пчиқэт гай-маңэн такытчыг'ёңг'ат ыныквырэткынык».

²⁰ Ынк'ам қээқын ик'ви Иисус: «Рэқык Гымнан мынтэнмыг'ан Энанлявагыргын Эңэңин? ²¹ Аны вай қыгитэ инэнпээв: ңоот вай ңэв'эңиыр'э кит-кинуқэи рытрилнин пиңвытрычыку, пэлянэн ынк'атагнэты, титэ-ым килит рэпээтг'э».

Ныч'увықин тытыл

²² Иисус гэлелин мэйңынымнымысқэтэ ынк'ам м'энымнымысқэтэ, гинэныгыюлевлин о'равэтл'бак. Ытлён гэквэтлин Иерусалимэты. ²³ Ңыр'ымикынэ

пынләнэн Ытлән: «Этынвэгыт, қэйвэ эти ытръэч тьэркинэт рэегтэлңыт?»²⁴ Иисусынэ ивнинэт: «Қықитпыльэттык, иңқун рэсқивык нычбувықин тытлжеты, миңкыри қун мыкыльыт рэрэсқивңыт, ытръэч-ым ралжавңыт.²⁵ Титэ-ым рэлқутгъэ яраэт-ын ынкъам ранныманнэн тытыл, тури ратвэтчатваркынэтык ңаргыноңқач, тытыл рапэгчаткоңјоткы ынкъам рэвыңјотык: „Этынвэгыт, қынвэнтэтгын морыкы!“ Ытръэч-ым ытлән рататлыңыткогъа торыкы: „Гымнан гэмо, микытури ынкъам мэңқоторэ“.²⁶ Ынкэңит тури рэвыңјотык: „Мури гынык чезкэй гақамэтваморэ ынкъам гапавморэ. Гыт гинэныгыюлевытқуйгыт морыкравытгырык“.²⁷ Ытръэч-ым ытлән риквъэ: „Гымнан гэмо, микытури, мэңқоторэ. Алва қынъэлтык гымыкайпы, ымыльоторэ эқэлтэтыллытури!“²⁸ Рэљуңыткы Авраам, Исаак, Иаков ынкъам ымыльо мэтъатвытколъыт Энанлявагыргык Эңэңин, тури-ым – ңаргыноңқач, эңку лыньёторэ! Ңэнку ратэргаттык тури ынкъам раваннықъақаттык.²⁹ Рэенңыт тыңаңқачгыпы ынкъам қэралгыңқачгыпы, айгысқыңқачгыпы ынкъам айвачыңқачгыпы ынкъам рарычгывақъоңыт кытқамомакатынвык Энанлявагыргыкэн Эңэңин.³⁰ Варкыт яачыңкэнат, микынти рэньэлңыт ыттыілкэнано, ымы варкыт ыттыілкэнат, эми рэньэлңыт яачыңкэнано».

Иисусынэ тэрго лыңыркынин Иерусалим

³¹ Ынкъам вай етгъэт ңырбықутти фарисейылыт ынкъам иквъэт Иисусына: «Гыт вынэ ңоткоры қэквэтги, Иродына Гыт наранмыңыркынэгыт!»³² Иисус татлыңгъэ: «Қылқытгытык ынкъам қиквыткы

җотэнъэгычгэты: „Гым тыкальантавыркын ынкъам тинэнмэлевэтыркын җотэнъылёк ынкъам эргатык, җыроқав-ым ы’лёк трэплыткугъэ. ³³Ытръэч ымы җотэнъылёк, ымы эргатык, ымы рымагътылёк Гым тылелъылқылыгым, миҗкыри қун ынҗин атвакыльэн, иҗқун мэтъатвытколъын ы’нынмын этлы Иерусалимык“. ³⁴Иерусалим, Иерусалим! Гынан тымыркынат мэтъатвытколъыт ынкъам ылгыпыткойвыркынат выква тыңэвыёттэ гыныкы! Тъэче Гымнан трэnumэкэвҗын гынин ымварат Гымык гролмакы, қынур пчиқэтэ – қэйыпчиқэт, ытръэч-ым гъэнқэттури! ³⁵Ынкъам вайымы тургин яраңы амқачгыпо пэляркын! Тивыркын торыкы, Гым торгынан қырым қинэлъутык, виин энъэлкэ вагыргын, титэ ривтык: „Таңаңэнмыё Тылелъын Этынвэпы!“»

Фарисейыльэн ярак

14¹Қол итык субботак Иисус етгьи қол фарисейыльэн очочен ярагты мэтэранво. Ытлён ыылгитэңгитэқин. ²Иисусынэ ранъав гарычгывакьолен тьыллээн о’равэтлэан, имлыпээтыллын. ³Иисусынэ пынлёнэнат законынчечаватыллыт ынкъам фарисейылыт: «Эты гаймаңэн рымэлевэтык субботак эвытлым ынңэ?» ⁴Ытри авъеткынка гатваленат. Рыйик рымэлевэннин ытлён ынкъам рытрилнин. ⁵Ырыкы-ым Ытлён иквьи: «Эвыр икумикын турык экык эвытлым тыркылыын рэрэтгъэ мэмлынтоёлгычыкогты, эви торгынан ынкэқэй қырым қытогыткы ытлён ымы субботак?» ⁶Ынкъам галвавленат татлыңыткок Ыныкагты.

*Нэнъайвыгыргын
рамкыльэты ынкъам
этынвэты*

⁷ Иисусынэ нинэгитэқин, миңкыри рэмкыльы-рык нылқырирқинэт ыттыёляңқач таңың валъыт ванвыт, ынкъам тывнэн ырыкы нэнъайвымңылтэл:
⁸ «Эвыр гыт нъэйңэквыт қамомакатэты, ынңэ авакъока таңың валъык ванвык, миңкыри қун вэчыым ынңин ратвагъа, гъэйңэвлін мэңин һан эргыпың валъын гынык. ⁹ Ынкъам этынва, э'йңэвыльэ торыкы, гыт нэриквыт: „Қыйылгын ынкэн ваны ыныкы“. Ынкъам гыт рыңыркылявэ'йгыт опопың рэлқытгэ ынанъақаванвэты. ¹⁰ Йъэлыги, титэ гыт нъэйңэвыркынигыт, қылқытыркын ынкъам қывакъоркын яалеңқач ванвык, иңқун э'йңэвыльэ гыт ы'никвыт: „Тумгыгыт, қывакъогэ таңванвык!“ Ынкъам ынкэңит гыныкы ратвагъа ваймангыргын қутырык ымыльо арычгывакъотвалъылыко. ¹¹ Қэлёқыым гэмгэмэңин э'ңгырголеты амытвалъын нараныркылявңын, микынэ-ым рыңыркылявыркынэн чиниткин увик, нарангырголявңын».

¹² Ынқоры Иисусынэ ивнин э'йңэвыткулъын Ыныкы фарисей: «Титэ гынан э'йңэвыркынэт о'равэтлъат амгынотыльёқамэтвагты эвытлым волқытвэқамэтвагты, ынңэ э'йңэвкэ гынинэт тумгыт, ымы гынинэт йичъэмиттумгыт, ымы гынинэт чычеткинэт, ымы гаймычылыыт энаралыыт, аны вайыргынан нэръэйңэквыт ынкъам татлыңынво нэрэкывэйгыт. ¹³ Қамомакатыңнок қъэйңэвыркынэт этъопэл һъочыыт, рочгыпылыыт, атқыллыыт, илкылыыт. ¹⁴ Вай-ым ынкэңит мэчынкы гыт ракоргаквъа:

ыргынан чамъам рэкэ гыт ы'нынрэкүлымңэквыт
ынкъам ынкэната гыт наранъямынгыквыгыт, титэ
лыгипылыт рэюңыт».

*Нэнъайвымңылтэлык гатвылен
қамомакат*

¹⁵ Қутынэ валъа қамэтванвык қача, валёмнэн ынкэн, Ытлён ивнин: «Кычымылыын ынкэн, мәңин рақамэтвагъа Энанлявагыргык Эңэңин». ¹⁶ Иисусынэ татлыгнэн: «Ыннанъоравэтлъата рытэнмавнэн қэмүмэкэт ынкъам э'йңэвнинэт мыгрэмкылыт. ¹⁷ Қамомакатыңоқ, ынан тыңивынин чиниткин выёлъын ивык а'йңавъёрыкы: „Қыетгытык, энмэч тыңымылыо гантэнмавлен“. ¹⁸ Ытръэч-ым ымбай-ңавъёрык таңыннаның чиниткинэт энаачыт натвылыатыңоңнат. Ы'тгыёлкэн иквьи: „Гымнан вай игытқэй тыркурын энаныңавъергын, қытылылықылыгым гитэк ынкэн. Ивкэ эқиңъэюкэ қитги, ва“. ¹⁹ Қол иквьи: „Гымнан тыркурынэт мытлыңэн куврэтти чымңакоровачгыт ынкъам тратаңысқэвңынат ынкэнат, ивкэ эқиңъэюкэ гымыкы“. ²⁰ Ңыроқав иквьи: „Гым выткуқэй тыңавтыңык, тралваквѡ гым етык“. ²¹ Выёлъын пэлқынтэтгыи ынкъам тывнэн ымылыо яраэтынвэты. Ынкэнит яраэтын анэнайпыгэ ынкъам тывивнин выёлъын: „Қылқытги эқылпэ гамгаравытгырэты ынкъам қачыңгынат нутрилы ымылыо ңъочыт, ручевылыт, илкылыт ынкъам атқылыт“. ²² „Этынвэгыт, — иквьи выёлъын, — ынкэн, рьэнут гынан тывивын, гэнкуврэтэвлин, ытръэч қээқын варкын ванвын“. ²³ Ынкэнит этын тывивквьи: „Қылқытги рьэтъеквэ ынкъам мэйңынымнымкин агтачгырасқэвъянвэты,

ынкъам қиквынэт ымыльо, мәңин рэљувылгы-
ңын, ятынво қамомакатэты, иңқун гымнин яраңы
мыгрэмкылъу нытван. ²⁴Тивыркынитык, ымыльо
янор а'йңавъёттэ лыгичиққырым нытванат гымык-
қамомакатык“».

Вак рэгъюечңылъу Иисусын

²⁵Иисусынэ рээн гэлелин мыкъоравэтлъямкын.
О'раырыкагты тылик Ытлён иквьи: ²⁶«Мэңин етыр-
кын Гымыкы, йъарат коотылъын ытлыгык, ытлъяк,
ңэвъэнык, кмиңык, йичъэмиттумгык, чакэттык ымы
ченэтьягталгыргык, э'квырга-ым ванэван Гымык,
ыңқэн чамъам ратвагъа Гымнин рэгъюечңылъу.
²⁷Микынэ этлы нимтинин чиниткин а'қанмыкэн
уттынпын ынкъам этлы нинэркылегъэн Гым, ың-
қэн лывавылъын вак Гымнин рэгъюечңылъу.
²⁸Миңкыри қун, микынэ ңан турыглыку валъа, рэ-
тэйкыңэ эквырайңын, эви қырым янор нырылгы-
нэн ымыльо яаёлқыл, иңқун лыги лыңык, қэйвэ
эты гаймаңэн манэт плытконво тараңгыргын?
²⁹Алымы эвыр ынан ратайкымгонэн ыпъёлгын
ынкъам ралвавнэн плытқук тараңгыргын, ымы-
льорык, гэтама ыңқэн, тэнңу нэрэтчыңын ытлён
³⁰ынкъам ривыркынэт: „Ңотқэн о'равэтлъян тара-
ңымгогъэ, нақам лываквэ плытқук!“ ³¹Эвытлым
вай, ръэтиркэрым етъаң нъэлыллын мараквыргэты,
эви қырым нывакъон янор ынкъам қырым нычим-
гъун, қэйвэ эти гаймаңэн ынан гамытлыңча мын-
гытқлеккэн маравратъоравэтлъята рэнрулылтэвнин
ыңқэн, э'ми тылержын ыныкы гаңэръамытлыңча
мынгытқлеккэн мараврата? ³²Ынкъам эвыр қыче-
тык, виин э'қэлыын чекыяа, ынан рэнңивынинэт

вэтгавйырбатылыт йынатынво амаравкэгыргын.
³³ Ымы-ым турыглыку: эвыр торгынан қырым э'нқу
қытчыгыткы ымыльо, рьэнут турык варкын, ча-
мьам ратватык Гымнин рэгыюечңылыу.

³⁴ Тьэютъэй — нытэңқин. Ытрьэч-ым ыныкит
ынқэн рапаагъа вак тьяёчачалъо, рэқу ынқэн тэн-
кэвңык? ³⁵ Опопы лыгэн рақылқыл — нынинтықин!
Микын варкыт вилют, мачынан нывалёмнэн!»

Тымңэвылыын яракытэпалгын

15 ¹ Ныетқинэт Иисусына палёмтэлык Ытлён
нымкықинэт инэгтэтнумэкэвылыт ынкьам
э'қэлтэтылыт. ² Фарисейлыт ынкьам инэнчиче-
вэтылыт Калегыргыкэн нэкэвкитқинэт ынкьам
нивқинэт: «Ынан рыгэлевыркынинэт э'қэлтэты-
лыт ынкьам рыпэт қамэтваркын ырык рээн!»
³ Ынкэңит Иисусынэ тывнэнат ырыкы һотқэнат нэ-
нбайвымңылтэлтэ: ⁴ «Микынэ һан турыглыку нбыт-
варкыт мытлыңқлеккэн яракытэпат ынкьам ыннэн
ынан нынтымңэвнэн. Эви қырым ныпэляненат
ынан һыраққлеккэн мынгыткэн қонъачгынкэн
парол чыгэйнүтэк ынкьам қырым нылқырирнин
тымңэвылыын льотагнэты? ⁵⁻⁶ Льюк-ым, ракоргак-
въа, римтинин ярагты ынкьам рьэйңэвнинэт тум-
гыт эвыр энаралыт ынкьам риквъэ ырыкы:
„Қыкоргавтык гымык рээн: вай тылыун тымңэвы-
лыын яракытэпалгын!“ ⁷ Тивыркынитык, кэтэмын-
ңин ымы ыннэн э'қэлтэтылыын, микынэ чиниткин
ы'мпаңвагыргын алва рытчыркынин — ытлён кор-
гаво нэрэлгыңын и'и'к мыкың һыраққлеккэн
мынгыткэн қонъачгынкэн парол лыгипылык, ми-
кырык рьэнут нақам алва рытчык».

Рытымүзвё пылвынтыманэн

⁸ «Эвытлым вай қол тэнмычбын: нэвэньырбын, микынэ варкыт мынгыткэн элгыпылвынтыманэт ынкъам ыннэн ынан рытымүзвэнэн. Эви ынан қырым нынынлевнин пиңинэң ынкъам қырым ныңуйвэгыткунин яраңы, қэтпэнэрэрма льотагнэты? ⁹ Лбук-ым, рьэйңэвнинэт нэвысқэттумгыт, энаралыңавтэ ынкъам риквэ: „Қыкоргаквытык гымык рээн, гымнан тылбун рытымүзвё пылвынтыманэн“. ¹⁰ Вай-ым, тивыркынитык, тэңынңин Эңэңин ангелтэ ракоргавңыт ыннанъақалтатыльэты, микынэ чиниткин ы'мпаңвагыргын алва рытчынин».

Ляпльылын экык

¹¹ Иисус қээкын гавэтгавлен: «Қол о'равэтлбак гатваленат ниръэ эккэт. ¹² Нинчээн экык иквби ыныкытлыгэты: „Атэ, қинэйылги гымнин гаймычыытайвың“. Ынкъам ытлыгэ чывинин гаймычбын аккавытгырык. ¹³ Пэтле нинчээккэтэ румэкэвнин ымыльо, рьэнут ынин гатвален, ынкъам эквэтгби чекыяанотагты. Нэнку ынан ляпльпаннэн таңымыльо ынин гаймычбын амкомэрэвытвалъатык, ¹⁴ ынқо-ым, қынвэр тэлпык имырьэнут, ынңин нутэк ньэлгби кытгытатгыргын. Ытлён нъотвэңоғэ ¹⁵ ынкъам э'мпыргогырэтисқэквэ ынңин нутэкин қол нымытвалъэты. ¹⁶ Ытлён ынңин ныгытатывақэн, талвакоргава йыръэтык нанқын вэлер рэкэ нырэңэтқинэт и'мпыргут, ытрьэч-ым ымы ынқэн этлы ы'нийлың. ¹⁷ Ынкъам чемгьонватык, ытлён иквби: „Тьэр выёлъыт гымыкытлыграк, ынкъам ырык

варкын мэчынкы тэйңэт, гым-ым ңутку тывъир-
кын эмгытьэтэ! ¹⁸Мыпэлқынтык гымыкытлыгэ-
ты, ынкъам мивын ытлән: ‘Атэ! Тъақатвагъак гым
Аңаңэты ынкъам гыныкы. ¹⁹Гым этки этэңкылы-
гым э’йңэвык гынин эккэну, вэлэр-ым қинэпириги
яанво выёлъо’“. ²⁰Ынкъам ытлән қытгъи ыны-
кытлыгэты. Титэ ытлән гатвален еп чекыяа, ытлы-
гэ лъунин ытлән, ынкъам ейвэчу рытчынин экык.
Ынан кытгынтыягнанэн, оммачайпынэн ытлән ынкъам
окватъевыңңонэн. ²¹Экык иквьи: „Атэ! Тъа-
қатвагъак гым Аңаңэты ынкъам гыныкы. Гым этки
этэңкылыгым э’йңэвык гынин эккэну“. ²²Ынкы
ытлыгэ ивнинэт ынин выёлъыт: „Қылеркынитык
эқылпэ, қырэтгыткы таңың валъыт эвиръыт ынкъам
қынавэръэпатгыткы ытлән. Қырылгыкват-
гыткы ынкъам қыныпаятатгыткы сандалияпаяка.
²³Қынрывинрыгыткы гынқықэюу ынкъам қықаан-
матгытык, мынкачъарқамэтваммык ынкъам мынги-
чивэнмык. ²⁴Қэлёқым гымнин экык қынур вьилъу
гатвален, а’мын-ым вай ытлән нэмэ ягталытвар-
кын! Ытлән гатымңэвлэн, ынр’ам игыр гэлъулин!“
Ынқо-ым ытри гэчевымгогъат. ²⁵Ынпычыын экык
ынңот гатвален энанынңавынвыяргык. Эймэвык
ярагты, валёмнэн а’йңанаңаткогыргын чама-ым по-
торагыргын. ²⁶Ынан э’йңэвнин қол выёлъын ынкъам
пынләнэн: „Ныр’эқинэт ңэнку?“ ²⁷„Гынин
ытлән етгъи, – татлыңыткогъэ ыныкы ынкән, –
ынкъам гынин ытлыгын гагынқықаанматлэн, қэ-
лёқым ынин экык нымэлқин, ынкъам ымыл’эты
ытлән эчвэрагыргэты вагъэ“. ²⁸Ынпыч’экык ан-
ңэнайпыгэ ынкъам э’нқэтгъи рыпэт рэқивык
ярачыкогты. Ынкәңит ытлыгын ңытогъэ ынкъам

а'йҕавыңҕонэн. ²⁹ Ытръэч-ым экык татлыңытко-
гъэ: „Мыкгивиңитти гэмигчирэтигым гыныкагты
қынур пурэл, ынкъам қонпың нинэнкуврэтэвигым
ыңқэн, ръэнут гынан нинивигыт. Гынан-ым ымы
титэ лёңынма гымыкы яракытэпалгықай, иңқун
гым мәчынкы тьыгичивэтык тумгык рээн. ³⁰ Ыт-
ръэч титэ ңотқэн гынин экык, микынэ ляплыпан-
нэн гынин гаймычыын камэлгыңавык рээн, ярагты
пэлқынтэтгы, гыт гынқықаанматгэ ыныкагты!“
³¹ „Гымнин эккэйгыт, – иквьи ынкы ытлыгын, –
гыт алымы қонпың гымык рээн, ынкъам ымыльо,
ръэнут гымык варкын – ымыльо гынин. ³² Ыт-
ръэч-ым мури коргавылъылқылморэ ыңқэнагты,
эвыр гынин ытлєңи қынур гавъэтвалєн, игыр-ым
ытлєн нэмэ ягталытваркын, гатымңэвлєн ынкъам
вытрэтгы!“»

Ипкылын яраэнанлялын

16 ¹Иисус иквыи Чиниткин рагъёчачңылырыкы: «Қол гаймычыльён гатвален яраэнанлялын. Ынкъам вай гаймычыльэты нэвинвиквъэн, энмэн ыңқэнына ытлён рыңъотвэвыркынэн. ²Э'йңэвык ытлён, этын иквыи: „Ынръам вай гыныкы ръэнут тывалёмыркын? Қинэйылги гымыкы яраэнанлякэн энарылгат, миңкыри қун гыт чамъам рымагтэты ринэнлегъэ“. ³Ынкъам ынкэңит яраэнанлялын иквыи ченэтовэкэгты: „Мыръэгъэк гым? Гымыкэтынва иткэркынин гымыкайпы яраэнанлягыргын. Вылпаткок гым тылвавыркын, ванляткок қынур ңъочъэгым тыңыркылятыркын. ⁴Гымнан лыги рырэкэвык, иңқун ы'нъэйңэквым ченэтрагты, титэ гым нэрэнрултэгым яраэнанлягыргэпы“. ⁵Ынкъам ынан э'йңэвиннэт ыныкэтынвэн ачыңылъыт, гэмгэмэңин амъянра. Ы'тгыёлжкэн ынан пынлёнэн: „Тъэр гынин ачың гымыкэтынвэты?“ ⁶„Мытлыңқлеккэн ыпалгэн уттэмыгэт“, — очитконэн ыңқэнына. „Вай гынин кэликэл гатанынныңыма, — иквыи ыныкы яраэнанлялын, — қывакъогэ ынкъам мэчеқылпэ қыкэлигын: ‘Ңирэкқликкин мынгыткэн парол’“. ⁷Ынқоры пынлёнэн ынръам қол: „Гынан-ым тьэр ачыңо эймитын?“ — „Мытлыңқлеккэн пиңвытрылқылкин тэючгыт“, — очитконэн ыңқэнына. Яраэнанлялын нивқин: „Вай гынин кэликэл гатанынныңыма. Қыкэлигын: ‘Ңыраққлеккэн’“. ⁸Этынва анъянэн ипкылын яраэнанлялын, қэлёқ ытлён нычичъэв итгыи, лёңтымнэтвата гатгэлевымголен. Аны қэглинангэт, игыркинэт о'равэтлят нутэйиквикин ыргин тайкыгыргык кувчемгёң валъыт ипылбык о'равэтляк.

⁹ Ымы Гым торыкы тивыркын: гыто элгыкэ чиниткин гаймычыын льома тумгыт, иңқун титэ ынқэн рэтэлпыгыэ, а'йңавъёно нъытватык таңқонпыңкэн ярачыкогы. ¹⁰ Мэңин нипқин мықэты валык, ынқэн нипқин ымы о'птэты валык. Мэңин ипкыльин мықэты валык, ынқэн ипкыльин ымы о'птэты валык. ¹¹ Ынқэната, эвыр торгынан ипкыльин гаймычыын ыр'рэты яаркынэткы, қырым микынэ торыкы нынмычвынавын лыгэгаймычыын. ¹² Ынкъам эвыр торыкы чамъам мычвыно лыңык тумгин, қырым микынэ ныйылнин торыкы рытэнмавъё. ¹³ Выёлъын чамъам ратвагъа пурэлю ҳэранэтынвэты: ыннэн ынан тэңу рэлгыркынин, қол-ым — э'қу; қотына рэвмэквъэ, қол-ым қырым вэймэну нылгыркынин. Тури чамъам рэвэймэнытгиливыркынитык ҳэаргарэты — ымы Аңаңэты, ымы гаймычыэты».

Закон ынкъам Энанлявагыргын Эңэңин

¹⁴ Ымыльо ынқэн гавалёмлен фарисейлыбырык, микырык ы'лгу гэлгэ манэт, ынкъам ыргынан тэңу налгыңоогъан Иисус. ¹⁵ Ытр'эч-ым Ытл'ён икв'и ырыкы: «О'равэтльарык ягна тури рапэраңыркынэтык лыгипыльу валъо, ытр'эч-ым Эңэңэ лыги тургинэт линлиңыт. Р'энут о'равэтльата нарылгыркын ынантаңычыо, ынқэн Аңаңэты лыг'эткы. ¹⁶ Виин люнъетыльын Иоанн, гатваленат Закон ынкъам мэ'г'атвытколъыт, игыр-ым тивыркын Энанлявагыргын Эңэңин, ынкъам гэмгэмэңин тывыльэтыркын рэсқивык ҳэнри. ¹⁷ Ытр'эч-ым рэтэлпыңыт отгың и'и'н ынкъам нутэнут рытым-ңэвъёк вэлэр ынңэн вэтгавык Законкэн.

¹⁸ Гэмгэмэңин янратылъын һавъангыпы ынкъам һавтыңылъын қолеңавысқатэты — қалйайңатыркын. Ынкъам мэңин һавтыңыркын янратылъын һэвысқэтык — қалйайңатыркын».

Гаймычылыын ынкъам Лазарь

¹⁹ «Ганымытвален қол гаймычыо'равэтлъан. Навэръэпықэн тиркэрмэмил, ынкъам ынин ягталгыргын гатвален таңымыльэты қрычму. ²⁰ Ынкъам гатвален һъочын, ымыльэты вапысқалъын, ынин нынны Лазарь. Ытлән гарычгытвата гаймычыльэн агтачгы-расқэвъянвык қача ²¹ ынкъам нырақамэтванқэн вэлэр руптэ, эрэтыльэ гаймычыльэн қамайпы. Ы'ттгыт нэймэвқинэт ынкъам нынмылюқинэт ынинэт вапысқат. ²² Ынкъам вай вьиги һъочын, ынкъам ангелырык нэнльэтэтын ытлән қамомакатванвэты Авраамына ачгыта. Уйңэ нъэлгыи ымы гаймычылыын, намайынляған ытлән. ²³ Ынкъам таңқонпыңтанымчаңгыргыкэн ванвык, миңкы нытэвиминңэтқин гаймычылыын, ытлән қол итгыи лылепгыи гырголягы, лъунин Авраам ынкъам ынык ачгыта Лазарь. ²⁴ Гаймычылыын қулилъырғугы: „Авраам, ытлыгигыт! Ейвэчу қинэлгыги гым, қынһивын гымыкы Лазарь, мачынан нынмэнэн мимлык рылгыткын ынкъам нынчықытвэннин гымнин йилыйил, миңкыри қун гым тытэвиминңэтыркын һутинңылетык!“ ²⁵ Ытръэч-ым Авраамына очитконэн: „Эккэйгыт, қыкэтьогын, гынан энмэч ягталма эймитын ымыльо таңгыргын, Лазарына-ым — ымыльо а'қагыргын. Игыр ытлән һутку унтымэквыи, гыт-ым тэвиминңэтыркын. ²⁶ Ынкы-ым, гынык ынкъам мурык вытгырык нылгынэмэйыңқин

эрэтылқын: рыпэт эвыр мэңин рарымагтыңға ңотқоры гыныкы – ралваквѡа. Ымы ңоонқоры морыкы ванэван нырымагтынат“. ²⁷ Гаймычылыын иквѡи: „Тыванляркынэгыт, ытлыгигыт, қынңивын ытлѡн гымыкытлыгин ярагты. ²⁸ Қэлѡқ гымык варкыт мытлыңэн йичѡмиттумгыт. Мачынан ынан митьэ нивнинэт, иңқун вэлер ытри эвнэнѡэлкэ нѡитынэт ңутку, тавэмэнңыгыргыванвык“. ²⁹ Аврамына очытконэн: „Ырык варкыт тывѡт Моисейын ынкѡам мэтѡатвытколѡэн. Мачынан ы’нвалѡмыркынат ынкѡнат!“ – ³⁰ „Қырым, гымнин ытлыгигыт Авраам, – иквѡи гаймычылыын, – вай эвыр-ым мэңин вѡилѡылыку валын нѡыетын пыңылтѡлынво ырыкы, ынкѡнит ыргынан алва нэрэтчыңын чиниткин ы’мпаңвагыргын“. ³¹ Ы’трѡч-ым Авраам иквѡи ыныкы: „Эвыр ыргынан авалѡмка нэнтыркынэт Моисей ынкѡам мэтѡатвытколѡыт, қырым микынэ ытри ы’нматэвңытонат, рыпэт ымы эюльѡ вѡэлѡпы“».

*Э’қэлтэт, рѡнаачытораквыргын, лымаляквыргын
ынкѡам вѡтықун этгыргын*

17 ¹ Иисус иквѡи Чиниткин рагѡѡчачңылырыкы: «Тѡңэвын нытѡқэн рѡэнут а’рэтколѡын лымалявык, ы’трѡч-ым рѡақатѡаға о’равѡтлѡан, а’рэтколѡын лымалявык! ² Ы’нкѡнына, микынэ рѡнвыгнин вэлер ы’ннэн ңотэнмѡылықайгыпы тѡарытѡтагнѡты ы’нин лымаляквыргын, таңың нѡытван, ыныкит ы’нин и’ннык нанѡыймэн тапѡңытрыңкэн энатрѡлвыквын ынкѡам нѡынинтын аңқагты. ³ Ы’нкѡната қыгынрырѡтыркыннитык ченѡтѡты!

Эвыр гынин йичьэмиттумгын гыныкы рьэқэл-тэтгэ, қынвэтгаватгын ынкьам, ыныкит рачем-гьоанңэлгэ, қынэнаачытораквын. ⁴Ынкьам эвыр нэръамытлыңча ылјәңэтык рьэқэлтэтгэ о'рагыны-кагты ынкьам нэръамытлыңча ылјәңэтык рэетыркын гыныкагты ынкьам ривыркын: „Тычемгьоанңэлјер-кын“, – қынэнаачытораквын ытлјән».

⁵Апостолтэ иквэет Этынвэты: «Қынмэйңэквын мурык лымаляквыргын!» ⁶Иисус татлыңыткогэ: «Ыныкит-ым варкын турык лымаляквыргын вэлер мьэтыңэчылқылқэймил мэйңэлыын, эвыр ривтык нотэнмайңыоттэты: „Қычыпъынтэтги гакэнмыма ынкьам қынңаңногэ аңқак!“ – ытлјән оча ратвагьа торыкы.

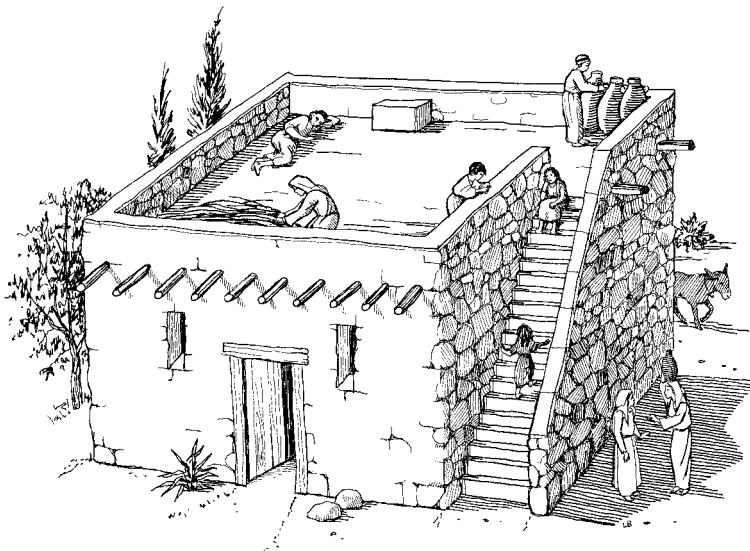
⁷Тэнмычьо, микын ңан варкын нутэсқынлильэ-тылыын эвытлым яракытэпгынрэтылыын пурэл. Эви гыт риквээ ыныкы, титэ ытлјән рэпэлқынтэт-гэ яргэпы: „Қырэсқикви, қывакьогэ ынкьам қы-қамэтвагэ?“ ⁸Этааны қэйвэ гыт риквээ ыныкы: „Қытаволқытвэқамэтвангэ гымыкы ынкьам, элвэ-лђын эвиръын йыпык, қывыёлъатгэ, виин гым тра-қамэтваркын ынкьам трапавыркын, ыңқо-ым гыт чинит рақамэтвагьа ынкьам рапаквэ“. ⁹Эви рэн-вэлынқықувнин нотэнпурэл амынқэната, энмэн ынан рыкуврэтэвнин тьэвэквыргын? Вынэ қырым. ¹⁰Ымың тури: титэ торгынан рэнкуврэтэвңыткы рьэнут торгынан рыковратавёлқыл, қивыркыни-тык: „Мури ытръэч выёлъыморэ, моргынан мыт-тэйкыгээн ытръэч ыңқэн, рьэнут моргынан тайкыёлқыл“».

*Рымалявэйттэ энаврыңылгытбычгырга
тбылльэт*

¹¹Тыляма Иерусалиматы, Иисус гэлелин Самарияк ынкъам Галилеяк вытгырык. ¹²Қол итык, титэ Ытлән гапкэрыңолен нымнымэты, Ытлән нэнрынгийвын мынгыткэн энаврыңылгытбычгырга тбылльэ о'равэтльата. Нывилык мачыяа, ¹³ытри қулилбыр-рўгьэт: «Иисус! Инэнығйивэтылыгыт! Қыейвэчетги морыкы!» ¹⁴Иисусынэ лъунинэт ытри, ивнинэт: «Қылқытгытык ынкъам қынқалыроквыткы чиниткинэт увикит таароңрагэлевильэты». Ытри қытгыэт ынкъам тыляма мэлеквьэт. ¹⁵Қол-ым, лъук, иңқун мэлеквыи, пэлқынтэтгьи нэргъавқолета анъяйва Эңэң. ¹⁶Нырапычга пэқэтатгьэ Иисусын гыткагыт, рывалынқықовыңнонэн Ытлән. Ынқэн о'равэтльан гатвален самарияльо. ¹⁷«Эви ванэван ымыльо мынгыткэн атычгыргытвыкыльэнат? — пынлөгьэ Иисус. — Э'митләнат-ым қутти қонъачгынкэн? ¹⁸Ымы ыннэн ырыглыкойпы ванэван ныпэлқынтэтын анъянво Эңэң, ытръэч һотқэн алвальыянвыкэн?» ¹⁹Ынкъам иквыи ыныкы Иисус: «Қылқутги ынкъам қылеркын, гыт нэнъегтэлеквыт лымаляк-вырга».

Эңэнин Энанлявагыргэн ятгыргын

²⁰Қол итык фарисейылырык намңылөгьан Иисус, титэ рэньэлгьэ Энанлявагыргын Эңэнин. «Энанлявагыргын Эңэнин ныетқин эвытрыкэ, — татлыңыткогьэ Ытлән ырыкы. — ²¹Қырым нивынэт: „Қыгитэ, ынқэн һутку!“ лымэвыр „Ынқэн һэнку!“. Алымы Энанлявагыргын Эңэнин турыгчыку варкын».

²² Чиниткин рагъёчачңылырыкы-ым Иисус ик-
вьи: «Рәнъэлңыт ылёт, титэ рэрэлыңыткы ыннэн
ылёңэт Эккин О'равэтльаргэн, ытрьэч-ым қырым
қылугыткы. ²³ Тури нэривтук: „Ваай, нутку!“ лы-
мэвыр „Ваай, һаанкы!“. Ыңнэ элқутысқычеткэ
ванвэпы, ынңэ акытгынтатакка валяркылянво. ²⁴ Қы-
нур йылкээвкин қэлпэрата нэнанқэргавқэн и'и'н
чьомыткынэпы қолечьомыткынэты, — ынңин ва-
льо ратвагъа Экык О'равэтльаргэн ынқэн ылёк,
титэ Ытлён рэпэлқынтэтгэ! ²⁵ Ытрьэч-ым янор
Ытлён лыгимыктэвиминңылылқыл ынкхам энқу
лынъёлқыл о'равэтльата нутинтыңэрэтин. ²⁶ Миң-
кыри гатвален ягталытвама Ной, ынңин-ым рат-
вагъа етык Экык О'равэтльаргэн: ²⁷ о'равэтльат
гақамэтваленат, гапавленат, гаңавтыңленат ынкхам
гьэликэтлинэт — ынкхам ынңин гатвален ынқэн
ылётагнэты, титэ Ной тыттэтгьи майңыы'твыйңэты.

Ынқоры нъэлгъи эмлятгыргиңын-рэргээв, ынкъам ымыльо вьигъэт. ²⁸ Ымы ынңин гатвален ягталытва-ма Лот: гақамэтваленат, гапавленат, гэнвилыткувли-нэт, гэркуллинэт, гинэнритлевлинэт, гатараңленат, ²⁹ ытрьэч-ым ылѣк, титэ Лотына пэлянэн Содом, э'эйпы Эңэңэ тынин йыңынкэн ынкъам гыл-пиңвылқыкин илиил – ынкъам ымыльо вьигъэт. ³⁰ Ынңин-ым ратвагъа ылѣк, титэ рэтгъэ Экык О'равэтлѣаргэн. ³¹ Мэңин ынңэнъылѣк ратвагъа расқыткынык, ынинэт яаёлқылтэ-ым ратваңыт ярачыко, мачынан эвирикэ нитын пирик ынкэнат! ³² Қыкэтъоркынэткы Лотын ңэвъэн! ³³ Мэңин рэт-гымэтыркын эмкумъу лыңык ченэт ягталгыргын, ынкэнына рантымңэвнэн ынкэн, микынэ-ым ран-тымңэвнэн чиниткин ягталгыргын, ынкэнына эмкумъу рэлгыгнин ынкэн. ³⁴ Қэглинангэт тивыр-кынитык, ынкэн ныкирик ңирэргэри ратваңыт ыннанайколяткынык – ынкъам ыннэн нэрэпири-ңын, қол-ым нарапэляңын; ³⁵ ңиръэ ңэвъэңырыт раталяркынэңыт тэпиңвытрыңкин яанаңак – ын-нэн нэрэпириңын, қол-ым нарапэляңын. ³⁶ ңиръэ о'равэтлѣат ратваңыт ергык, ынкъам ыннэн нэрэ-пириңын, қол-ым нарапэляңын». ³⁷ Ынкэңит рэгью-чечңыльэ намңылѣгъан Ытлѣн: «Миңкы ынкэн рэнъэлгъэ, Этынвэгыт?» «Миңкы и'крэр – ңэнрилы румэкэнңыт тилмыт», – татлыңгъэ Иисус.

Қликвильын ынкъам судыльын

18 ¹Иисусынэ тывнэн рагъэчачңылырыкы нэнъай-вымңылтэл, иңқун ыргынан лыги нылгыркын, вэты қонпың ченъѣргаввэтгавыльылқылтэ ынкъам апынныкэгты валъылқылтэ: ²«Қулимэйңынымык

гатвален судылбын, мэнин лёнайылгавылбын Аңа-
ңэты ынкъам лёнұыркылятылыбын о'равэтльарыкы.
³Ынкъам гатвален ынқэн мэйңынымык қликвьи-
лыбын, мэнин амқынбычо нылқытыльэтқин ынкъам
нивыльэтқин: „Қинэвириңги гым тэнанъақаңыльэ-
пы“. ⁴Ытрьэч-ым қол о'тчой лёнвэтгычыатылыбын,
ынқоры-ым иквьи ченэтовэкэты: „Вэнлыги гым ва-
нэван майылгавык ымы Аңаңэты, ванэван мыңыр-
кылятык ымы о'равэтльарыкы, ⁵ытрьэч-ым нотқэн
қликвьилыбын лыгэколё инэнқытрирэвылыбын, трэ-
вириңғын ытлён, иңқун қээқын эвнэстыльэткэ
нитын, қытрэрагыргын“».

⁶«Торгынан валёмыткы, рьэнут тывнэн ипкыльэ
судыльэ? – пынлёгъэ Этын. – ⁷Қэйвэ эты қырым
нывириңғынинэт Эңэңэ Чиниткин льоёттэ, эйңэ-
выткульыт Ыныкы таңамқынбычо? Қэйвэлым Ыт-
лён ракэмычыатыңоғъа? ⁸Тивыркын торыкы,
Ынан пэтле рэвиригнинэт ытри. Ытрьэч эты рэ-
льугнин Эккэтэ О'равэтльаргэн лымаляквыргын
нутэйиквик, титэ рэпэлқынтэтгъэ?»

Фарисейылыбын ынкъам инэгтэтнумэкэвылыбын

⁹Ынқэнырыкы-ым, микынти ырыкгэта лыгипы-
лыыт ынкъам ивынэтылыыт ымқотырыкы, Иисусы-
нэ пыңылтэлнэн ынңин валбын нэньайвымңылтэл:
¹⁰«Ңирьэ о'равэтльат етгъэт таароңрагты ченъёр-
гаввэтгавынво: ыннэн фарисейылыбын, қол-ым инэг-
тэтнумэкэвылыбын. ¹¹Фарисейылыбын гатвэтчатвален
ынкъам гаченъёргаввэтгавлен эмқэлелвынэ: „Эңэ-
ңигыт, вэлынқықунэйгыт, гым ванэван ынңин
вальэгим, қынур қутти о'равэтльат – энэвнатко-
лыыт, ыр'рунтэтылыыт, калыйңатылыыт лымэвыр

вай қынур ңотқэн инэгтэтнумэкэвыльын. ¹²Гым ңирэче ңэръамытлыңыльёк кытпэлгъарэльэгым, ымаймэтгёйпы гымнан нинэйылигим мытгытқав тэйвың“. ¹³Инэгтэтнумэкэвыльын-ым, вэтчатвама рыров, амңыркыля ңылжавқэн рыпэт лылепык э’эгты ынкъам ытръэч нэнаркыпчевықэн чиниткин мачо ынкъам нивқин: „Эңэңигыт, гым э’қэлтэтылыгим, йыркылиңыльу қытвагэ гымыкы!“ ¹⁴Тивыркынитык, ипэ ытлён, этлы ңотқэн фарисейыльын, рагтыгэ лыгээпгёгты валъо. Гэмгэмэңин эңгырголеты амытвалъын – наранңыркылявңын, мэнин-ым очо варкын – нарангырголявңын».

Иисус ынкъам нэнэнэт

¹⁵Иисусына нырэтқинэт мбынэнэнэт, иңқун Ытлён нынйиткугъэн ырыкы. Лъук ыңқэн, рэгючечңыльырык нынъотавқэнат ытри. ¹⁶Иисусынэ э’йңэвнинэт нэнэнэт ынкъам ивнинэт: «Мачынан ныетыркынэт Гымыкы нэнэнэт, ынңэ анъотавка ытри. Энанлявагыргын Эңэңин вантытваркын ынңин валырыкы, қынур ытри. ¹⁷Тивыркынитык тури, микынэ қырым нынрыгэлнин Энанлявагыргын Эңэңин қынур нэнэны, қырым нырэгъэн ңэнри».

Гаймычыльын эрым

¹⁸Икумикынэ армачыргыпы пынлёнэн Иисус: «Тэнлиңыльыгыт Инэныгйивэтылыгыт, ытлён вай гым вэты рэқылъыгим, иңқун эймитык таңқонпыңкэн ягталгыргын?» ¹⁹«Иа’м гынан тэңлиңыльу инэлгыркын Гым? – пынлёнэн Иисусынэ. – Ымы ванэван мэнин тэңлиңыльын, ытръэч амынан Эңэң. ²⁰Ынинэт тывынңивыт гынан лыги лыңыркынэт:

„Ынңэ акаляйңатка, ынңэ этэгинңэткэ, ынңэ эту-
льэткэ, ынңэ атвыка ыррэты валыт рыкалырок-
выргыт, вэймэну қылгыркынэт ытлыгын ынкъам
ытля“». ²¹«Ымыльо ынқэн гымнан нэнылбатгыпы
гыйипу нинэлгигым», – татлыңыткогъэ қол Иису-
сына. ²²Иисус, валёмык нотқэн, иквьи: «Гынык
қээқын уйңэ ыннэнчээн. Ымыльо, ррэнут гынык
варкын, қынвилыткуквын ынкъам қыйычыткугын
нұолырыкы. Ынкэңит и’и’к майңыгаймычый-
ңын гынык ратвагъа. Ынқоры-ым қыетги ынкъам
қылымнэнагэ Гымык». ²³Ытррэрч-ым қол, валё-
мык нот, лыгипыннэквьи, миңкыри қун ытлэн
гатвален колё гаймычылы. ²⁴Иисусынэ лрунин
ытлэн пыннэвылыын, иквьи: «А’мын-ым ныгтықэн
гаймычылыэты рэк Энанлявагыргэты Эңэңин!
²⁵Отгың выентэтык гыннэк-верблюдэты тэтэаквыр-
гысқата, рэқивык гаймычылыын Энанлявагыр-
гэты Эңэңин». ²⁶«Мэңин-ым ынкэңит гаймаңэн
ррегтэлгэ?» – намңылёгъан Иисус палёмтэлыла.
²⁷«Ынкэңит-ым, ррэнут лывавэты валын о’равэт-
лрарыкы, лывавэты атвакылрэн Аңаңэты», – очит-
когъэ Иисус. ²⁸«Вай-ым моргынан мытпэлянат
ымыльо, ррэнут гатвален, ынкъам мытыркылегыт
Гыт», – иквьи ынкэгийит Пётр. ²⁹«Қэглынангэт ти-
выркынитык, – иквьи Иисус, – ынқэнына, микынэ
пэлянен яраңы, лымэвыр нэввэн, лымэвыр йиччэ-
миттумгыт, лымэвыр ытлыгыт, лымэвыр нэнэнэт
мычвыната Энанлявагыргэты Эңэңин, ³⁰рэймин-
нин кытмыкың валын игыр, рымагтэты-ым –
таңқонпыңкэн ягталгыргын».

*Иисус ыроқаквэ мэтъатвык Чиниткин
вэагыргын ынкъам аёгыргын*

³¹ Ынкъом Иисусынэ мачрыровэты рыленинэт Ынин мынгыткэн ңиръэ парол рэгыючечңылыт ынкъам ивнинэт: «Вай мытлеркын мури Иерусалимэты, ынкъам ынкы рэнъэлгэ ымыльо Эккэк О'равэтлъяргэн, калёё мэтъатвытколъырык. ³² Ытлён нэрээ'қэйылңын алваң лымалявыльэты, ынкэнырык тэрмэчыңу нэрэлгыңын, нэрэнъээ'вңын, нэрэчиңкээттывэйвыңын Ытлён, ³³ нааркыпчевыңын, ыңқо-ым наранмыңын. Ытръэч-ым ңыроқав ы'лэк Ытлён рэюгэ». ³⁴ Ынрѝақ-ым ыргынан ванэван ръэнут тывъейпы ы'нчичевын. Иисусын вэтгавкэн чемгъогыргын ырыкы вэнвакы гатвален.

*Илкылыңъочык энанмаляквыргын
Иерихонык*

³⁵ Иисус нэймэвқин Иерихонэты. Ръэтык гавакъотвален илкылыын ынкъам ныванчаткоқэн. ³⁶ Титэ ынан валёмнэн, энмэн ынык қача галяркын о'равэтлѝамкын, эвыр пынлѝгэ: «Нырѝэқинэт?» – ³⁷ «Нылеқин Иисус Назаретылыын», – нивын ытлён. ³⁸ Ынкы илкылыын қулилѝыръугы: «Иисус! Эккэйгыт Давидын! Ейвэчу қинэлгыги гым!» ³⁹ Ынқэнат, микынти гэлелинэт ы'ттыёл, эвыңногъат, иңқун ытлён эқуликэ нынъэлын, ытръэч-ым илкылыын пытқықулилѝыръугы: «Эккэйгыт Давидын, аны ейвэчу қинэлгыги гым!» ⁴⁰ Иисус нывилгыи ынкъам ивнинэт, иңқун ы'нривинрыгээн ынкээн о'равэтлѝан Ыныкагты. Титэ қол эймэквыи, Иисусынэ пынлѝэнэн ытлён: ⁴¹ «Ръэнут гынан тэгъену,

иңкун Гымнан гыныкы мытэйкын?» «Этынвэгыт, гым колё тралляқэргавңыркын», — очыткогъэ илкылын. ⁴²Иисусынэ ивнин ытлён: «Қылыляльом-гогэ! Гыт мэлэквыи, қэлёқым галымалявэгыт!» ⁴³Ынкъам о'равэтльан лыгэн эвыр лыляльоңногъэ. Ынан кыленин Иисус қонпы анъайва Эңэң. Ынкъам ымыльо рэмкэ ынкэн нэлюгъэн, ымыльорык накоргыанъайвыңногъан Эңэң.

Инэгтэтнумэкэвылын Закхей

19 ¹Рэк Иерихонэты, Иисус гэлелин хотқэн майнынымнымысқата. ²Ынкы гатвален икумэнин, ныннылыын Закхей, эвынинэгтэтнумэкэвылын, гаймычылыын о'равэтлян. ³Ынан колё нинэлгирэльбуңқин Иисус, миңкыри Ытлён валын, ытрьэч нэналжавқэн лдук о'равэтлямкык рымагтэпы, миңкыри қун иквыкылыу гатвален. ⁴Ытлён қытгынтатгэ ытгыёлягы, тыттэтгы майңыоттыткынэты лдонво Иисус, қелёқым Ытлён галялылқыл хотэнрьэта. ⁵Иисус, эймэвык хотэнванвэты, лылепгы гырголягы ынкыам иквыи ыныкы: «Закхей! Эқылпэ қыкэнкэлетги! Игыр Гым нывилылқылдыгымы гынык». ⁶Ынқэн гагчавэты кэнкэлетгы эвтылягы ынкыам коргэты рырэсқивэннин Иисус ченэтрагты. ⁷Лдук хоот, ымылыо акавкэтыңогыат ынкыам эвыңогыат: «Нывилгы эқэлтэтылык». ⁸Закхей-ым вэтчагэ ынкыам иквыи Этынвэты: «Этынвэгыт, ярайырыын гынунчывипыт трэйылңын ңьолырыкы, мэкынайпы-ым тыпиригэн рыпаролқав, трэнпэлқынтэвңын ңырача мыкың». ⁹«Хотэнбылэк нэлгы энангыгталяквыргын хотэнрак, — иквыи Иисус. — Қелёқ ымы ытлён Авраамын экык. ¹⁰Экык-ым О'равэтляргэн етгы лдонво ынкыам рыягталявынво тымңэвылыт».

Мынгыткэн челлөпылыынтыкэнат манэт

¹¹Ынқэнырыкы, микырык хотқэн навалёмын, Иисусынэ тывнэн лым нэнбайвымңылтэл, қелёқым Ытлён гатвален Иерусалимык чымче. Ытри-ым нычимгыуқинэт, энмэн пэтле рэннэлгэ

Энанлявагыргын Эңэнин. ¹² Ынкъам ынңот Иисус иквѣи: «Қол эргыпылдын о'равэтлѣан нылқыттэн-мавқэн чекыяанотагты, миңкы ытлѣн тиркэрму нбынъэлдын ынкъам нбыпэлқынтэтын очочо. ¹³ Акватыңнок ынан э'йңэвнинэт чиниткинэт мынгыткэн выѣлѣыт, йылнинэт ырыкы мынгыткэн челлѣпылвынтыманэт ынкъам ивнинэт: „Қыяагыткы ңотқэнат рымкавынво яак, виин гым трэпэлқынтэтгээ“. ¹⁴ Нутэтумгэ ытлѣн э'қу гэлгылин, ыргынан нэнңивынэт ынык яачы вэтгавйыр'батылѣыт, микынти ивылѣылқылти: „Мури мытьэнқэтыркын, иңқун ңотқэн о'равэтлѣан нытвагъан мургин тиркэрму“. ¹⁵ Ынкъам титэ ытлѣн пэлқынтэтгѣи ярагты тиркэрму, тывв'э'йңэвнинэт ынкэнат выѣлѣыт, мэкырыкы йылнинэт манэт, иңқун лыги рытчык мыкатгыргын, ыргынан аймэт'ѣ. ¹⁶ Ы'тт'ыѣлкэн етгѣи ынкъам иквѣи: „Гымнин этынвэгыт, гынин челлѣпылвынтыманэн мыкэтгѣи мынгыткэн паролык“. — ¹⁷ „Мэчынкы, гыт таңвыѣлѣэгыт, — иквѣи ыныкы тиркэрым. — Эвыр гыт мычвынэты валѣо гатвайгыт м'ылыык, тыйылыркынэт гыныкы энанчетконво мынгыткэн мэйңынымыт“. ¹⁸ Етгѣи ңирэқэв ынкъам иквѣи: „Этынвэгыт, гынин челлѣпылвынтаманэта рэннин рыпароч мытлыңэн манэт“. — ¹⁹ „Ымы гынан қэймитгынэт энанчетконво мытлыңэн мэйңынымыт“, — иквѣи ыныкы тиркэрым. ²⁰ Ңыроқав-ым етгѣи ынкъам иквѣи: „Гымнин этынвэгыт, вай гынин челлѣпылвынтыманэн. Гымнан гэгйиплин, рычымкэтык кычыквык, ²¹ қэлѣқ'ыым г'эқэлиңэтигим гыныкы. Гыт ңан тымлеңылыы о'равэтлѣайгыт: пириркын ынкэн, р'энут люңытриле рытын, ынкъам пиңвытыв'э'йгыркиркын

ынкэн, рьэнут люңынритлевэ рытын“. ²²Тиркэрым иквьи ыныкы: „А’мын экыркагыргэгыт пурэлигыт! Гымнан гыт трэнчимгъуквыт гыныквэтгава! Гынан лыги гэлгылин, энмэн гым тымлеңыльэгым, нинэ-пирийгым ынкэн, рьэнут люңытриле тынтыгьэн, ынкьам нинэпиңвытывъэйгыркийгым ынкэн, рьэнут люңынритлевэ тынтыгьэн. ²³Ытлён-ым иа’м гынан эйылкэ рытынэт гымнинэт манэт мыкатынво? Пэлқынтэтык, гымнан рыпароч тьыпиригьэн мыкатгыргын!“ ²⁴Ынкьам ытлён иквьи вэтчатвальэты ынкы: „Қыпиригыткы ынык ынкэн челлөпылвынтыманэн ынкьам қыйылыткы һанқэнына, микынэ варкыт мынгыткэн челлөпылвынтыманэт“. — ²⁵„Этынвэгыт, — иквьэт ытри, — ынык энмэч варкыт мынгыткэн челлөпылвынтыманэт!“ — ²⁶„Гымнан-ым тивыркынитык, микынэ варкын, ынкэнына нэрэйылңын қээқын, микынэ-ым уйңэ, ынкэнын ымы валъын нэриткэңын. ²⁷Гымнинэт-ым э’қэлъыт, микынти гьэнқэтлинэт, иңқун гым мыт-вагьак тиркэрму, қынрывинрыгыткы һутриллы ынкьам гымык ягна қьақанмыгыткы“».

Иисус эргычатэты рэгьы Иерусалимэты

²⁸Тывыплыткок һотэннэнъайвымңылтэл, Иисус эквэтгьы рымагтэты Иерусалимэты. ²⁹Ынкьам титэ эймэквьи Виффагиягты ынкьам Вифаниягты, һэ-йык қача, ныннылъын Елеон, Иисусынэ тыңивыннинэт һирьэ рэгьючечңылъыт, ³⁰ивык ырыкы: «Қылқытгытык мьанымнымэты, ранъав валъэты. Рэрэңытык нымнымэты, рэльуңыткы вотытвалъын һэносёл, ытлён еп микынэ аһатвакыльэн. Қывьятгыткы ытлён ынкьам қынрывинрыткы һутриллы.

³¹ Эвыр-ым нарамңылётык тури: „Иа’м выяттыкы?“ — қочыткоркынэтык ынңин: „Ытлён яәлқыл Этынва“». ³² Рэгьючечңылбыт, тыңэвыёттэ Этынва, эквэтгэат ынкъам нэльун ымыльо ынңин, миңкыри Ытлён ырыкы иквьи. ³³ Титэ ыргынан навьятыңоған осёлқай, ыныкэтынва намңылёнат ытри: «Рэку выяттыкы осёлқай?» ³⁴ Ынқэнырык ночынат: «Ытлён яәлқыл Этынва». ³⁵ Ыргынан нэнривинрыгээн ытлён Иисусына ынкъам нэтрилынэт осёлқайыткынык чиниткин эвирьыт, нанвакьовын ынкаткынык Иисус. ³⁶ Ытлён ныңатватыляқэн, о’равэтльарык-ым нынрыратқэнат вайманэты рьэтык чиниткин эвирьыт.

³⁷ Титэ Иисус эймэквьи тагратгыргэты Елеонңайкэн, ымыльо мыкрэгьючечңылбэ коргэты наньяңоған Эңэң. Қун нэльунэт нымкықинэт иничгытэтти. ³⁸ Нивқинэт: «Тэңэңинмыльын Тылелъын — Тиркэрым Этынвэпы! Онтымгыргын и’и’к ынкъам

эргычъатын Ынангыргочатвалъэты!»³⁹ Фарисейы-
лът о'равэтлъамкэпы иквээт Ыныкы: «Инэны-
гъюлевэтылтыгыт, қынтылпиңэтгынэт Гынинэт
рэгъючечңылыт!»⁴⁰ Ытръэч-ым Ынан ивнинэт ыт-
ри очык: «Тивыркынитык, эвыр ытри эқуликэ рэ-
нъэлңыт, рэқулилтырбуңыт выквыт».

Иисусынэ лиңвитту лыңыркынин Иерусалим

⁴¹Эймэвык қээқын чымчаң, Иисусынэ лъунин
мэйңынымным, тэрго лыңыңңонэн⁴² ынкъам иквьи:
«Вэлэр нотэнъылък ымы гыт нъычичевын, ръэнут
нъытван гынин онтымгыргэты! Ытръэч-ым игыр
ыңқэн эвытрэткылын гыныклыягты.⁴³ Ынкъам вай
рэнъэлңыт ы'лёт, титэ гыныккъэқэлырык нэрэну-
тэсқыргыгыт гролмакы, нэрэгрулмыгыт, нарапэнры-
гыт лымынңэнқачайпы,⁴⁴ гыт уйңылыу нэрэтчыгыт
ынкъам гынинэт нэнэнэт наранмыңынат гыныкэ-
чыку. Ыргынан нэрэнчимэквыт ралқаңынвытагнэты,
миңкыри қун гынан эчичевкэ рытын тывылқаңын,
титэ Эңэңэ найъогыт ряягталявынво гыт».

Иисус таароңрак

⁴⁵Рэсқивык таароңрачыкогты, Иисусынэ рын-
тоңатыңңонэнат вилыткулыт,⁴⁶ ивэ ырыкы: «Ка-
легыргык гивлин: „Яраңы Гымнин ратвагъа ярано
ченъёргаввэтгавкэн“, торгынан-ым энэвнатколыр-
гэн омакатванво рытчыткы!»

⁴⁷Иисус амқынъычо гинэныгъюлевыткулин та-
ароңрак. Ы'ттыёлтаароңрагэлевыйла, инэнчи-
чевэтылэ Калегыргыкэн ынкъам ынпычылыэ
нылқырирқин этгыргын, иңқун тымык Ытлён.
⁴⁸Ытръэч-ым ытри нығйивылтэтқинэт, миңкыри

ынқэн рытык, қәлѣқъым ымварат амқынъычо гатвален Ынык рѣэн, ныпалѣмтэлқэн Ынин гам- гавэтгавэты.

Иисусын армагыргын вэтгаво нэлгыркын

20 ¹Ынкъам қолетбылѣк, титэ Иисусынэ нинэны- гьюлевқин вара тараоңрак ынкъам нэнатвықэн Таңпыңыл, эймэквѣт Ыныкы ыттгыѣлтаараоңрагэ- левылыыт ынкъам инэнчичевэтылыыт Калегыргыкэн ганпычылыыма ²ынкъам намңылѣган: «Қикви морыкы, рѣаармагырга Гыт ынңин итыркын? Ми- кынэ йылнин Гыныкы ынңин валбын армагыргын?» ³«Ымы-ым Гымнан трамңылѣтык, тури-ым қытат- лыңыткотык Гымыкы: – иквѣи Иисус, – ⁴Иоанны- на нинэнтурытвивқинэт мимле – мэкгыпы ынқэн гатвален? Аңаңэпы лымэвыр оравэтлѣайпы?» ⁵Ыр- гынан-ым вэтгаво нэтчыгъэн ыргичгу: «Эвыр мыт- ривмык „Аңаңэпы“, ынкэңит Ытлѣн рамңылѣгъа: „Иа’м торгынан ытлѣн лымалѣ люңылгылыын?“

⁶Эвыр мытриквээ „о’равэтл’айпы“, ымварата наравылгыткойвымык выква, қәл’әқъым ытри вэтгы-чемг’оркыт, энмэн Иоанн — мэт’атвыткол’ын». ⁷Ынк’ам ытри татлыңытког’ат, энмэн ыргынан г’емо нәлгыркын мәңқо. ⁸Иисус икв’и ырыкы: «Ынк’әңит ымы Гымнан қырым мивтык тури, р’а-армагырга ыңқән тыт’әйкыркын».

Мигчир’этыл’ыт виноградынын’ававтоасқык

⁹Ынқоры Иисусын’э тывың’нонэн вара’эты ын’ңин вал’ын нән’айвым’ңыл’тәл: «Қол о’равэтл’ата йыр’әннин вақаңын виноградкән уун’умкә ынк’ам рывилыткувнин м’гчератыл’ырыкы виин яанво. Чинит-ым экв’этг’и қәэқын ванво түмгин нотагты. ¹⁰Оон’ыгырк’әгыргын н’әлык, ынан тыңивынин вы’әл’ын м’гчератыл’ырыкы, иңқун пирик ынин т’әйвың оон’ын’ңайпы. Ы’тр’әч-ым уун’ын’ңэвыл’э наталяйвын ы’л’ән, нән’экв’этэвын т’әң’әр’әқыкә. ¹¹Ынк’әңит ынан тыңивынин қол вы’әл’ын. Ымы ыңқән наталяйвын ынк’ам э’й’ң’әч’ив’э н’әқән’ңивыг’ән эмқулгә. ¹²Ынан тыңивынин ’ңыроқав вы’әл’ын. Ыңқән натыв’эвыг’ән ынк’ам нән’интыг’ән ’ноонр’әлы. ¹³Икв’и қынв’әр этын вақаңынвыкән: „Ы’л’ән вай миңқыри митг’әк? Мын’ңивыг’ән гымнин ы’лгу лын’ё экык, в’әч’ым ы’л’ән ’ңыркыл’ә н’эрәнтыңын“. ¹⁴Ы’тр’әч-ым уун’ын’ңэвыл’ыт, л’ук ы’л’ән, эвың’ног’ат ыргичгу: „Ыңқән — яал’лан. Вын’э мынынмыг’ән ы’л’ән, иңқун мургин’әнунын’әлын ынин ярайыр’ын!“ ¹⁵Ынк’ам нән’интын ы’л’ән виноградын’авынв’эпы, нанмыг’ән. А’мын-ым р’әнр’әқ’эвин’әт ытри этыва вақаңынвыкән? ¹⁶Ы’л’ән р’әетг’әэ ынк’ам ранмыг’нәнат

һутинмигчирэтылһыт, вакаһын-ым рэйылһынин қотырыкы». «Вынэ қырым нытван ынқэн!» – ик-вээт палёмтэлылһыт. ¹⁷Иисус-ым, тэңгитэк ытри, пынлөгъэ: «Ръэнут-ым тывыркынэн Калегырга морыкы һотэнвэтгава: „Выквылһын, эңқу лһынё тараһылһа, нъэлһи авынһомрыкво яракэн упычһык?“ ¹⁸Гэмгэмэһин, иғнэтылһын ынык, рарак-вачаһа, ынқһам мэкһа рэрэтгэ һотэнвыквын, ынқэн рарыттэлһэн». ¹⁹Инэнчичевэтылһыт Калегыргыкэн ынқһам ытгъыёлтаароһрагэлевылһыт чичеквээт, һотэннэһайвымһылтэля Ынан тывнэнат ытри, чит-ым нэрэпирысқыченһыгъэн Иисус, ыт-ръэч-ым эқэлиһу нэлһыгъэн вара.

Инэгтын императорэты

²⁰Ыргынан навэнвыгэтаһоһан Иисус ынқһам нэнһивынэт чиниткин оравэтлһат, ыръэ итылһыт лһыгыпһылу, ипэ-ым нықитпылһэтқинэт лһук ръэнут оралваһқач валһын Законэты Ынык вэтгавык, ынқһам һотқо эқэһылык очочеты, Ытлён танымчаһынво. ²¹Ынқэһырык намһылөгһан Иисус: «Инэныгһюлевэтылһыгыт, морғынан лһыгы мытылһыркын, Гһыннэт вэтгавыт эвыр гыёлһатһыргын эпақы рылһыркын таһатаароһка оравэтлһагы, рыгһюлевыркын егтэлык тэвчемгһоһыргыгһет Эһэһин. ²²Қыквы, эты мэчһыкы йылык морғынан инэгтын римкин императорэты, этықун ынһэ?» ²³Иисусынэ чичевнин ыргин тэнанһақһыттаһыргын ынқһам ивнинэт: ²⁴«Қынкалыроквыткы Гһымыкы римкин манэман-динарий. Мыкын ынкы лһулқыл ынқһам мыкын нынны гэкэлиһин?» ²⁵«Императорэн», – татлһыһыткоһат ытри. «Аны, императорэн

қыйылыркыниткы императорэты, Эңэңин-ым — Аңаңэты», — иквьи ырыкы Иисус. ²⁶ Ытри лыгэл-ваквват лъук о'ралваңқач валъын Законэты Ынык вэтгавык варатык ягна. Иничгытэтылът Ынин очыт-когыргэты, ытри авъеткынка нъэлгъэт.

Саддукейырык тэнну нэрэлгыңыркын Иисус

²⁷ Иисусына эймэквъэт о'птыгъар саддукейылыт, микырык этлы лымалё ы'нынтыгъэн аёгыргын, ынкъам винвэ эмлевлевэтэ намңылёгъан Ытлён: ²⁸ «Инэныгьюлевэтылътыгыт, Моисейына кэлинин морыкы Законык: „Эвыр икумикын рэвьигъэ йичъэмиттумгын экмиңыкылын, ытлён ңавтыңылылқыл қликвилыңэвык, иңқун йыток яалъат ечъамэттомгэты“. ²⁹ Энмэн, гатваленат нэръамытлыңэн йичъэмиттумгыт. Ы'ттыёлқэн, ңавтыңык, вьигы экмиңыкэ. ³⁰ Ымы қутынэ, ³¹ ымы ңыроқава гэймитлин ытлён нэвъэну, гитлинэт ынңин ымылжо нэръамытлыңыргарэ. Ынкъам ымылжо вьигъэт, апэляка кмиңыт. ³² Яачы вьигы ымы нэвъэныйырын. ³³ Ытлён вай микын нэвъэну ытлён ратвагъа ы'лжк, титэ вилыт рэюңыт? Алымы ңавтыңылыо гатваленат ынык ымылжо нэръамытлыңыргарэ!» ³⁴ «О'равэтлъат, игыр нымытвалыт, ныңавтыңқэнат ынкъам нъэликэтқинэт, — очыткогъэ Иисус. — ³⁵ Варкыт-ым о'равэтлъат, микынти Эңэңэ Чиниткин вэтгычемгъота анъямынгыквынэнат аёгырга вьэлъэпы. Ытри этлы ныңавтыңынат, этлы нъэликэтынэт. ³⁶ Ымы вьик ытри ңотқо лывавылыт, ратваңыт-ым анагъялыо ангелырыкы. Ытри Эңэңин кмиңыт, миңкыри қун Эңэңэ рэнэювнинэт. ³⁷ Эвыр-ым тывык ынкэн, энмэн вилыт раёвётгэ,

титэ Моисейына лъунин ңылжетылдын выроттымкын, тэнынныгнин Этын Эңэну Авраамын, Исаакын, Иаковын*. ³⁸ Эңэ – ынқэн-ым Эңэ қырымэн вьилын, ипэ-ым егтэлдылын. Ыныкагты ымыльо ягталытваркыт». ³⁹ Валёмык ынқэн ңырбықутти инэнчичевэтылгыт Калегыргкэн иквэат: «Гыт нымэлэв иквьи, Инэныгыюлевэтылгыт». ⁴⁰ Ынкьам лым ванэван мэжин нычемгьойпыгьан, иңқун рьэнут Ынык пынлэк.

Микын Эжык Христос?

⁴¹ Иисус-ым иквьи ырыкы: «Иа'м нивқинэт, энмэн Христос – Давидын эжык? ⁴² Алымы чинит Давид нивқин Псаломкалек (миңкы гэныгрэпэвлин Эңэ): „Этын иквьи гымык-Этынвэты: ‘Қывакьотваркын мынгымраңқач Гымыкайпы**’, ⁴³ виин Гымнан қырым очыльо мытчынэт Гынинэт эқэлгыт Гыныкагты’“. ⁴⁴ Қун вай, Давидына нинэлгықин Ытлэн Этынво. Миңкыри вай Ытлэн ынин эжык?»

⁴⁵ Ымыльорык ныпалёмтэлқэн Иисус, Ытлэн-ым иквьи Ченэт-рагьёчачңылырыкы: ⁴⁶ «Гынрыру қылгыркыниткы инэнчичевэтылгыт Калегыргкэн, микынти нырэлейвыңқинэт эвлыавэръыйпэты, нытэңычьэтқинэт, титэ ытри нывэймэнъэв ныйлытрилқинэт вэлыткоомакынвык, синагогык ытри нытэңычьэтқинэт вакьотвак ытгыёляңқач, ынкьам қэмумэкэт вама нарычгывакьоқэнат ынантаңванвык. ⁴⁷ Ынқэн ыргынан ниткэйвықинэт

* 20:37 Ягталытвама Моисей энмэч тэленъеп гэвьилинэт Авраам, Исаак, Иаков.

** 20:42 Мынгымраңқач – вэймэну лынъё ваны.

қликвильыргин ярат ынкъам, иңқун ымыльорык ы'нльунэт, нуръэв ныченъёргаввэтгавқэнат! Гыарэ-ты валъа танымчаңгырга а'тчаркынэнат ытри».

Қликвильын таароңгыргын

21 ¹Ынқоры Иисусынэ лъунинэт гаймычылыгыт, микырык нытрилқинэт инэрэтти манэчанлягыты. ²Ынкы гатвален ымы ңьолдын қликвильыңэв, микынэ нэнаёқэн ңэнрилы ңиръэ рьыпылвынтыманэт, ³ынкъам иквьи: «Алғаңэка тивыркынитык, ңоот ңьолдын қликвильыңэвэ рытрилнин мыкың ымыльорык. ⁴Қутырык ымыльорык нэтрилынэт рыпаросқавгыпы, ынан-ым, ңьочыңава, рытрилнин ымыльо, рэқэ гээгтэллин».

*Мэтъэквыргыкэн гыйивыт ынкъам
кыдельэтти*

⁵Титэ ынңот валырык вэтгаво налгыңоған таароңран, энмэн лыгэтампэравыква ынкэн гэтэйкылин ынкъам гантампэравлен этчывэллъя таароңқавээръа, Иисус иквьи: ⁶«Ымыльо ңотқэнат, рьэнутэт торгынан тэңычыу лыңыркыниткы, рэтэлпыңыт. Рэньэлңыт ы'лёт, титэ ңоот нэрэнчимирьэвңын ыпычытагнэты».

⁷«Инэныгьюлевэтылыгыт, — намңылёгъан Ытлён, — титэ-ым ынкэн ратвагъа? Ынкъам миңкыри моргынан лыги мытрэтчыңын ынкэн нъэллээн? Миңкыри валъо ратвагъа гыйив?» ⁸«Гынрырэты қытваркынэтык, иңқун тури ы'ррунтыкэ ы'нынтытык, — очиткогъэ Иисус. — Мыкычыт рэенңыт Гымыгныннык ы'ррэты энаяалыт ынкъам ривыркыт: „Ынкэн вай Гым!“ лымэвыр „Энмэч чымче

нъялгыргын!⁶ Ынңэ алымңэнака ырык! ⁹Титэ равалёмңыткы мараквыргыт ынкъам варатэн акавкэтгыргыт, ынңэ акапчачавка, қун-ым ынқэнат ыттыёл валбылқылтэ, нақам ынқэн еп қырымэн ытръэчтэгын». ¹⁰Ынқоры Иисус иквьи ырыкы: «Рарыннотылягъа варат варатэты ынкъам қулинутэнут қоленотагты, ¹¹ратваңыт кытнотасқытэвлягыргыт, лымынкы ратваңыт ымы гытгъатгыргыт, ымы энаврыңтычгыргыкэн вьэгыргыт, ратваңыт кытгъақалеңэты валбыт этгыргыт ынкъам эргылыт эңэңгыийивыт э'э'йпы. ¹²Ытръэч-ым ымылжо ынқэнат этыңоқ, нэрэпирысқычетйивыркынитык ынкъам нэрэрылельэтыркынитык, нэрэсудыркынитык синагогык ынкъам наравосқыраркынатык, нэрэнрывинрыркынитык пынлөйвынво тэркармагты ынкъам очочырыкы Гымык курэ. ¹³Ынкэңит торгынан гаймаңэн тыво ринэлгытык Гым. ¹⁴Қун-ым, эвнэмитъэчимгъукэ қытыркынитык, миңқыри аңэнтөк. ¹⁵Гымнан трэйылңын торыкы ынңин валбын коттапвэтгаквыргын ынкъам кувчемгьогыргын, рыпэт тургинэт э'қэлыт ралжавңыт ымы қрақатык, ымы о'раторыкагты рэқын ивык. ¹⁶Ытръэч-ым ытлыгырык, йичьэмиттумгэ, чычеткинэрык ынкъам тумгэ нэрэқэйылынтык тури, ңырбықутти торыкайпы наранмыгнат. ¹⁷Ынкъам ымылжорык тури э'қу нэрэлгыркынитык Гымык курэ. ¹⁸Ытръэч-ым ымы кырвир торыгльавтэпы қырымнытымңэвын. ¹⁹Пытлыңылыу қытваркынатык, рэньегтэлевңыткы чиниткин қэжелвын».

Гамэтъатвылен Иерусалимэн рычемэръаквыргын

²⁰ «Титэ рэљуңыткы маравраттэ Иерусалимык гролмакы, лыги қылгыгыткы: лыгипэтле рэнъэлгэ ынин тэлпын. ²¹ Ынкэңит Иудеяк валыт мачынан ныкытгынтакватынат ңаеты, Иерусалимык валъа мачынан ы'нпэлягъан ыңқэн, микынти ратваңыт гролмакы валык нутэк мачынан эвнэпэлқынтэткэ нитынэт майңынымнымэты. ²² Миңкыри қун нъэлгээт ыңқэнат лиңыльэткин ы'лёт, титэ рэнъэлгэ ымыльо мэтъатвыё Калегыргык. ²³ Ралгъақатваркыт нанқылыт ынкъам энанлыватылыт ыңңэнъылёк. Кыттавэмэнңыгыргын ратвагъа ңутиннутэк, Эңэң ралғанңэнайпыгъа ңотэнваратэты. ²⁴ О'равэтлъат рэвъиркыт маравръысқэпы ынкъам нэрэймитыркынэт ымыльо алванотагты. Ынкъам алвалъыварата нэрэтэнтисқуйвыркын Иерусалим. Ымыльо ыңқэнат ратваңыт ынкатагнэты, виин алвалъываратэн этынчычатгыргын қырым нытэлпыгъэн».

Рэетгэ Экык О'равэтлъаргэн

²⁵ Иисус қээқын гивлин: «Тиркык, йъилгык ынкъам эңэрык торгынан рэљуңыткы эңэңгийивыт, нутэйиквик-ым о'равэтлъат амкапчача рақувчемгьоңоңыт айычгырьома аңқы. ²⁶ О'равэтлъат рапэқэтатыркыт ачемгьокэтвэтагнэты эмъэқэлиңу лыңык ыңқэн, ръэнут раймавыңногъа ымыльыңаргыногты. Миңкыри қун и'и'кин армагыргыт ранвэвралъатыңоңыт. ²⁷ Ынкъам ынкэңит нэрэљуңын Экык О'равэтлъаргэн, тылелын йъыткыната, армайпылын ынкъам кытэргычатгыргылын. ²⁸ Титэ ыңқэн ранъалыңногъа, қылқутыркынитык ынкъам

қэтпэты қынғэлтык, қэлёқым тургин рытавэмэн-
ңытораквыргын энмэч чымче нъялыңоркын».

Уттуут-инжир – инэныгийвэтичгын

²⁹Иисусынэ тывнэн ырыкы ынңин валъын нэ-
нъайвымңылтэл: «Қыгитэгыткы уттуут-инжир ын-
къам қутти уттыт. ³⁰Титэ ытри нывытатқэнат,
торгынан гэтама ытри лыги, энмэч пэтле рэлеръу-
гъэ. ³¹Ынңин-ым ымы нутку: титэ рэлюңыткы
ынқэн нъялыңолъын, лыги қылгыркыниткы, чымче
энмэч Энанлявагыргын Эңэңин. ³²Қэглинангэт
тивыркынитык, нотқэн тыңэрэт еп ягталытвама,
ымыльо ратвагъа. ³³И'и'н ынкъам нутэнут уйңэ рэ-
нъялңыт, ытрьэч Гымнинэт вэтгавыт қырым ны-
паанат армайпыльо вак».

Тэнмавэты қытваркынэтык

³⁴«Гынрырэты қытваркынэтык, авнаа'қайпытва-
лъятка қытваркынэтык гэчевэты валъанма, а'қатчы-
лъянма ынкъам пагчеңатылъянма, рэкэ рэегтэлңытык,
иңқун о'раң энэнэгыргын Эккин О'равэтльаргэн
авэтывақ эвнэнъялкэ нъитын торыкы, ³⁵қынур-ым
уткучьын – гыннэкэты. Қэлёқ-ым Ытлән о'раң ри-
нинигъэ ымвалъырыкы нутэйиквик. ³⁶Кыюльэтэ
қытваркынэтык, таңамқынбычо ченъёргаввэтгавма,
иңқун аймавыңолъя а'қагырга ын'нкавратык, ын-
къам тури гаймаңэн тэнмавэты нъятватык ятыңжок
Экык О'равэтльаргэн».

³⁷Ы'лөк Иисус гинэныгыюлевлин таароңрак, вол-
қытвэңжок-ым нэквэтқин ынкъам ныкитэ нытвақэн
ңайыткынык, таныннынъё Елеон. ³⁸Ымварат-ым
инъэ ныетқин таароңрагты палёмтэлынво Ытлән.

Ынтычылыырык наранмыңыркын Иисус

22 ¹Ганъалыңуолен инэпээгэткылыин кавкавкэн крчымыы:лён, таныннынъё Пасхано. ²Ыттыы-ёлкэнат таароңрагэлевыйла ынкъам инэнчичевэты-льэ Калегыргыкэн ныранмыңқэн Иисус, ытрьэч-ым вай гайылгавленат варатэн акавкэтгыргэты. ³Авын-калбайңа-Сатанана эйминнинэт чимгьут Иудан, ныннатъё Искарриот. Иуда – ынкэн қол мынгыткэн ңиръэ паролкэн рагъёчачңылыэпы валъын. ⁴Иуда қытгыи ыттыыёлтаароңрагэлевыйэты ынкъам гын-рыритылыин очочырыкы таароңракэн. Ынан вэтгаво лыгнин ырык рээн, миңкыри ақантыватык ырыкы Иисус. ⁵Ытри коргаквъат ынкъам вэтгычыатгыат йылык ыныкы манэт. ⁶Иуда энатватгъэ ынкъам атчаңнонэн этгыргын, иңқун вэнвакы эқэйылжык Иисус ырыкы, титэ Ынык рээн қырым нытвагъан варат.

Рытэнмаквыргын пасхакэн қамомакатгыргык

⁷Нъэлгыи инэпээгэткылыин кавкавкэн крчымы-ы:лён, титэ нықэтвықин пасхакэн яракытэпалгықай. ⁸Иисусынэ тыңивыининэт Пётр ынкъам Иоанн, ивык ырыкы: «Қылқытгытык ынкъам қынтэнмак-выткы морыкы пасхакэн роолқыл». ⁹«Миңкы Гыт тэгъеңыркын, иңқун моргынан ынкэн мынынтэнма-вын?» – ытри пынлөгъат. ¹⁰Иисус очыткогъэ: «Титэ рээттык майңынымэты, рэнрынгиивыткы оравэт-льан. Ынан рэнрыркынин имлыйырылыын пувтын. Қыркылегыткы ытлён ынкаратагнэты, миңкыри ытлён рэрэгъэ. ¹¹Яраэтынвэты қиквытык: „Инэны-гьюлевэтылыэ намңылёркынэгыт гыт: ‘Э’ми рэлқун,

миңкы Гымнан рэгъючечңылбырык рээн трэнуңын пасхакэн роолқыл?”¹² Ынкъам ынан торыкы ранкалыровнэн рэлкун нымэйыңқин, таңайколжылын, нэнку варкын ымыльо торгынан яёлқыл. Ымыльо ынкы қынтэнмаквыткы». ¹³ Ытри қытгъэт, нэлюгъэн ымыльо, миңкыри Ытлён гивлин, ынкъам нантэнмавын пасхакэн роолқыл.

Пасхакэн қамомакатгыргын

¹⁴ Ньэлык қамомакатгыргын, Иисус ынкъам мынгыткэн ңиръэ парол апостолтэ арычгывакьогъат қамэтванвык қача. ¹⁵ Ынкъам Ытлён иквьи ырыкы: «Ытръэчтэгын Гым тытэгъеңыркын рук ңотқэн пасхакэн роолқыл турык рээн еп энъэлкэ Гымнин тавэмэнңыгыргын! ¹⁶ Тивыркынитык-ым, Гымнан қырым мынуркын ңоот, вытку ньалыңнок лыгэ-Пасха Энанлявагыргык Эңэңин». ¹⁷ Пиринин койңын, рывэлынқықунэвнин Эңэң ынкъам иквьи: «Қыпиригыткы ңоот ынкъам қылпыткуткы турыкычгу. ¹⁸ Тивыркынитык, ңоткатагнэпы Гымнан қырым мылпыгъэн виноградкэн эқимыл, вытку ньалыңнок Энанлявагыргын Эңэңин». ¹⁹ Пиринин кавкав, рывэлынқықунэвнин Эңэң, Ынан тэйвыгнин ынкэн ынкъам йылнин ырыкы, эвма: «Вай ңотқэн – Гымнин увик. Гымнан ынкэн тыйылыркын рьягталынво, тури. Қымлеткуркыниткы ыңңин кавкав ынкъам қынуркыниткы кэтъонво Гым». ²⁰ Волқытвэқамэваплыткогъат, Ынан ымы-ым ыңңин пиринин койңын ынкъам иквьи: «Ңотқэн койңын – торвэтгычъат, рьомравъё Гымнин мулле. Вьэңнома Гым трэмуллытылылътгъэ тури рьягталынво. ²¹ Ытръэч-ым қыгитэ, Гымнин эқэйылыткулъын

қамомакатгырғык Гымык рээн қамэтваркын. ²²Тывъё Калегырғык тэңэвын валбылқыл Эккэк О'равэт-льаргэн. Ытрьэч-ым а'ткэңэты ынқэн о'равэтлғагы, микынэ Ытлэн э'қэйылыркынин!» ²³Ытри пынлёт-коңоғат ыргичгу, ытлэн вай мэнин ырыглыку тэнмавыркын ынңин итык.

*Қэнагятыркынэтык
выёлъэты, ыннэ-ым этынвэты*

²⁴Ынкъам вай рэгьючэчңылыт елырачвыңыңо-ғат, мэнин ырыглыку майңың валдын. ²⁵Ытрьэч-ым Иисус иквьи ырыкы: «Тиркэрмэт алвалыян вара-тэн этынвычыатыркыт ырыкы ынкъам инэнлелыт ивыркыт, иңқун ытри ныныннынңэвыркынэт „тэң-гилывылы“». ²⁶Турыглыку қырым ынңин валбыл-қыл. Мачынан майңың валдын нытваркын қынур мықылдын, эрму-ым валдын — қынур выёлдын. ²⁷Мэнин эрым: арычгывакьолдын қамэтванвык

қача лымэвыр выёлъатылдын ынныкы? Вынэ нан арычгывакьолдын. Гым-ым турыглыку қынур выёлъэгым. ²⁸Тури гапэлятторэ Гымык рээн, титэ гатваленат Гымнинэт кыттэнгыеңыт. ²⁹Миңкыри Гымнин Ытлыгэ энайпатгэ Гым рытылэвык Энанлявагыргын, Гымнан ымы ынңин тыйылыркын ынқэн торыкы, ³⁰иңқун тури қықамэтваркынэтык ынкьам қыпавыркынэтык қамомакатынвык Гымык рээн Энанлявагыргык Гымнин. Ынкьам равакьотваркынэтык тиркэрмин ванвыткынык ынкьам ринэнлеркыниткы мынғыткэн һирьэ парол тыңэрэтти Израилькэн».

Пётрына эңку рэлгыгинин Иисус

³¹Иисус қээқын гивлин: «Симонэгыт, аны қыгитэ, калъайңа-Сатанана пынлјәнэн, иңқун ымылэторэ ынтааңытык ынан, қынур кавкавтыңачдын нытэвляйвықэн ёнрынво вьэгти*. ³²Ытрьэч-ым Гым гаченъёргаввэтгавэгым Аңаңэты, иңқун гыннин лымаляквыргын аталпыңнока нитгьэн. Титэ гыт нэмэ ралымалытвэгьа, қынъомаквын лымаляквыргын қутырык рэгьючечңылдырык – чинитйичьэмиттумгык». ³³«Этынвэгыт! – иквьи Пётр Иисусына. – Гым етъаң тытваркын тылек Гынык рээн ымы восқырагты ымы вьэгыргэты!» ³⁴«Қэглдын тивыркынигыт, Пётр, – Иисус иквьи, – һотэньылјек қырым еп ньэйңэгьэн қлегтанңыгатле, гыт-ым энмэч һыроча риквьэ, энмэн гынан гэмө инэлгыркын Гым».

* 22:31 Ынңин нынъянрвақэнат һуйтыңэчыт кавкавтыңачылықылэпы.

³⁵ Ынкъам лым иквѣи ырыкы: «Титэ Гымнан тынңивытык тури — этэючгыкэ, аманэка ынкъам эплеккэ, — эви тури гаңъотваторэ?» «Ванэван», — татлыңыткогыат ытри. ³⁶ «Игыр-ым, — иквѣи ырыкы Иисус, — мачынан микын варкыт манэт, ныпири-нинэт ынкэнат, мачынан ныпиринин ымы тэюч-гын, микын-ым уйңэ, мачынан нынвилыткувнинэт чиниткинэт эвиръыт ынкъам ныркурнин марав-рысықын. ³⁷ Тивыркынитык, Калегыргык тывѣ вэты валъылқыл Гымыкы: „Ытлѣн эқэлтэтылбу нэлгы-гьэн“. Ынкъам ынкэн пэтле ратвагыа». ³⁸ «Этынвэ-гыт, вай ңутку ңирэ мараврысықат», — иквѣэт ытри. «Мэчынкы», — татлыңыткогыэ Ытлѣн.

*Иисус ныченъѣргаввэтгавқэн
Елеонкэн ңайыткынык*

³⁹ Ңыток ярайпы Иисус эквэтгѣи, қынур қонпың, Елеонкэн ңаеты. Ынык кылегъэт ымы рэгъю-чечңылъыт. ⁴⁰ Етык ванвэты Ытлѣн иквѣи ырыкы: «Қыченъѣргаввэтгавыркынэтык, иңқун торыкы вэ-ты авнатвака ңытын кытгэңгыең». ⁴¹ Чинит-ым рул-тыгы ырыкайпы мачрыровэты ынкъам ңырапычга

ченъёргаввэтгаквэ: ⁴²«Ытлыгигыт, ивкэ җан нбы-тэгъеңын алва рылик Гымыкайпы җоткэн тавэмэн-ныгыргын! Қоныры-ым, мачынан нытвагъан Гынин тэвчемгьогыргын, этлы-ым Гымнин!» ⁴³Э'эйпы Ыныкы вытрэтгьи ангел ынкъам нэнанъомрытвэв-қэн Ытлён. ⁴⁴Эмтэвиминңэтэ Исус ченъёргаввэт-гавыңоғэ пытқықэтпың, ынкъам Ынин гытлён гатвален қынур тилилбын нотасқэты мулжыйитйит. ⁴⁵Ченъёргаввэтгавыпшыткок ынкъам қутык, Ытлён эймэквыи рагъёчачңылбырыкы ынкъам лъунинэт ытри йылқылбыт, пәңывэтылбыт ампыннытвак. ⁴⁶«Иа'м тури йылқэтыркынитык? — иквыи Ытлён ырыкы. — Қылқутгытык ынкъам қыченъёргаввэт-гавыркынэтык, иңқун торыкы вэты авнатвака нбы-тын кыттэнгыең!»

Исус нэпиригъэн

⁴⁷Ынкъам вай, еп ынкэн тывма Исусынэ, ини-нигыи о'равэтлъямкын инэрэпирисқыченңылбын Ынык, ы'ттгыёча ырык гэлелин ныннылбын Иуда, валбын мынгыткэн ңиръэ паролгыпы рагъёчачңыл-льэпы. Ытлён эймэквыи Исусына, окватынво Ыт-лён. ⁴⁸«Иуда, — иквыи ыныкы Исус, — ынрѡам вай гынан э'қэйылыркын уквэтэ Экык О'равэт-лъяргэн?» ⁴⁹Ынкэңит Ынык гролмакы валбыт, чи-чевык ръэнут игыр ратвагъа, иквэат: «Этынвэгыт, вэчыым мынмаравръысқыткомык?» ⁵⁰Ынкъам қу-тынэ кыплынэн выёлбын ы'ттгыёлтаароңрагэлевы-льэн ынкъам чывисқыченнин ынин мраңвэлёлгын. ⁵¹«Ратанңавңэн, қыпаатык!» — иквыи ырыкы Исус. Ынкъам рыйитэ рымэлевэннин вэлёлгын выё-льэн. ⁵²Ятыльэты-ым ы'ттгыёлтаароңрагэлевыльэты,

очочеты таароңрагынрыратыльэн ынкъам ынпычбыльэты Иисус иквьи: «Ынръам вай рэку тури еттык гамаравръысқыма ынкъам готтонпыма, қынур Гым эқэлтылыгым? ⁵³Гамгабылжэк Гым гатвайгым турык рээн таароңрак, ынкъам торгынан Гым ванэван қинэнрэкэквытык. Ытръэч-ым вай игыр тургин ылжәнэт ынкъам анжэнавагыргыт рытылевыткуркыт».

Пётрына энку нинэлгықин Иисус

⁵⁴Иисус нэпирисқычетгъэн ынкъам нэнлегъэн ярачыкогты ыттыёлтаароңрагэлевильэн. Пётр гэлелин матьяал. ⁵⁵Гынонагтатванвык тапэнъялгыңгъат, оравэтлътат вакъогъат ынкы гролмакы, вакъогъэ ымы Пётр ырык рээн. ⁵⁶Қол выёлъыңава лъунин ытлжән вакъотвалын пэнъялгықэргычыко, тэңгитэнин ытлжән ынкъам иквьи: «Ымы нотқэн гатвален Ынык рээн!» ⁵⁷Ытръэч-ым Пётр кавтычгогъэ: «Ңавыл, гымнан гэмо Ытлжән». ⁵⁸Пэтле қол оравэтлътан, лъук ытлжән, иквьи: «Ымы гыт ырык рээн валъэгыт». «Аны вай ванэван, қлей», — очиткогъэ Пётр. ⁵⁹Галягъэ қымэк ыннэн кэливытгыр, ынкъам лымңэ қол иквьи алгаңэка: «Вынэ қэйвэ, нотқэн нэмықэй гатвален Ынык рээн, ытлжән вай алымы галилжаялдын». ⁶⁰«Гымнан гэмо, рээнут гынан тывыркын», — иквьи Пётр. Ынкъам титэ ынқэн ынан нэнатвықэн, а'йңаңногъэ қлегтанңыгатле. ⁶¹Этынва гитэнин Пётр тылик ынықаңқачагты, ынкъам Пётрына кэтонэнат Ынин вэтгавыт, тывёттэ ыныкы: „Еп қырым нэыйңэгъэн қлегтанңыгатле нотэнъялжэк, гынан ңыроча энку ринэлгыгъэ“. ⁶²Ынкъам ңыток агтатванвэпы кытпыннэты тэргатгъэ.

⁶³ О'равэтльата-ым, гынрырэтыльэ Иисус, тэрмэ-чыңу нылгивықин ынкѡам ныкыпчевықэн Ытлѣн, ⁶⁴ нэнарѣқэн Ынин лѣулқыл ынкѡам нымңылѣқэн: «Қымэтѣатвыгэ, қэлкылгын, микынэ Гыт наркып-лыгыт?» ⁶⁵ Ынкѡам нымкықинэт қутти кытѣақавэт-гавыт гатвэвыленат Ыныкы.

*Еврейлыьыргэн ынпычыльэ
намңылѣйвыркын Иисус*

⁶⁶ Титэ эргырьогѣэ, вараatkэнат ынпычыльыт, ыттѣыѣлтаароңрагэлевыльыт ынкѡам инэнчичевэ-тыльыт Калегыргыкэн умэкэтгѣэт. Ыргин майңо-макатынвэты нэрэтгѣэн Иисус. ⁶⁷ «Қочыткоркын, Гыт — Христосэгыт?» — пынлѣгѣат ытри. «Эвыр Гым торыкы триквѣэ, қырым лымалѣ қинэнтытык, ⁶⁸ эвыр-ым трамңылѣтык, қырым қочыткотык, — иквѣи Иисус. — ⁶⁹ Ынңатал-ым ноткатагнэпы Экык О'равэтльаргэн равакѣотваркын мынғымраңқач Эңэңык Ынангаймыльык*». ⁷⁰ «Гыт — Эккэйгыт Эңэңин?!» — пынлѣгѣат ымыльо. «Рыпэт тури чинит ивыркынитык, энмэн Гым», — татлыңгѣэ Иисус. ⁷¹ «Қынвэр вай, авнамңылѣка мэңин! — ытри иквѣэт. — Моргынан чинит ымыльо мытвалѣ-мын Ыныкайпы!»

Пилатына нэнамңылѣйвықэн Иисус

23 ¹ Ынкэнит ымыльо умэкэтыльыт қутрѣугѣэт ынкѡам нэнлен Иисус Пилатына. ² Ыргынан энаачо налгыңногѣан Ытлѣн: «Моргынан лыги

* ^{22:69} Нотқэн гаймаңэн ынңин чичевык: «...Ытрѣэч-ым ноткатагнэпы Эңэң ринэнлеркын Эккэк О'равэтльаргэн рээн».

мытытчыгъэн, вай хотэнъоравэтлбата о'ралвагты рыгьюлевыркынин мургин вара, нэнанъотавкъэн йылык инэгтэт императорэты ынкъам рыпэт нивқин, энмэн Ытлэн – Христос, Тиркэрым». ³«Эвыңан, Гыт – Тиркэрмэйгыт еврейылыыргэн?» – пынлэнэн Ытлэн Пилатына. «Гыт-ым чинит ынңин ивыркын», – татлыңыткогъэ ыныкы Иисус. ⁴«Гымнан ымы рэкык ванэван энаачылыо мылгыгъэн хотқэн о'равэтлбан», – иквьи Пилат ы'ттгыёлтаароңрагэлевылыэты ынкъам о'равэтлбамкэты. ⁵Ытри-ым нытывычыэтқинэт: «Рыгъёлявма вара, Ынан рэкэвкылыэтыркынин ытлэн ым-Иудеяк. Моогъэ Галилеяк, етгыи нутрилы».

Пилатына тыңивыркынин Иисус Иродына

⁶Титэ Пилатына валёмнэн вэтгав «Галилея», пынлэгъэ: «Эты хотқэн о'равэтлбан галилеялыын?» ⁷Ынкъам лыги рытчык, энмэн Ытлэн валын ванвэпы, оча валын Иродына, ынан тывынңивынин рылыататынво Ытлэн Иродына. Ирод-ым ынңэнбылэк нэмықэй гатвален Иерусалимык. ⁸Льук Иисус, Ирод колё коргаквъэ: ынан тэленъеп нинэрэлыуңқин Ытлэн, миңкыри қун ынан гавалёмлен Ытлэн ынкъам нымычвынатқэн льук икумиңкыри валын тэңиничгытэт, рытомгавё Иисусынэ. ⁹Ынан нэнамңылёйвықэн Ытлэн, ытръэч-ым Иисус ванэван нытатлыңыткон. ¹⁰Ынкэңит ы'ттгыёлтаароңрагэлевылыыт ынкъам инэнчичевэтылыыт Калегыркыкэн қээқын гатвэтчатваленат ынкъам нытыввъэв кытэнаачо гэлгивылин Ытлэн. ¹¹Иродына гамаравқлявылма тармачыңэты лыгинъээ'внин Иисус ынкъам левлеву лыгнин Ытлэн, ынкъоры-ым равэръэпаннэн

Ытлән тэркармавэрџа ынкџам тыңивынин нэмэ Пилатына. ¹² Ынкџам џотэнбылџек Ирод ынкџам Пилат томгылџатыңџогџат, чит-ым ытри гџэқэ-лџэтлинэт.

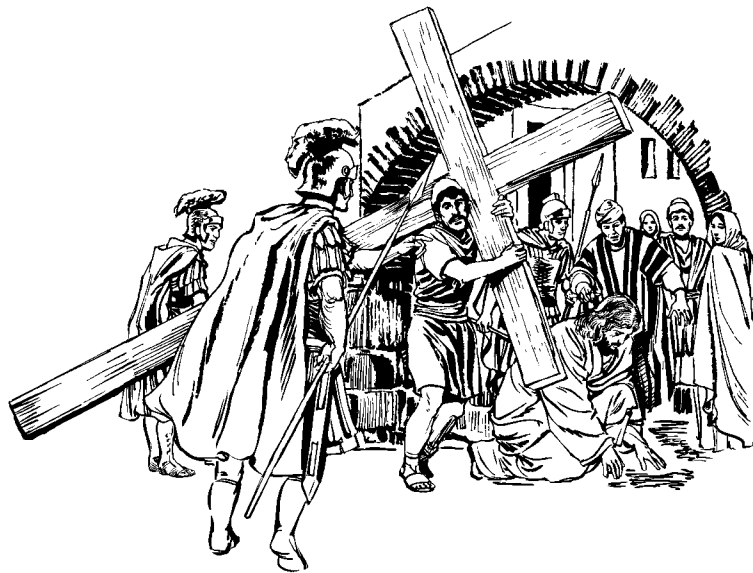
Иисус ыбилџылџыл

¹³ Пилатына румэкэвнинэт ытџыџџаароңрагэ-левылџыт, ынпычбылџыт ынкџам варат, ¹⁴ икџви ырыкы: «Торгынан рэтыткы гымыкы џотқэн о'равэтлџан ынкџам торгынан тэнынныңыткы Ытлән тинэнэкэвкиңылџу варат. Тычемгџовэтгавык турык ягна ынкџам лџонлџутэ тынтын џотэнџоравэтлџак, энмэн Ытлән а'ткэвма итџи, миңкыри тури ивыркынитык. ¹⁵ Ымы Иродына лџонлџутэ, эвыр тыңивынин Ытлән морыкы. Аны вай-ым, Ынан арџаля лџоңырэқэвэ рџэнут, иңқун вэты тџақанмыгџан Ытлән. ¹⁶ Ынкџам ынкџэната гымнан трэтэнымчең-ңын Ытлән ынкџам трэтрилңын». (¹⁷ Крычмыы'лџек Пилатына вэты рытрэлџџыл ыннэн восқыратвалџын.) ¹⁸ Ынрџам ымылџо умэкэтылџыт қулилџырџугџэт: «Вэты а'қанмыџџыл! Қытрилгын морыкы Варавва!» ¹⁹ џотқэн-ым гавосқырален амрывэчепыт-вэвык варат мэйңынымык ынкџам эмтэгинңэтэ. ²⁰ Пилатына нинэрэтрилңықин Иисус, ынкџэната қолџыивэтгавыңџогџэ. ²¹ Ытрџэч-ым қутти нықулилџырџуқинэт: «Қылқапынмыгын! Қылқапынмыгын ытлән!» ²² Ынкџам ңыроқавык икџви ырыкы Пилат: «Рџэнут эткиң тэйкынин Ынан? Ванэван миңкыри валџын энаач гымнан мылџун Ынык, иңқун а'қанмык. Ынкџам ынкџэната трэтџивынңивын танымчаңынво Ытлән, ынкџом трэтрилңын». ²³ Ытрџэч-ым ытри лџыгэколџ гэқулилџырџулинэт,

рбылқаптымыйгот рытык Иисус. Ырықулитэ гэн-рулжлтэвлин Пилат. ²⁴ Ынкъам Пилат вэтгычем-гьогъэ тэйкык ырыктъэвытвыгъет: ²⁵ рытрилнин восқыратвалын, лынъё рывэчепытвэвыльо варагык ынкъам тэгинъэтылбу, мэжин гайынатлен, Иисус-ым йылнин ырыкы.

Иисус нанбылқапнмыркын

²⁶ Иисус нэнлегеэн рбылқапынмынво. Ръэтык маравақлявыля нэпирисқычетын Симон Киринеялын, мэжин ныпэлқынтэтқин ярагы энанынъавынвыяргэпы, нэнимтиңэтын ыныкаткынык ақанмыкэн уттынпын ынкъам рылътэтэтыгугт нэнтыгъэн ынкэн Иисусынэ яачы. ²⁷ Иисусынэ галымнэналенат нылгинымкықинэт оравэтлътат, ырыглыку гатваленат энаркыпчевылыт чиниткин мачвэт ынкъам

тэргатылбыт нэвээнйырбыт. ²⁸ Иисус, о'раырыкагты тылик, иквьи: «Қырымэнайгым тэрго лыңылбылқы-лигым, иерусалимжавторэ! Вай тэрго қылгыркыниткы чиниткинэт увикит ынкъам тургинэт кмиңыт! ²⁹ Қэлёқьым вай нъалыңноркыт ы'лёт, титэ ривңыт: „Қычымылбыт нан экмиңэткылынэт ынкъам анлываткыльэнат лёлъота!“ ³⁰ Ынкэңит ривңыт жаеты: „Қэрэттык морыкаткынэты!“ ынкъам тынопэты: „Қэнаръэткотык мурык!“ ³¹ Қэлёқьым эвыр тыңалыыоттэты ынңин итыркыт, ыр'ам р'энут ратваг'а кыкватоттэты?«»

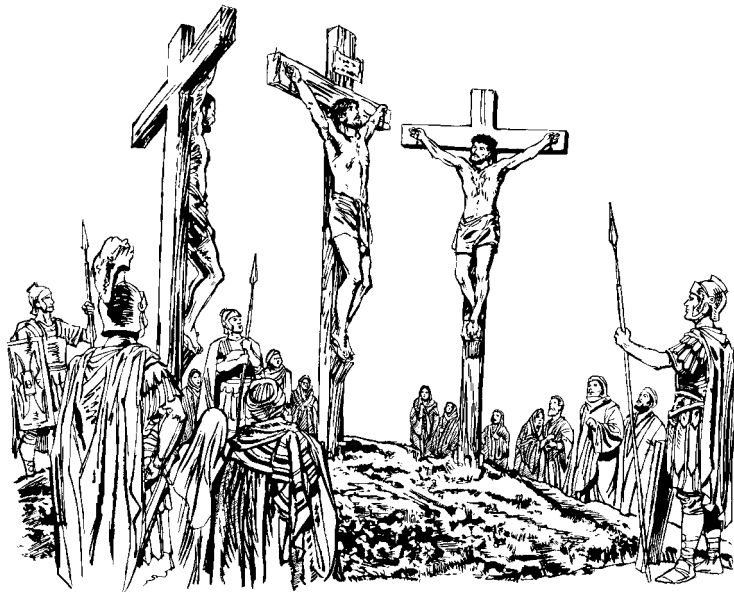
³² Иисусынэ рээн р'ылқапынмынво гэнлелинэт лымңэ нир'э о'равэтл'ят — э'қэлтылбыт. ³³ Ытри етг'эт ванвэты, нынну лын'ё Левтыттыым**, ынкъам ынкы Иисус нэнылқэпын а'қанмыкэн уттынпык. А'қао'равэтл'ят нэмықэй гэн'ылқэплинэт Ынык ачгыта: ыннэн мраңқач, қол-ым һачгыңқач. ³⁴ Иисус иквьи: «Атэйгыт, қынэнаачытораквынат ытри, қэлёқьым ыргынан гэмо, рэқыркыт». Маравқлявыля ыргичгу нэтэйвыңынэт Иисусын эвирыбыт кынтэгйит. ³⁵ Рэмкын гатвэтчатвален ынкъам гэллэпыткулин. Эрмэтэ-ым тэнңу нылгықин Ытл'ён: «Э'рыкут-ым нинэн'егтэлэвқинэт қутти! Мачынан игыр нын'егтэлэвнин Чинитувик, эвыр Ытл'ён Христос Эңэңин, Л'юё!» ³⁶ Маравқлявылтэ нэмықэй нытвэтчатвақэнат ачгыта ынкъам н'эқэтэнңытқуқинэт. Ыргынан ныйылйивықин вэризмимыл-уксус ³⁷ ын-

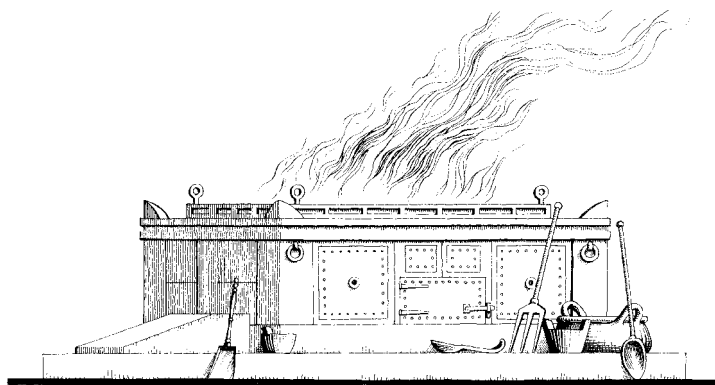
* ^{23:31} Нотқэн гаймаңэн ынңин чичевык: «Қэлёқьым эвыр ынңин итыркыт Гымыкы, қынур тыңалыыоттэты, ыр'ам р'энут-ым ратваг'а торыкы, энаг'ятылгырыкы кыкватоттэты?»

** ^{23:33} Левтыттыым — а'қанмываны.

кыам нивқинэт: «Қынъегтэлэквын Гынан Чинитувик, эвыр Гыт еврейылыыргэн Тиркэрым!»³⁸ Иисусынэ гыргоча ақанмыоттынпык гатвален калегыргын: „Нотқэн вай еврейылыыргэн Тиркэрым“.

³⁹ Қол йымэё эқэлтыльэ нэнақолентойвықэнат лярляввэтгавыт: «Эвыр Гыт – Христосэгыт, қынъегтэлэквын Чиниткин увик ынкыам мури!»⁴⁰ Қутынэ-ым нинэтэнтылпиңқин ытлән, нинивқин: «Қайылгавыркын Аңаңэты! Алымы гыт ымы ынңин гэтэнымчеңигыт. ⁴¹ Ынкыам иккы мури ынңин нэнтмык, Ынан-ым ымы рьэнут эткиң люңырэқэвэ». ⁴² Ынкыам ытлән иквьи Иисусына: «Қэнакэтьогэ, Этынвэгыт, титэ Гыт рэетгэ Гынин Энанлявагыргэты». ⁴³ Иисусынэ татлыгнэн ытлән: «Вынэ қэйвэ, гыт ратвагья игыр Гымык рээн кыт-таңванвык лыгипылын».

Иисусын вьэгыргын

⁴⁴⁻⁴⁵ Гатвален амгыногтылжэн, тиркытир вусқырьугы ынкьам ымнотак вусқымчыкурьугы. Ынңин гатвален ңыроқычытагнэты. Ынкьам таароңрачыкокэн мэнигэйпичгын гынунэтэ чывиптэтгы. ⁴⁶ Иисус қолентогьэ: «Атэйгыт, тыйылыркын Гыныкы Гымнин выйирит». Ивык ынқэн, Иисус уйңэ ньэлгы. ⁴⁷ Римкин маравармата, инэлюльэ ынқэн ымыльо, рэргавнэн Эңэң ынкьам иквьы: «Ңотқэн О'равэтллан қэглывангэт лыгипыльбу гатвален!» ⁴⁸ Умэкэтыльэ нэлюгьэн ымыльо ынқэн, палқынтатыңоғьат, кыпчава ченэтмачвэт эмлинвиттык. ⁴⁹ Ымыльо-ым, микынэ лыги гэлгылин Иисус, ымы ңан ңэвьэнырьыт, микынти гэтлинэт Галилеяйпы Ынык рээн, гатвэтчатваленат лылжамма мачрыров.

Иисус нэнлеркын панэнальытванвэты

⁵⁰⁻⁵¹ Ынкы гатвален о'равэтллан еврейылын майңынымгыпы Аримафея. Ынин нынны Иосиф, қолвалын омакатынвык ынпычылыргин, тэнлиңылын ынкьам лыгипылын, микынэ нэнъатчақэн

нъялгыргын Энанлявагыргэн Эңэңин. Ынан этлы вэтгыры нынтынин ыргин рычемгьоквыргын ынкъам тайкыгыргын. ⁵²Иосифына, етык Пилатына, йынаннэн Иисусын увик. ⁵³Рывиривнин увик ынкъам рычымкэннин мэнигчыку ынкъам румкэвнин панэналытванвычыко, тайкыё энмык, миңкы ванэван еп мэңин энумкэвкылбин. ⁵⁴Гатвален-ым ы'лэңэт пятница, ганъалыңолен суббота. ⁵⁵Нэвэң-йырыт, етылыт Иисусынэ рээн Галилеяйпы, яалятгъат Иосифына ынкъам нэлыугъэн панэналытван ынкъам Ынин увикик энаномкаквыргын. ⁵⁶Пэлқынтэтык ярагты, ыргынан нантэнмавынат таңыткэлыт мытқыт ынкъам энаркэлечгыт. Суббота-ы'лэк ытри гонтымытваленат этгиливкэ, миңкыри рытыйгут гэкэлилин Законьк.

Иисус гэнэювлин Эңэнэ

24 ¹Чекинъэ эргатык нэвээнйыръэ нэпиринэт таңыткэмытқыт, ыргынан тайкыёт, ынкъам қытгыэт панэналъытванвэты. ²Нэлыугъэн выквылгийңын рыролтатъё расқэвъянвэпы. ³Рэгъэт ынкачыкогты, нақам ынкы уйңэ увик Этынвэн Иисусын. ⁴Энэчгытатвэтчатвама, ыргынан нэлыунэт, люур ырык ачгыта вытрэтылыт ңиръэ қлявылтэ, тықэчгытрыавэръылыт. ⁵Эмчеңыттэтык нэвээнйыръэ нымпынэт лъулқылти нотасқэты, ытръэч-ым ынқэнат иквээт ырыкагты: «Иа'м ытлён қырирыркыниткы торгынан егтэлылыын вилылыку? ⁶Ытлён ңутку уйнэ, Ытлён гэнэювлин! Қыкэтьогыткы, ръэнут Ынан гатвылен торыкы еп Галилеяк: ⁷„Экык О'равэтльаргэн йылъёлқыл мынгэты э'қэлтэтылыыргин, рьылқаптымъёлқыл, ынкъам ңыроқав ыл'лёк Ытлён эюлылқыл“». ⁸Ынкы ыргынан қэглывангэт накэтьонат вэтгавыт Иисусын. ⁹Ытри пэлқынтэтгъэт панэналъытванвэпы ынкъам ымыльо натвыгъан мынгыткэн ыннэн парол рагъёчачңылырыкы ынкъам ымқотырыкы. ¹⁰Ынқэнырык, микынти гамңылтэлленат апостолырыкы, гатваленат Мария Магдалина, Иоанна, Мария-ытля Иаковын ынкъам қутти. ¹¹Ытръэч-ым нэвээнйыръын вэтгавэты ымы мэңин лёңлымалявылыын, ытри энмэч қун нычимгъуқинэт, ынқэн ытръэч тымңэвэтгавыт. ¹²Ытръэч-ым Пётр қутгыи ынкъам қытгынтатгъэ панэналъытванвэты. Ытлён и'мпыгыи, ээ'кунин ынкэчыкун ынкъам лъунинэт ытръэч амъянра ватколъыт эммэнигтыулти. Ытлён пэлқынтэтгыи, иничгыту лыңэ ымыльо валъын.

Чайвыгыргын Эммаусэты

¹³ Ынкъам вай катамыннэнбылжэк џирьэ рэгью-чечнълъыт нълеқинэт Эммаусэты, нымнымэты, валъын џирэқ кэливытгырти Иерусалимгыпы, ¹⁴ ынкъам вэтгаво нългықинэт ымыльо џотқэнат этгыргыт. ¹⁵ Ынкъам титэ ытри ынңин гэлелинэт ынкъам гавэтгавленат ыргичгу, Чинит Иисус эймэквыи ырыкы, нълеқин ырык ачгыта. ¹⁶ Ытръэч-ым ытри гьарэтваленат элкылык Ытлјен. ¹⁷ Иисус иквыи ырыкы: «Ытлјен вай рьэнут торгынан вэтгаво нинэлгытури тыляма?» Ытри, пыннытвалъыт, нывилгьэт. ¹⁸ Қол, нынныльын Клеопа, очыткогьэ Ыныкы: «Этааны таңам-Гынан вытку ятыльэпы Иерусалимэты гэмо лыңыркын, рьэнут џутку вагьэ ынңытэқ». ¹⁹ «Рьэнут-ым?» – пынлјгьэ Иисус. Ытри татлыңгыат: «Аны ынқэн вагьэ Иисусынэ, Назаретгыпы валъын. Ытлјен гитлин мэтъатвыткольо, Эңэңэ ынкъам ымъоравэтлъяата лыги нългықин эрмэлъу тэңимырэқык: ымы вэтгавык ымы тайкыгыргык. ²⁰ Ытръэч-ым мургин ыттъыёлтаароңрагэлевильа ынкъам ынпычыльэ Ытлјен нэйылын ақанмынво, ынқъом нанъылқапынмыгъан ақанмыоттынпык. ²¹ А’мын-ым мури гамычвынанморэ, Ытлјен Ынқэн, Микынэ рэнтэвимиңытурэвнин Израиль. Ытръэч-ым ынқэн еп қырымэн ымыльо: энмэч џыроқав ылјен нълыңноркын, миңкыри ынқэн вагьэ, ²² ынрья-ым лымңэ мурыгнэвъэңйырьэ мури нэниничгытэвмык. Эргырьома ытри қытгьэт панэналъытванвэты ынкъам, ²³ элжукэ нэнтыгьэн Ынин увик, пэлқынтэтгьэт ынкъам иквьэт, энмэн ырыкы гэвытрэтлинэт ангелтэ ынкъам иквьэт, энмэн Ытлјен

егтэлъыркын. ²⁴Нырбықутти морыкакэнайпы қытгъэт панэналъытванвэты ынкъам нэлыгъэн, қэглинангэт ымыльо ынңин, миңкыри гамңылтэлленат нэвэньырбыт, ытръэч-ым Ытлән Чинит люнлътэ». ²⁵«А'мын этгипкылытыури о'равэтлъаторэ! – иквьи ырыкы Иисус. – Лыгэколё торгынан ванэван нутгъэв лымажё қылгыгыткы ымыльо, ръэнут гатвылен мэтъатвыткольырык! ²⁶Эви Христос қырым тэвиниңэтылжылқыл, иңқун йьок Чиниткин эргычбатын?» ²⁷Ынкъам Ынан рычичевэннинэт ырыкы Аңаң-Калегыргыкэнат ымванвыт, миңкы Ытлән гатвылен, моок Моисейгыпы ынкъам ымыльо мэтъатвыткольэпы.

²⁸Титэ ытри эймэквээт нымнымэты, миңкыриллы гэлелинэт, Иисус ынңин итгы, қынуур рэлеңыркын рымагтэты. ²⁹Ытръэч-ым Ытлән ыргынан нъарэган, эвма: «Қыпэлятгэ мурык рээн. Ы'лэңэт тэпыркын, вулқытвиркын». Рэсқиквьи Ытлән ынкъам пэлятгэ ырык рээн. ³⁰Арычгывакъома қэмэк қача ырык рээн, Ынан пиринин кавкав, рывэлынқықунэвнин Эңэң ынкъам млеткунин ынқэн, йылнин ырыкы. ³¹Эңэңэ йыннин ырыкайпы лыляпылмын: ыргынан нэлкылын Ытлән. Ытръэч-ым Ытлән эвытрыкэ нээлгыи ырыкагты. ³²Ытри гивлинэт ыргичгу: «Алымы-ым мури галеңкамаграморэ амкоргава, титэ Ытлән гавэтгавлен мурык рээн, тыляма ынкъам рычечаванма Аңаң-Калегыргыт!» ³³Ытри пэлқынтэтгъэт Иерусалимэты, нэлыунэт нэнку мынгыткэн ыннэн парол апостолтэ ынкъам қутти, умэкэтыллыт ырык рээн. ³⁴Ынқэнат иквээт ырыкы: «Этын қэглинангэт гэнэювлин. Симонына Ытлән гэвытрэтлин». ³⁵Ынкэңит ыргынан намңылтэллын

ыңқэн, рьэнут гатвален тыляма ынкъам миңкыри ыргынан нэлкылгьэн Ытлён, титэ Ынан нинэм-леткуқин кавкав.

Эюльын Иисус етгъи рагдѣчачулыбэты

³⁶ Рэгъючечңылбыт еп гавэтгавленат, титэ Иисус Чинит вытрэтгъи ырыглыку ынкъам иквьи: «Ңымэлъэв қытваркынэтык». ³⁷ Ытри тәңилиюкэ гәнъэллинэт эмчеңыттэтык, нычимгъуқинэт, этааны ыңқэн емгымгълыогыргын. ³⁸ Ытлён-ым қээкын гивлин: «Ынрѣам иа'м ынңин капчачаттык? Иа'м тури мәтивэтыркынитык? ³⁹ Қыгитэгыткы Гымнинэт мынғыт ынкъам Гымнинэт гыткат. Ыңқэн вай Гым! Қинэтэйилиңтык ынкъам қинэнчичьэттык. Емгымгълыогыргән уйңэ атвакыльэнат ымы увик, ымы ыттғымыт, Гымык-ым вай, торгынан лъуркыниткы, варкыт». ⁴⁰ Ыңқо Ынан рыкалыровнэнат ырыкагты Чиниткин мынғыт ынкъам гыткат. ⁴¹ Ытрѣч-ым ытри амкоргава ынкъам эминичгытэтэ еп нылвавқэнат лымалявык. Ынкәңит Иисусынэ пынлјәнэнат ытри: «Турык варкын рьэнут роолқыл?» ⁴² Ыргынан нэрэтын Ыныкы рарѣ ыннээн. ⁴³ Ынан пиринин ыңқэн ынкъам рунин ырык ягна.

⁴⁴ Ыңқо ивнинэт Ынан: «Ңоот алымы Гымнан гатвылен торыкы, титэ еп гатвайгым турык рээн, ымыльо Гымнин вагыргын вэты валбылқыл, калее Моисейын Законык, мәтѣатвытколъыргән кәлик ынкъам Псаломык». ⁴⁵ Ынкәңит ыңқо Иисусынэ рытчынинэт ытри гаймаңэн чичевыльу Аңаң-Калегыргык. ⁴⁶ Ытлён иквьи ырыкы: «Гәкәлилин, иңқун Христосэгым тәвиминңылъылқылигим, наранмыгым ынкъам ңыроқавъылјек эюльылқылигим.

⁴⁷ Ынкъам торгынан тыввёлқыл Гымыкныннэпы ымыльо варатырыкы: „Тургин ымпанвагыргын алва қытчыгыткы, ынқоры Эңэңэ ранэнаачыторавнэнат тургинэт эқэлтэтти“. Моота Иерусалимгыпы, ⁴⁸ қынымңылявыркынэткы ымыльо ынқэнат, торгынан льоёттэ. ⁴⁹ Ынкъам Гымнан трэнңивыңын торыкагты энатватё Гымнин Ытлыгэ. Тури-ым қыпэлятгытык Иерусалимык, арматвэтагнэты Гыргочальэпы».

Иисус гэпирилин э'эгты

⁵⁰⁻⁵¹Иисусынэ рылымңэнавнэнат ытри майңыным-нымгыпы ынкъам етгъэт кэтэм Вифаниятагнэты. Ынан рыгырголявнэнат мынгыт ынкъам, таңаңэнмыма ытри, йықонтатыңногъэ ырыкайпы, ынкъомгырголятыңногъэ э'эгты. ⁵²Ытри, амтаароңа Ыныкы, левтымпыгъэт. Ынқоры лыгэкоргавылъыт пэлқынтэтгъэт Иерусалимэты ⁵³ынкъам амқынбычо гатваленат таароңрак, анъяйва Эңэң.

ВЭТГАВКАЛЕКАЛ

АЛВАЛЪБЫЯНВЫВАРАТТЭ, АЛВАЛЪБЫЯН – язычники; так во времена Иисуса называли все народы, кроме еврейского. В то время только еврейский народ знал Закон, данный Богом.

АҢАҢ-КАЛЕГЫРГЫТ – Священные Книги (Священное Писание); религиозные книги, почитавшиеся евреями. К ним относятся Закон, книги Пророков, книга Псалмов и некоторые другие.

А’ҚАНМЫН – казнь.

ВЕЕЛЬЗЕВУЛ – Веельзевул; одно из еврейских наименований для дьявола (главы бесов).

ВЫЙИРИТ – дух.

ГЫЕВҚАКВЫРГЫН – обрезание; отсечение крайней плоти. Согласно условиям договора (завета), заключенного между Богом и еврейским народом, каждый младенец мужского пола должен был пройти через этот обряд. Над новорожденными этот обряд совершался на восьмой день жизни; во времена Иисуса имя давалось ребёнку в этот же день.

ДАВИД – Давид; самый знаменитый царь Израиля, из племени Иуды. Он был одним из авторов ветхозаветной книги Псалмов – песен, обращённых к Богу. Стремясь к миру и справедливости, Давид исполнял Божию волю. В награду за это Бог обещал ему, что его потомки вечно будут

израильскими царями. Еврейские пророки предсказывали, что Мессия (Христос), Который должен праведно царствовать над всем миром, будет потомком Давида.

ДИНАРИЙ – динарий; серебряная монета, использовавшаяся в Римской империи. По достоинству была равна заработку одного дня.

ЗАКОН – Закон; пять древнейших книг Библии. Эти книги повествуют о сотворении мира, о первых праведниках, слышавших голос Бога и выполнявших Его волю. Далее они рассказывают о происхождении еврейского народа, о том, как Бог освободил его из рабства в Египте и дал ему землю Палестины. Кроме того, в этих книгах содержатся повеления, которые Бог в древности дал еврейскому народу, – 10 главных повелений, множество правил, касающихся обрядов и общественной жизни. Именно поэтому все пять книг были известны под общим названием «Закон». В еврейской религии Закон был самой почитаемой книгой, точное соблюдение всех изложенных в ней правил было строго обязательным. Поскольку основные повеления, содержащиеся в Законе, Бог передал через Моисея, который по воле Бога вывел евреев из Египта, эта книга часто называлась «Законом Моисеевым».

ЗАКОНЫНЧЕЧАВАТЫЛЪЫТ, ИНЭНЧИЧЕВЭТЫЛЪЫТ КАЛЕГЫРГЫКЭН – законники, книжники; люди, хорошо знавшие Закон и объяснявшие его народу. Во времена Иисуса они представляли собой относительно небольшую группу людей, которая пользовалась большим уважением среди евреев.

ЗИЛОТЫТ — зилоты (по-гречески «ревнители»); еврейская религиозно-политическая группа, которая отличалась особой ревностью в охранении еврейской религии от языческого влияния и пыталась военным путем освободить народ от римской власти. Возможно, что один из двенадцати апостолов Иисуса, Симон Кананит, ранее принадлежал к этой группе.

ИНЭГТЭТНУМЭКЭВЫЛЪЫН — мытарь (сборщик податей); чиновник из числа местного населения, собиравший в Палестине налоги в казну Римской империи. Евреи презирали мытарей за то, что они сотрудничали с языческой римской властью (такое сотрудничество противоречило Закону). Кроме того, мытари регулярно собирали с населения больше денег, чем они должны были отдать своим начальникам, и оставляли излишки себе.

ИНЭНПЭЭВЭТКЫЛЪЫН КАВКАВЭН КРЫЧМЫН — праздник опресноков (пресных хлебов); праздник, отмечаемый в течение 7 дней после Пасхи. В течение этого праздника разрешалось есть только пресный хлеб, выпекаемый в виде тонких лепёшек.

КЫТПЭЛГЪАРЭГЫРГЫН — пост; посвященное Богу воздержание от пищи в течение определённого времени и время особой молитвы о Божией милости и помощи.

ҚӘЛЖЕЛВЫН — душа.

ЛЕВИЙЫЛЪЫТ — левиты; люди, которые хоть и не были священниками, но помогали в храме прославлять Бога музыкой, готовить животных для жертвы и т.д. Кроме того, они изучали Закон и учили народ. Это разрешалось делать

только потомкам Левия, родоначальника одного из 12 родов (племён) израильского народа. От его имени и пошло название «левиты».

ЛЬОЁ ЭҢЭҢИН (ХРИСТОС) (по-гречески слово «Христос» означает «помазанный», то есть «избранный Богом на служение», — то же, что по-еврейски «Мессия») — Божий посланник, приход которого предсказывался в книгах Закона и Пророков. Во времена Иисуса евреи ждали прихода Мессии и верили, что Он освободит их от власти римлян и установит Царство Божие.

МЭТЪАТВЫТКОЛЪЫТ — пророки; люди, слышащие слово Божие и доносящие его до других. Пророки призывали евреев покаяться и возвратиться к служению Единому Богу. Многие еврейские пророки записывали то, что Бог говорил через них. Во времена Иисуса книги Пророков, в частности книга Исаии, жившего в VIII в. до Рождества Христова, очень почитались у евреев. Среди пророков, не оставивших книг, наибольшим уважением пользовался Илия, живший в IX в. до н.э. Он бесстрашно обличал царя, не чтившего Бога, и прославился многочисленными чудесами. Как позднее возвестил людям другой пророк, Малахия, перед концом света Илия должен был вернуться на землю.

НЭНЪАЙВЫМҢЫЛТЭЛ — притча; краткий иноказательный поучительный рассказ.

ОЧЫЛЪАТ — покорность, смирение.

ПАСХА — Пасха; главный еврейский праздник, отмечающийся в память об освобождении еврейского народа под предводительством Моисея из египетского рабства. Этот праздник отмечался ежегодно в апреле. Для праздничной еды в

день Пасхи полагалось специально заколоть ягнёнка.

ПСАЛОМЫТ, ПСАЛОМКАЈЕКАЈ – Псалмы (псалмы по-гречески «песни»). Под этим общим названием собранно 150 еврейских религиозных песен, составляющих особую книгу Ветхого Завета. Многие из них выражают благодарение Богу за спасение от гибели, другие описывают Его величие и любовь или же содержат мольбу о помощи.

САДУКЕЙЫЛЪЫТ – саддукеи; наиболее влиятельное религиозное течение среди евреев во времена Иисуса. Многие саддукеи входили в высший религиозный совет, среди саддукеев были и первосвященники. Они, как и фарисеи, отличались жёстким следованием Закону. Однако, в отличие от фарисеев, саддукеи не почитали другие Священные Книги, в частности книги Пророков. Они не верили в воскресение мертвых, потому что в Законе о нём ничего не сказано.

СИНАГОГРАН – синагога; здание, в котором евреи собирались каждую субботу для чтения Священных Книг и молитвы. Во времена Иисуса синагоги были в каждом городе, где жили евреи. Во время собрания в синагоге любой его участник мог прочитать отрывок из Священных Книг, а затем обратиться к собравшимся с толкованием прочитанного отрывка или поучением.

СУББОТА – суббота; священный день у евреев, который следовало полностью посвящать Богу и в который поэтому запрещалось работать. Новый день недели у евреев начинался с захода солнца, поэтому работать запрещалось с захода солнца в

пятницу до захода солнца в субботу. Ко временам Иисуса еврейские учителя Закона составили список тех дел, которые считаются недопустимыми в субботу. По субботам евреи всегда собирались в синагоге для молитвы и чтения Священных Книг.

ТААРОҢРАГЭЛЛЕВЫЛЪЫТ – священники; служители храма в Иерусалиме. Основная роль священника в еврейской религии состояла в принесении жертв Богу. Священниками, согласно Закону, могли быть только потомки Аарона, родного брата Моисея. Священники были разделены на 12 групп, каждая из которых служила в храме два раза в году по одной неделе.

ТААРОҢРАН – храм; священное здание в Иерусалиме. Только там евреи совершали жертвоприношения Богу, а также собирались в дни праздников. Впервые храм был построен в X в. до н.э. знаменитым еврейским царём Соломоном. Храм, который существовал во времена Иисуса, был построен еврейским царём Иродом Великим. Здание храма было окружено галереями, которые разделяли окружающее его пространство на несколько дворов (см. схему). Галереи храма были местом, где обычно собиралось большое количество людей. Как и предсказывал Иисус, вскоре после Его воскресения, в 70 г. н.э., храм был разрушен римлянами и с тех пор не восстанавливался.

ТЬЭВЧЕМГЪОГЫРГЫН – воля, волеизъявление.

ТЭҢГЫЕҢ, КЫТТЭҢГЫЕҢ – испытание.

ТЭҢИНИЧГЫТЭТ – чудо.

ФАРИСЕЙЫЛЪЫТ – фарисеи; религиозное течение у евреев во времена Иисуса. Фарисеев

отличало очень строгое следование всем, даже второстепенным требованием Закона. Они пользовались большим уважением в народе и сами очень гордились своей религиозностью и строгостью нравов.

ЧЕНЪЁРГАВВЭТГАВ – молитва.

Ы’МПАҢВАГЫРГЫН АЛВА РЫТЧЫЁЛҚЫЛ – покаяние; осознание своей вины перед Богом и отказ от прежнего образа жизни.

Ы’ТТЬЫЁЛТААРОҢРАГЭЛЕВЫЛЪЫН – первосвященник; главный еврейский священник. Согласно Закону, только он мог исполнять некоторые обряды и входить в самое святое место в здании храма.

Ы’ТТЬЫЁЛТААРОҢРАГЭЛЕВЫЛЪЫТ – первосвященники; наиболее влиятельные еврейские священники, имевшие политический вес. Многие первосвященники входили в высший религиозный совет. Во времена Иисуса почти все они происходили из нескольких знатных семейств.

ЭВЫНЭРЫМ – четвертовластник; первоначально означало «правитель одной четверти» какой-нибудь области. Позднее этот термин стал более общим для именованя правителей областей в Римской империи. Два сына царя Ирода Великого, а именно Ирод Антипа и Филипп, были четвертовластниками в Палестине во времена проповеди Иисуса.

ЭКЫК ДАВИДЫН – Сын Давидов; так называли Мессию (Христа), поскольку, как верили евреи, Он должен быть потомком царя Давида.

ЭКЫК О’РАВЭТЛЪАРГЭН – Сын Человеческий; так Иисус часто называет Себя в Евангелиях. О точном значении этого наименования нет

единого мнения. С одной стороны, так в книге пророка Даниила в Ветхом Завете именуется небесная личность, которой в конце времен Бог даст честь, славу и власть. С другой стороны, в еврейском языке это выражение может значить просто «человек». Если Иисус употреблял его в этом значении, то тем самым Он хотел подчеркнуть, что во всем подобен людям, прежде всего Своими страданиями и смертью.

РЭНААЧЫТОРАВ – прощение.

ЭНАНЛЯВАГЫРГЫН ЭҢЭҢИН – Царство Божие; Божие владычество в этом и будущем мире над людьми и всем существующим; жизнь в соответствии с волей Всевышнего.

ЭНАНЭНТЫТКОВАН – жертвенник; место, где евреи приносили жертвы, предписанные Законом. Во времена Иисуса животных закалывали на жертвеннике во внутреннем дворе храма, а жертвенные благовония курились на жертвеннике непосредственно в храмовом здании.

ЭҢЭҢ – Бог.

ЭҢЭҢГЫЙИВ – знамение; чудесный знак со стороны Бога как доказательство чего-либо.

ЭТЫН – Господь, господин.

ЯВМАТГЫРГЫН – преображение.

Таһпыһылу Лукаһан

*Евангелие от Луки
на чукотском языке*

НИУ Институт перевода Библии
Лицензия № 01271 от 22.03.2000
101000 Россия, Москва, Главпочтамт, а/я 360

Подписано в печать .
Формат 84×108 1/32. Печать офсетная. Усл. печ. л. 15,96.
Тираж #000 экз. Заказ №

Отпечатано с готовых диапозитивов
в типографии «Принткорп»
ЛП № 347 от 11.05.1999
220141 г. Минск, Староборисовский тракт, 40